

Fundacja
Court Watch Polska

SĄD REJONOWY
W TORUNIU

Obywatelski Monitoring Sądów 2021

Bartosz Pilitowski • Bogna Kociołowicz-Wiśniewska

Obywatelski Monitoring Sądów 2021

Fundacja
Court Watch Polska

Copyright: Bartosz Pilitowski i Bogna Kociołowicz-Wiśniewska

Korekta: Sunniva Szczepanowska-Lay

Projekt graficzny, skład i łamanie: Michał Popiela, Zofia Branicka

Zdjęcie na okładce: Bogna Kociołowicz-Wiśniewska

Powstanie raportu sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030.

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons:

© ⓘ ⓘ ⓘ Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne

– Bez utworów zależnych

4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

ISBN: 978-83-959265-4-9

Fundacja Court Watch Polska

ul. Moniuszki 5/8

87-100 Toruń

ul. Zajęcza 13/16

00-351 Warszawa

www.courtwatch.pl

Obywatelski Monitoring Sądów 2021

Bartosz Pilitowski • Bogna Kociołowicz-Wiśniewska

Toruń 2021

Spis treści

Wstęp	9
Wyniki obserwacji posiedzeń sądowych w cyklu 2020/2021	15
Najważniejsze wnioski	15
Najważniejsze wnioski z obserwacji rozpraw on-line	17
Rekomendacje	20
Dobór próby i metodyka badania.....	22
Organizacja pracy.....	31
Odwoływanie rozpraw i posiedzeń.....	32
Sposób poinformowania o odwołaniu lub odroczeniu rozprawy lub posiedzenia.....	35
Punktualność rozpoczęcia rozprawy.....	38
Przeprosiny lub wyjaśnienie przyczyn opóźnienia.....	41
Przestrzeganie zasady jawności.....	47
Jawność i informowanie o przyczynie jej wyłączenia.....	52

Słyszalność wywołania posiedzenia lub rozprawy	57
Reakcje na pojawienie się publiczności (obserwatorów)	61
Przykłady pozytywnych reakcji na pojawienie się publiczności	62
Przykłady negatywnych reakcji na pojawienie się publiczności	70
Traktowanie uczestników posiedzeń i rozpraw	81
Zastrzeżenia do zachowania sędziego	81
Zastrzeżenia do zachowania innych osób obecnych na sali sądowej	89
Przykłady dobrych praktyk	99
Promowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporu	110
Praktyczne przestrzeganie prawa do rzetelnego procesu	114
Pouczenie świadków i stron o przysługujących im prawach	114
Słyszalność wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron	118
Równe traktowanie i wysłuchanie każdej strony	123
Przebywanie prokuratorów i pełnomocników w salach poza rozprawą	131
Zachowanie i aktywność ławników	135
Dyktowanie do protokołu	137
Ogłaszanie wyroków	141
Spis wykresów	151
O Fundacji Court Watch Polska	157
About Court Watch Poland	159
Dane kontaktowe / Contact details	162

Wstęp

Bartosz Pilitowski

Gdy zainicjowaliśmy Obywatelski Monitoring Sądów w 2010 roku nie zdawaliśmy sobie sprawy, jak dużych problemów sądownictwa będziemy świadkami. Pandemia COVID-19 okazała się wyzwaniem dla państw i społeczeństw na całym świecie. Sądy dotknęła w sposób szczególny. Fundamentem naszej kultury prawnej i demokratycznego ustroju jest zasada, że wymierzanie sprawiedliwości powinno być jawne, czyli przeprowadzone na oczach społeczeństwa. W trakcie cyklu monitoringu, który podsumowuje niniejszy raport przez Polskę przelały się dwie największe fale zakażeń. Zachorowało prawie 3 miliony osób z czego 75 tysięcy zmarło. Niezwykle zaraźliwy wirus SARS-Cov-2 sprawił, że kontakty międzyludzkie stały się źródłem niespotykanego wcześniej ryzyka. Ten dramat symbolizuje nocne niebo na okładce tegorocznego raportu.

Sądy na całym świecie były w różnym stopniu przygotowane na to, co wydarzyło się w 2020 roku i w różny sposób na to nowe zagrożenie zareagowały. Konferencja sądów stanowych w USA już kilka lat temu opracowała przewodnik, jak radzić sobie w wypadku wystąpienia epidemii. Sądy miały gotowe procedury na to, jak wdrożyć konieczne zasady bezpieczeństwa: zachowanie dystansu, środki ochrony osobistej i wzmożoną dezynfekcję. Wszystko po to, aby wymiar sprawiedliwości mógł nieprzerwanie służyć społeczeństwu. Zaledwie jeden dzień po ogłoszeniu *lockdown'u* wszyscy sędziowie stanu Teksas zostali wyposażeni w indywidualne licencje aplikacji do wideokonferencji. Niektórzy sędziowie nie odwołali nawet jednego terminu posiedzenia. Poinformowali tylko strony, że zamiast spotykać się w sądzie zrobią to w przestrzeni wirtualnej. W Kanadzie i Wielkiej Brytanii rozszerzono tylko zakres stosowania transmisji rozpraw przez Internet, który testowano od kilku dobrych lat. Planowaną na kolejną dekadę cyfryzację irlandzkiego sądownictwa po prostu znacznie przyspieszono. Te i inne przykłady radzenia sobie przez sądy na świecie z pandemią COVID-19 opisaliśmy w raporcie „Sądy dostępne przez Internet. Szanse i zagrożenia”, który wydaliśmy we współpracy z kancelarią DZP pod koniec 2020 roku.

Gdy po pierwszym szoku odmrożono w maju 2020 działalność polskich sądów, nie wróciły one w pełni do normalnej pracy. Jedną trzecią z nich zamknęła swoje drzwi dla publiczności i mediów. Nie wynikało to ani z ustawy, ani nawet z rozporządzenia. Zarządzenia prezesów i dyrektorów sądów zakazujące i ograniczające wstęp osób, które nie otrzymały wezwania na rozprawę, wydane zostały po rekomendacjach przesłanych przez wiceminister sprawiedliwości – sędzię Annę Dalkowską. Na szczęście nie wprowadzono tych ograniczeń we wszystkich sądach. Kierownictwo, pra-

cownicy i sędziowie wielu sądów starali się różnymi sposobami utrzymać dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Prezes Krzysztof Kurosz z Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia zadbał o to, aby rozprawy on-line w jego sądzie były w pełni dostępne dla publiczności. Uzupełniono tam także informacje na e-wokandzie o to, które posiedzenie i która rozprawa odbywa się za pomocą wideokonferencji. Prezes Joanna Bitner z Sądu Okręgowego w Warszawie zadbała, aby w razie dużego zainteresowania sprawą dziennikarze i publiczność mogli w niej uczestniczyć, siedząc w dodatkowej sali, do której transmitowany jest dźwięk i obraz z rozprawy. Sędzia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu Bartosz Łopalewski zdając sobie sprawę, że jego ogłoszenia wyroków nie mogą być publiczne, jak nakazuje to Konstytucja, w okresie zamknięcia swojego sądu publikował je w serwisie YouTube. Także wielu prezesów, do których skierowaliśmy skargi na pierwotnie wydane zarządzenia zmieniało je, eliminując zakazy wstępu dla publiczności. Niestety do dzisiaj, pomimo wprowadzenia przez nową wiceminister sprawiedliwości – sędzię Katarzynę Frydrych – nowych zaleceń, zakazy wstępu dla publiczności utrzymują się w około 10% sądów.

Aby przypomnieć społeczeństwu, jak ważna dla stron jest zasada publicznego procesu, Fundacja Court Watch Polska zrealizowała na przełomie roku 2020 i 2021 kampanię społeczną „Twoja obecność ma znaczenie”. Wyprodukowane dzięki wsparciu Narodowego Instytutu Wolności, kancelarii Rymarz Zdort i firmy Oknoplast spoty kampanijne, obejrzało za pośrednictwem Internetu i telewizji tysiące osób. Wiele z nich po raz pierwszy usłyszało o konstytucyjnym prawie do publicznego procesu i możliwości zaproszenia obserwatorów na swoją rozprawę.

Pandemia okazała się doskonałym usprawiedliwieniem dla zmian legislacyjnych ograniczających prawo obywateli do jawnego rozpoznania ich sprawy. Rozwiązanie pozwalające sędziemu przewodniczącemu zarządzić rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym zostało wprowadzone do polskiego porządku prawnego ponad rok po wybuchu pandemii. Ustawa z dnia 28 maja 2021 roku o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego i innych ustaw przewiduje możliwość rozpoznania każdej sprawy, w której nie udało się wyznaczyć posiedzenia on-line, na posiedzeniu niejawnym. Tymczasem jak pokazują statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości posiedzenia on-line stanowią zaledwie kilka procent wszystkich posiedzeń w sprawach rozpoznawanych według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Obywatele stracili możliwość zgłoszenia sprzeciwu wobec takiej decyzji przewodniczącego składu sądu. Dlatego Fundacja Court Watch Polska protestowała przeciwko wprowadzeniu tej ustawy i będzie bacznie przyglądać się temu, jak sądy korzystają z nowych uprawnień. W praktyce to od decyzji sędziów w indywidualnych sprawach będzie zależeć, czy obywatel będzie mógł liczyć na publiczny proces, czy nie.

Mimo wszystko kończymy ten cykl monitoringu z nadzieją. Symbolizuje ją nowoczesna fasada świeżo wybudowanego gmachu Sądu Rejonowego w Toruniu, która zdobi okładkę tegorocznego raportu. Polskie sądy na niespotykaną dotąd skalę otworzyły się na nowe sposoby komunikacji z stronami procesu. Częściej korzystają z możliwości przeprowadzenia rozprawy za pomocą wideokonferencji, która dla wielu osób oznacza ułatwienie dostępu do sądu.

W sądach rejonowych zaczęła orzekać kilkusetosobowa grupa absolwentów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Ci świetnie wykształceni młodzi ludzie budzili nierzadko lęk bardziej doświadczonych sędziów i pełnomocników. Obawiano się, że osoby, które nie miały okazji przejść przez tradycyjną aplikację i uczyć się zawodu w bliskiej relacji ze starszymi sędziami cechować będzie nieuzasadniona pycha, że brakować będzie im etosu sędziego. Nazywani byli nawet obraźliwie „janczarami”. Tymczasem to właśnie asesory, czyli młodzi sędziowie, którzy możliwość orzekania zawdzięczają wyłącznie ciężkiej pracy i zdany egzaminom, są nadreprezentowani w gronie sędziów, o których nasi obserwatorzy wyrażają się w superlatywach. Są wśród nich osoby, którym, mimo młodego wieku, nie tylko nie brakuje wiedzy, ale także kultury osobistej, kompetencji komunikacyjnych i umiejętności zbudowania sobie autorytetu na sali rozpraw. Dołączają oni do sporego już grona sędziów, których nazwiska pojawiają się w naszych raportach pod pozytywnymi komentarzami obserwatorów. Cieszymy się, że lista takich sędziów tak mocno w tym roku urosła. Stanowi to pozytywny prognostyk na przyszłość.

Wyniki obserwacji posiedzeń sądowych w cyklu 2020/2021

Najważniejsze wnioski

W porównaniu z poprzednią edycją Obywatelskiego Monitoringu Sądów zmiany pozytywne odnotowaliśmy w przypadku:

- wzrostu odsetka posiedzeń, które rozpoczęły się punktualnie (53% względem 46% w roku ubiegłym;
- wzrostu odsetka obserwowanych posiedzeń, które ostatecznie doszły do skutku (93% względem 92%);

- spadku odsetka obserwacji na wydziałach karnych, w trakcie których prokurator lub pełnomocnik, któregoś ze stron przebywał na sali poza czasem rozprawy (z 9% do 8%).

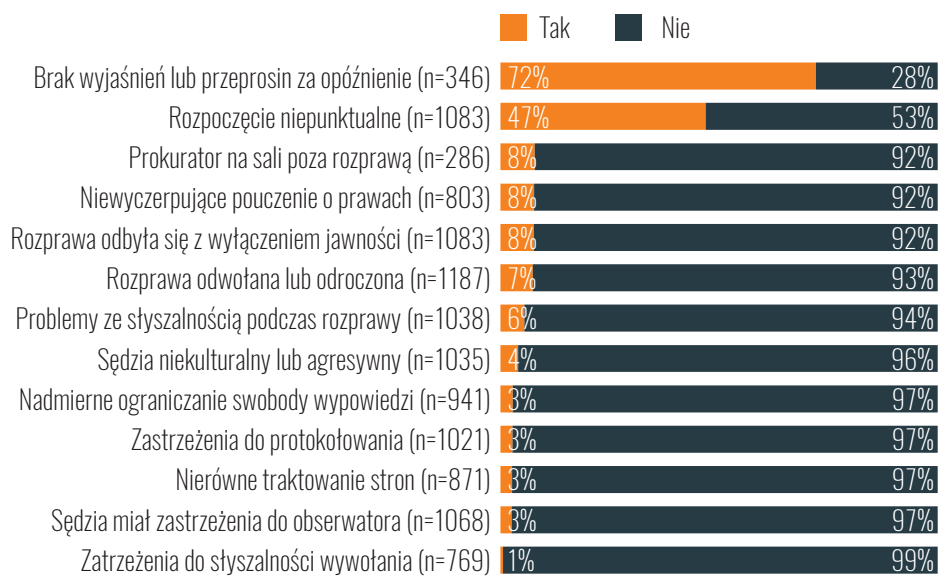
Niestety na tych przykładach kończą się dobre wiadomości. Odnotowaliśmy także wzrost odsetka rozpraw, podczas których zdaniem obserwatorów:

- jawność została wyłączona (8% względem 4%);
- sędzia odniósł się do osoby na sali sądowej w sposób niekulturalny lub agresywny (4% względem 2%);
- sędzia przed przyjmowaniem zeznań lub wyjaśnień nie pouczył świadków lub stron o przysługujących im prawach w sposób dla nich zrozumiały (8% względem 6%);
- uczestnicy nie mogli liczyć na wyjaśnienie lub przeprosiny za opóźnienie rozpoczęcia rozprawy (72% względem 70%);
- sędzia miał zastrzeżenia do obecności obserwatora (3% względem 1%);
- strony były zdaniem obserwatora traktowane nierówno (3% względem 1%);
- strony nie mogły wypowiedzieć się swobodnie i liczyć na uwagę sądu (3% względem 2%);
- pojawiły się zastrzeżenia do sposobu protokolowania rozprawy (3% względem 2%);
- słyszalność wypowiedzi podczas rozprawy była słaba (6% względem 5%).

Nie odnotowaliśmy zmian odsetka rozpraw, których wywołanie nie było słyszalne na holu (1%).

Powyższe wartości procentowe zostały opracowane, jak zawsze, na podstawie średniej z wyników w sądach, w których przeprowadzono minimalną liczbę obserwacji. W tegorocznej edycji kryterium to zostało obniżone do 15 obserwacji. Spełniło je 17 sądów. Poniżej wyjaśniamy szczegółowo metodologię monitoringu.

Wykres 1. Średnie proporcje odpowiedzi „Tak” i „Nie” na wybrane pytania w sądach, gdzie przeprowadzono minimum 15 obserwacji posiedzeń.

Najważniejsze wnioski z obserwacji rozpraw on-line

Rozprawy i posiedzenia on-line na skutek zmian w procedurze cywilnej wprowadzonych za pośrednictwem kolejnej nowelizacji ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sy-

tuacji kryzysowych (Dz.U.2020.0.1842), stały się znacznie popularniejsze niż dostępne sędziom wcześniej przesłuchania za pośrednictwem telekonferencji. Powodem nie jest jedynie obawa o zdrowie, ale także dużo większa elastyczność nowych rozwiązań. Uczestnicy mogą się bowiem obecnie łączyć z sądem znajdując się poza budynkiem sądu. To wielkie ułatwienie. Dzięki niemu w polskich sądach w okresie od 3 lipca 2020 roku do 26 sierpnia 2021 roku odbyło się 159 tysięcy posiedzeń i rozpraw on-line, co stanowiło 4,24% wszystkich posiedzeń jawnych. W roku 2021 odsetek posiedzeń on-line wzrósł w większości apelacji. Najwyższy udział posiedzeń on-line odnotowujemy obecnie w apelacji warszawskiej (13,7%), a najniższy w poznańskiej (2,7%)¹. Zmiany w upowszechnianiu się posiedzeń on-line w poszczególnych apelacjach prezentuje Wykres 2.

Oto najważniejsze wnioski z obserwacji posiedzeń on-line w ramach Obywatelskiego Monitoringu Sądów:

- W przypadku większości rozpraw i posiedzeń on-line obserwatorzy nie mieli zastrzeżeń do ich przebiegu.
- Zakłócenia wynikające z przyczyn technicznych były najczęściej sygnalizowanym problemem w przypadku obserwacji rozpraw on-line, np. niewłaściwe ustawienia systemu, nieaktualne sterowniki lub słabe łącze internetowe – zarówno po stronie uczestników rozprawy, ale niestety czasem także po stronie sądu.
- Problemy techniczne oprócz tego, że wzmagają stres uczestników rozprawy, to w sposób istotny rzutują na jej przebieg, wywołując dalsze komplikacje: opóźnienie rozpoczęcia posiedze-

1 Dane uzyskane przez Fundację Court Watch Polska z Ministerstwa Sprawiedliwości.

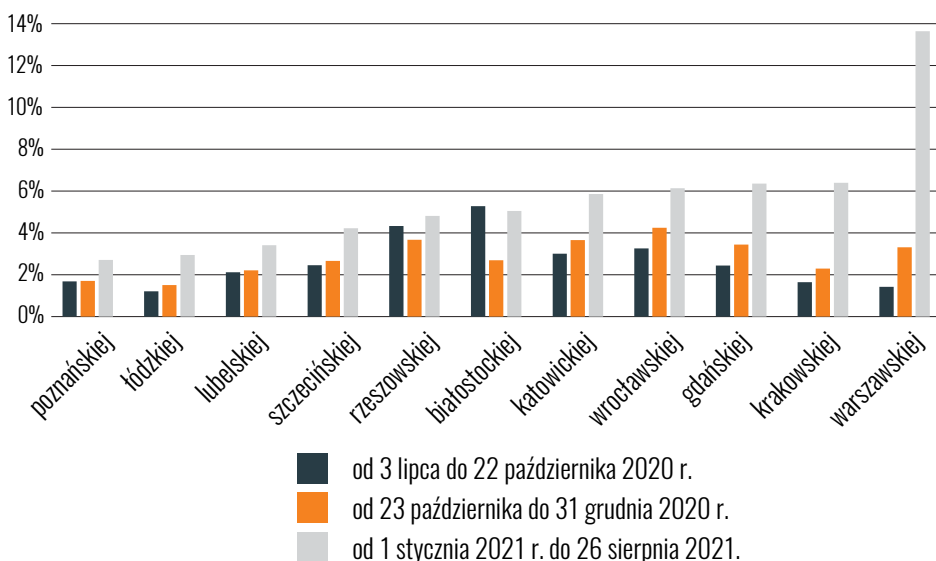

nia, odroczenie lub odwołanie terminu rozprawy czy niedostateczną słyszalność wypowiedzi sędziego, stron i świadków.

- Według naszych obserwatorów to jednak nie komplikacje stricte sprzętowe, lecz umiejętność zaradzenia im wpływają na komfort uczestników rozprawy.
- Prowadzenie rozprawy w formie wideokonferencji oddaje w ręce sędziów jeszcze więcej kontroli nad jej przebiegiem niż ma to miejsce podczas tradycyjnego posiedzenia. Niesie to ryzyko nadużyć – jednym kliknięciem sędzia może odebrać głos lub usunąć z rozprawy dowolną osobę, a jej protesty nie zostaną usłyszane.
- Przeniesienie rozpraw z sal sądowych do przestrzeni internetowej w praktyce oznacza zderzenie sformalizowanego świata instytucji biurokratycznej z tradycyjnie sprywatyzowanym, nieformalnym światem wirtualnym. Rodzi to szereg wątpliwości dotyczących właściwego sposobu uczestnictwa w rozprawie i obowiązywania sądowych rytuałów, których celem jest powaga sądu. Rodzi się pytanie, czy powadze sądu służy np. konieczność wstawania uczestników podczas odpowiadania na pytania sądu lub odczytywania wyroku, jeśli jedyne co wtedy widać (i co zostaje zapisane w e-protokole) to nagranie okolic ich pasa? Z drugiej strony obserwatorzy odnotowali wiele zachowań ich zdaniem zbyt swobodnych, np. łączenie się z sądem w trakcie prowadzenia samochodu. To wszystko może skutkować niezręcznościami rzutującymi na przebieg posiedzenia i stres uczestników. Wypracowanie uniwersalnych zasad obowiązujących podczas rozpraw online wydaje się bardzo pożądane. Mogłyby one być załączane do wezwań, aby uczestnicy posiedzeń mogli się z nimi zapo-

znać z wyprzedzeniem. Dopóki zasady te nie dla wszystkich są jasne, przewodniczący składu lub pracownik sądu powinien uczestnikom w sposób klarowny wyjaśnić, jakiego zachowania się od nich oczekuje.

Wykres 2. Procentowy udział posiedzeń on-line wśród posiedzeń jawnych rozpoznawanych na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w apelacjach...

Źródło: Opracowanie własne

na podstawie danych Ministerstwa Sprawiedliwości

Rekomendacje

1. Prezesi i dyrektorzy sądów, w których przy pomocy zarządzeń lub instrukcji dla pracowników ochrony wprowadzono faktyczny zakaz wstępu publiczności, powinni bezzwłocznie usunąć te zakazy. Zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP ograniczenia praw obywateli mogą mieć miejsce wyłącznie na podstawie

ustawy i nie mogą naruszać istoty tych praw, a więc być m.in. proporcjonalne.

2. Sędziowie powinni pamiętać, że przeproszenie lub wyjaśnienie przyczyny opóźnienia rozpoczęcia posiedzenia jest nie tylko wyrazem szacunku dla uczestników, ale także rozładowuje napięcie i buduje autorytet sądu, co przekłada się na prawidłowy przebieg posiedzenia. Należy o nim pamiętać zawsze wtedy, gdy opóźnienie ponad zwyczajowe kilka minut nastąpiło z winy sądu (także w przypadku przedłużenia poprzedniej rozprawy) lub ktokolwiek z uczestników może nie znać jego przyczyny.
3. Sędziowie powinni zwracać większą uwagę na prawidłowe i zrozumiałe pouczanie świadków i stron składających zeznania lub wyjaśnienia.
4. Sędziowie powinni także przykładać należytą uwagę do ogłaszania orzeczeń w sposób przystępny i niepozostawiający wątpliwości co do ich treści.
5. Konieczność zachowania dyscypliny na sali sądowej nie może wiązać się z agresywnym lub pozbawionym szacunku odnośnieniem się do uczestników rozprawy. Przeciwnie – to wyrozumiałość i kultura osobista w połączeniu z zaangażowaniem i panowaniem nad przebiegiem rozprawy budują autorytet sądu.
6. Ilekroć sala sądowa wyposażona jest w mikrofony, powinny być one wykorzystywane – szczególnie w dobie pandemii, gdy skład sędziowski i strony odgradzeni są od siebie osłonami pleksi, a usta i nos zasłaniają maseczki ochronne.

7. Należy inwestować w kompetencje techniczne sędziów i innych osób zaangażowanych w organizowanie rozpraw zdalnych, aby mogli oni skutecznie pomagać uczestnikom rozprawy w razie wystąpienia jakichkolwiek utrudnień natury technicznej.
8. W związku z upowszechnieniem się rozpraw i posiedzeń on-line, informacja o sposobie ich przeprowadzenia powinna być uwidoczniiona na e-wokandach sądów. E-wokandy powinny być prowadzone na stronach internetowych wszystkich sądach, informując o planowanych rozprawach i posiedzeniach w możliwie najdłuższej perspektywie.
9. Warto rozważyć opracowanie uniwersalnego instruktażu dla uczestników rozpraw prowadzonych w formie wideokonferencji. Powinien on zawierać zarówno wskazówki techniczne dotyczące zalecanej konfiguracji sprzętu, jak i przewodnik savoir-vivre'u uczestnictwa w rozprawie on-line wyjaśniający np. czy i kiedy wstawać podczas posiedzenia.

Dobór próby i metodyka badania

Niniejszy raport stanowi zwięźczenie kolejnej tury Obywatelskiego Monitoringu Sądów, która trwała od 16 lipca 2020 roku do 15 lipca 2021 roku. W okresie tym spłynęło do nas 1656 obserwacji posiedzeń sądowych, które dostarczyło nam 168 wolontariuszy. Uzyskane obserwacje pochodzą ze 140 sądów w całej Polsce. Podobnie jak poprzednia, tegoroczna tura monitoringu realizowana była w czasie pandemii COVID-19, a zatem w warunkach badawczych dalekich od łatwych i komfortowych. Tym bardziej pragniemy wyrazić swoją wdzięczność za zaangażowanie, czas

i wytrwałość wszystkim osobom, które jako wolontariusze Fundacji Court Watch Polska decydują się działać na rzecz poprawy działania polskiego wymiaru sprawiedliwości i podejmują wyzwanie obserwacji rozpraw w tak trudnym czasie. Pragniemy w tym miejscu szczególnie podziękować najbardziej zaangażowanym wolontariuszom: Katarzynie Bebyn, Alinie Bunzel, Marii Czapskiej, Urszuli Kubickiej, Wiktorii Piaseckiej, Józefowi Piweckiemu, Grzegorzowi Sojce, Patrycji Michalskiej, Halinie Kusz-Twardowskiej, Julii Żaborowskiej, Adrianowi Żądło.

Realizując Obywatelski Monitoring Sądów posługujemy się instrumentarium badawczym właściwym naukom społecznym. Każdy z naszych wolontariuszy, wcielając się w rolę publiczności na sali sądowej, posługuje się metodą obserwacji uczestniczącej. Nie dysponując (najczęściej) gruntowną wiedzą prawniczą, wchodzi w tę sytuację społeczną zachowując perspektywę „przeciętnego obywatela”, co czyni jego spostrzeżenia jeszcze cenniejszymi. Mimo to przed wyruszeniem do sądu (lub przed ekran monitora) w celu obserwacji rozprawy, przyszły wolontariusz przechodzi szkolenie, dzięki któremu zyskuje podstawową wiedzę o strukturze organizacyjnej polskiego sądownictwa, a także prawach i obowiązkach uczestników rozprawy. Wdrażany jest również w założenia metodologiczne programu oraz wykorzystywane w nim narzędzia badawcze, na czele z kwestionariuszem obserwacji rozprawy.

Wolontariusze Fundacji Court Watch Polska samodzielnie wybierają posiedzenia do obserwacji, kierując się własnymi zainteresowaniami (na przykład konkretną gałęzią prawa), aktualnym miejscem swojego pobytu, a niekiedy zdając się na przypadek. Doceniając gotowość do nieodpłatnego uczestnictwa w rozprawach w charakterze publiczności, nie narzucamy im także liczby przeprowa-

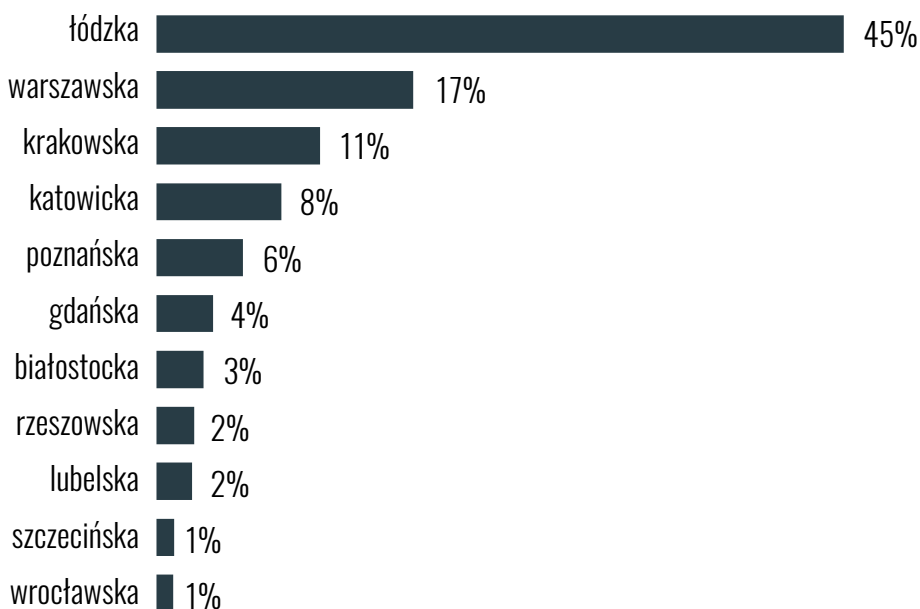
dzanych przez nich obserwacji. Jednocześnie za pomocą serwisu WokandaObywatelska.pl zbieramy zgłoszenia od osób, którym zależy na obecności publiczności na swoich rozprawach, po czym kierujemy na nie naszych wolontariuszy. Powyższe względy wiążą się z pewnymi ograniczeniami interpretacji uzyskanych przez nas danych. Nie możemy traktować ich jako reprezentatywnych dla rozpraw rozpoznawanych w całym kraju. Mimo to rozległość monitoringu i różnorodność obserwacji dostarczają nam bogatego obrazu doświadczenia stron, świadków, pełnomocników i innych uczestników posiedzeń odbywających się w polskich sądach.

Wolontariusze Fundacji działają na terenie całego kraju, jednak ich aktywność nie rozkłada się równomiernie. Wziąwszy pod uwagę obserwacje przeprowadzone w sądach powszechnych aż 45% miało miejsce w sądach podległych apelacji łódzkiej, z bezdyskusyjną przewagą Sądu Rejonowego Łódź-Śródmieście. Nietrudno wskazać przyczynę popularności tego sądu wśród obserwatorów – to właśnie tam miała miejsce pierwsza rozprawa on-line z udziałem publiczności. Również ten sąd, według naszej wiedzy jedyny w Polsce, oznacza rozprawy i posiedzenia on-line na e-wokandzie. Dzięki temu, osoby zainteresowane pracą wymiaru sprawiedliwości mogą z łatwością, nie wychodząc z domu zidentyfikować posiedzenia, które mogą obserwować. Możemy tylko przypuszczać, jak zwiększyłoby się uczestnictwo w rozprawach publiczności, w tym obserwatorów Fundacji, gdyby taka informacja o posiedzeniach on-line lub transmisje z rozpraw były dostępne także w innych sądach.

17% obserwacji pochodziło z sądów apelacji warszawskiej, a nieco częściej niż co dziesiąta – apelacji krakowskiej (11%). Odsetek obserwacji rozpraw w sądach apelacji katowickiej wyniósł 8%, po-

znańskiej – 6%, gdańskiej – 4%, białostockiej – 3%. Z sądów obszaru apelacji rzeszowskiej i lubelskiej spłynęło do nas po 2% wszystkich obserwacji. Z równą częstotliwością wolontariusze odwiedzili też sądy obszaru apelacji szczecińskiej i wrocławskiej (po 1%).

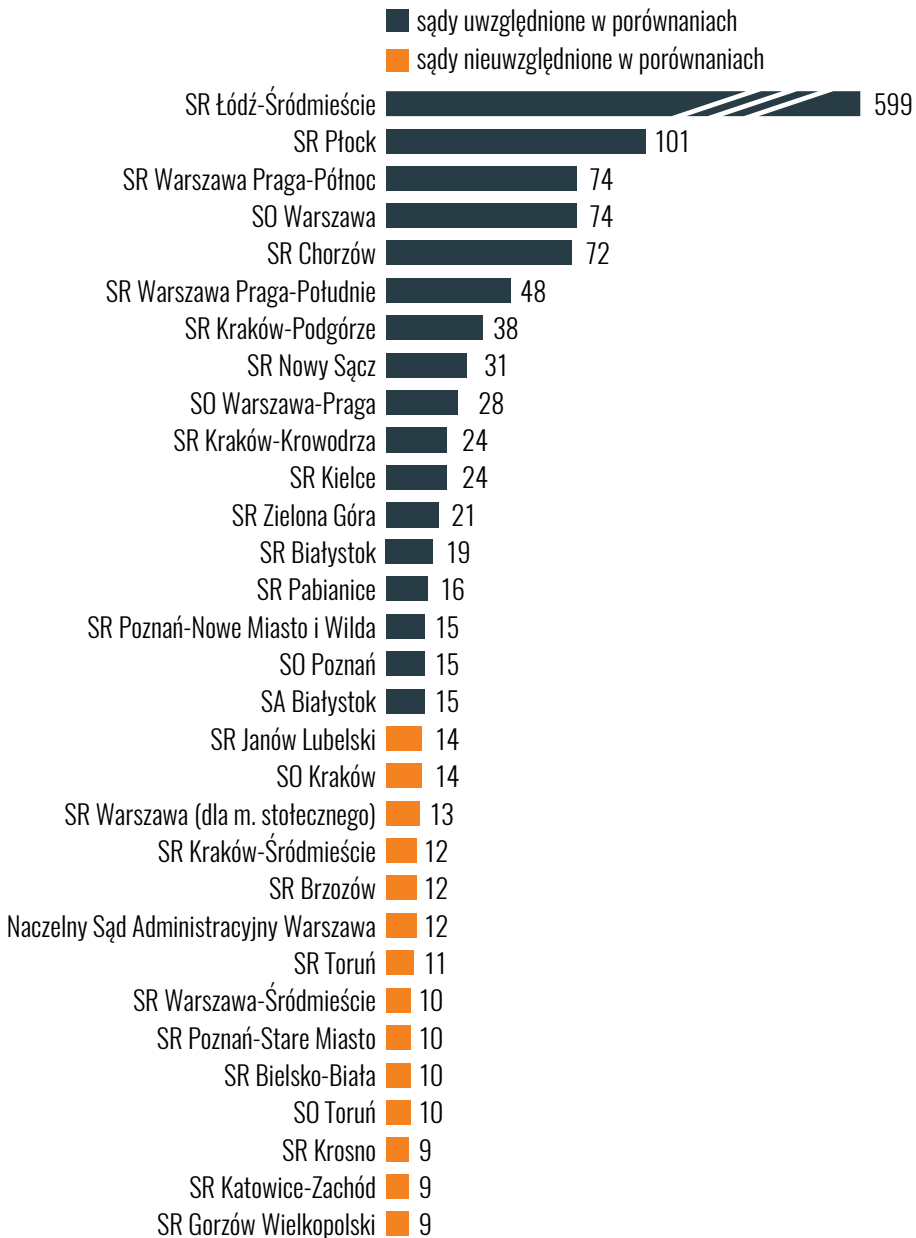
Wykres 3. Odsetek obserwacji przeprowadzonych w XI cyklu Obywatelskiego Monitoringu Sądów w sądach powszechnych poszczególnych apelacji. (n=1628)

Jak wspominaliśmy, w aktualnym cyklu monitoringu najczęściej monitorowanym sądem był Sąd Rejonowy Łódź-Śródmieście, z którego spłynęły do nas obserwacje z 599 posiedzeń. Co najmniej 161 z nich odbyło się w formie zdalnej. W dalszej kolejności najczęściej wizytowanymi sądami były: Sąd Rejonowy w Płocku (101 obserwacji), Sąd Rejonowy Warszawa Praga-Północ na równi z Sądem Okręgowym w Warszawie (po 74 obserwacje) oraz Sąd Rejonowy w Chorzowie (72 obserwacji). W każdym z badanych sądów nasi wolontariusze pojawili się średnio 12 razy, a 48 sądów wizytowali jednokrotnie. Ze względu na wskazane dysproporcje

musimy zachować dużą ostrożność formułując wnioski z uzyskanych obserwacji.

Wykres 4. Liczba obserwacji posiedzeń.

SR Gdańsk-Południe	9
SO Krosno	9
SR Kraków-Nowa Huta	8
SR Żory	7
SR Rawa Mazowiecka	7
SR Otwock	7
SR Mińsk Mazowiecki	7
SR Tychy	6
SO Gdańsk	6
SO Bielsko-Biała	6
SO Białystok	6
SA Warszawa	6
SA Gdańsk	6
SR Wrocław-Fabryczna	5
SR Radom	5
SR Poznań-Grunwald i Jeżyce	5
SR Nowa Sól	5
SR Konin	5
SO Katowice	5
SA Rzeszów	5
SA Kraków	5
SR Warszawa-Mokotów	4
SR Szczecin-Prawobrzeże i Zachód	4
SR Sucha Beskidzka	4
SR Nowy Tomyśl	4
SO Kielce	4
WSA Poznań	3
WSA Gdańsk	3
WSA Białystok	3
SR Wołomin	3
SR Środa Śląska	3
SR Siedlce	3
SR Racibórz	3
SR Pszczyna	3
SR Pruszków	3
SR Krotoszyn	3
SR Gdańsk-Północ	3
SR Ełk	3
SR Biała Podlaska	3

SO Zielona Góra	3
SO Suwałki	3
SO Gliwice, wydział zam. w Rybniku	3
Sąd Najwyższy Warszawa	3
SA Szczecin	3
SA Poznań	3
WSA Wrocław	2
SR Wolsztyn	2
SR Słupsk	2
SR Sanok	2
SR Pińczów	2
SR Ostrowiec Świętokrzyski	2
SR Mława	2
SR Koło	2
SR Katowice-Wschód	2
SR Jelenia Góra	2
SR Jastrzębie Zdrój	2
SR Grodzisk Mazowiecki	2
SR Gdynia	2
SR Dąbrowa Górnicza	2
SO Legnica	2
SO Częstochowa	2
WSA Kielce	1
WSA Bydgoszcz	1
SR Żary	1
SR Zamość	1
SR Zambrów	1
SR Wrocław-Śródmieście	1
SR Włoszczowa	1
SR Warszawa-Żoliborz	1
SR Szczecin-Centrum	1
SR Strzyżów	1
SR Starachowice	1
SR Sopot	1
SR Sokołów Podlaski	1
SR Rzeszów	1
SR Olsztyn	1
SR Oborniki	1
SR Nowe Miasto Lubawskie	1

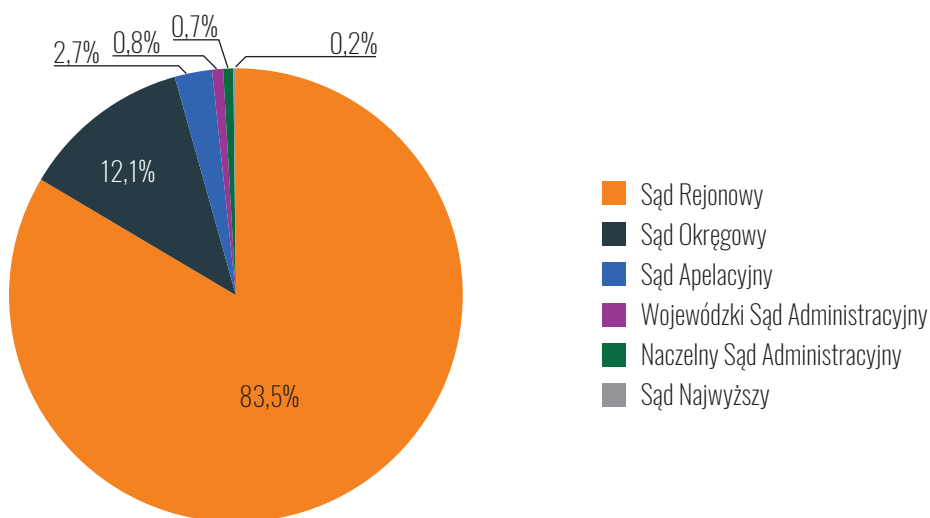
SR Międzyrzecz	1
SR Łódź-Widzew	1
SR Łęczyca	1
SR Kwidzyn	1
SR Kościerzyna	1
SR Końskie	1
SR Jędrzejów	1
SR Grudziądz	1
SR Grajewo	1
SR Głogów	1
SR Gliwice	1
SR Elbląg	1
SR Chrzanów	1
SR Chełm	1
SR Bytów	1
SR Bydgoszcz	1
SR Busko-Zdrój	1
SR Brodnica	1
SR Bolestawiec	1
SO Wrocław	1
SO Świdnica	1
SO Siedlce	1
SO Rzeszów	1
SO Nowy Sącz	1
SO Łódź	1
SO Łomża	1
SO Lublin	1
SO Koszalin	1
SO Jelenia Góra	1
SO Bydgoszcz	1
SA Lublin	1

Niezmiennie, od lat obserwatorzy Fundacji Court Watch Polska najczęściej pojawiają się w sądach rejonowych i okręgowych. Z tych pierwszych pochodzi aż 83,5% wszystkich obserwacji rozpraw uzyskanych w ostatniej turze monitoringu. Z sądów okręgowych

pochodziło 12,1% obserwacji przekazanych nam przez wolontariuszy. Sądy apelacyjne odwiedzane są przez nich znacznie rzadziej – poświęcono im jedynie 2,7% wszystkich obserwacji. Na miejsce obserwacji jeszcze rzadziej wybierane są wojewódzkie sądy administracyjne (0,8%, 13 obserwacji), Naczelny Sąd Administracyjny (0,7%, 12 obserwacji) oraz Sąd Najwyższy (0,2%, 3 obserwacje). Wybory wolontariuszy odzwierciedlają doświadczenie przeciętnego obywatela, którego kontakt z wymiarem sprawiedliwości rozpoczyna się (i często kończy) właśnie w sądach rejonowych i okręgowych. Dysproporcje pomiędzy obserwacjami sądów różnych typów nie stanowią więc rysy na wiarygodności uzyskanych danych.

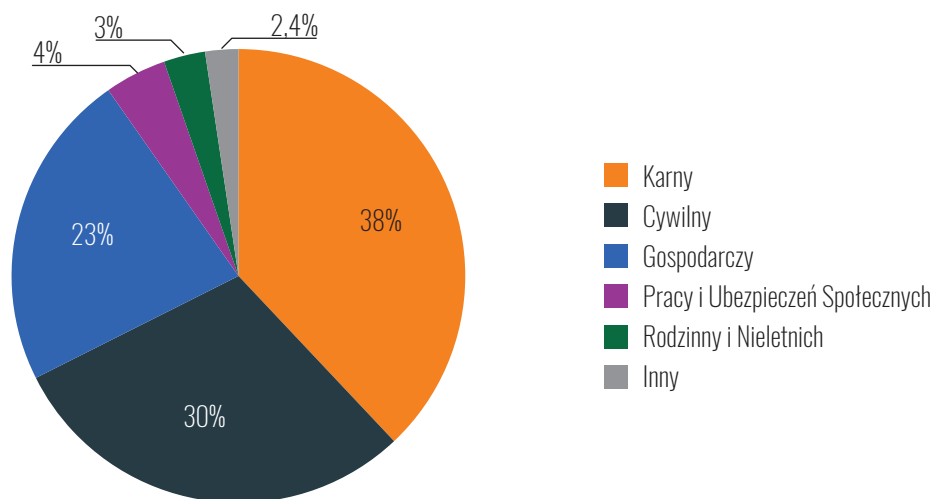
Wykres 5. Liczba obserwacji posiedzeń w poszczególnych typach sądów. (n=1656)

Wolontariusze najczęściej wybierają do obserwacji rozprawy z wydziałów karnych i cywilnych. Wydziały karne wizytowano 629 razy, a obserwacje prowadzonych w nich rozpraw stanowią 38% próby. Rozprawy w wydziałach cywilnych obserwowano 490 razy (30%). 376 obserwacji (23%) pochodziło z rozpraw w wy-

działach gospodarczych. 73 razy (4%) wolontariusze pojawili się na rozprawach w wydziałach pracy i ubezpieczeń społecznych. Z rozpraw w wydziałach rodzinnych i nieletnich uzyskaliśmy 49 (3%) obserwacji, z pozostałych – 39 (2,4%).

Wykres 6. Liczba obserwacji według wydziałów sądów. (n=1656)

Organizacja pracy

Z perspektywy interesanta sprawność i transparentność funkcjonowania instytucji publicznych przejawia się przede wszystkim w ilości czasu, który musi poświęcić na załatwienie swoich spraw. Im więcej trudności pojawia się na jego drodze, im więcej czasu zabiera mu pobyt w instytucji i im bardziej ma on poczucie, że jest to czas stracony, tym większa jego frustracja i gorsza ocena instytucji.

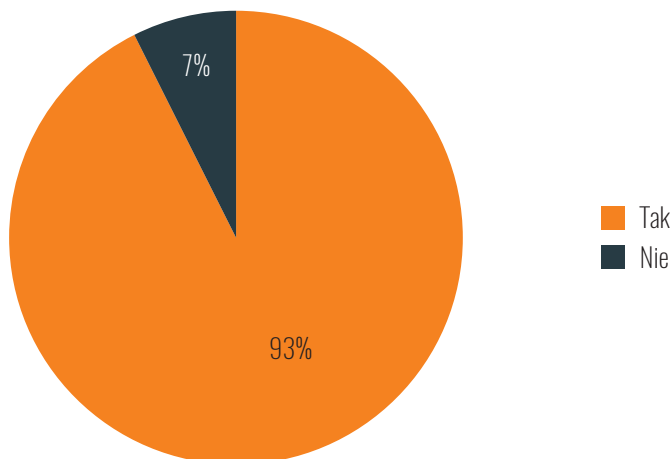
Na opinię o sprawności sądownictwa wpływ ma przede wszystkim planowe i punktualne odbywanie się rozpraw. Doświadczenie odwołania rozprawy lub jej opóźnienia wywołuje z kolei wrażenie

braku szacunku do uczestników, którzy niejednokrotnie zmuszeni są poświęcić większość dnia pracy, aby stawić się na sali sądowej. Oczywiście, uniknięcie opóźnienia lub odwołania rozprawy nie zawsze jest możliwe. W takiej sytuacji kluczowe dla uczestników okazuje się, czy sąd gotów jest wyjaśnić jej przyczyny oraz przeprosić za niedogodności. Mają bowiem dzięki temu poczucie, że instytucja szanuje ich czas. Podczas szkoleń instruujemy naszych obserwatorów, aby nie tylko odnotowywali przypadki odwołania rozpraw i posiedzeń oraz długość opóźnień, lecz także zwracali uwagę, czy w takich sytuacjach osoby, które stawily się na rozprawę, mogły liczyć na wyjaśnienie i przeprosiny ze strony sądu.

Odwoływanie rozpraw i posiedzeń

Przychodząc do sądu z zamiarem uczestnictwa w rozprawie zazwyczaj nie spodziewamy się, że rozprawa się nie odbędzie. Niekiedy jednak tak właśnie się dzieje – nasi wolontariusze spotkali się z taką sytuacją w przypadku 7% wszystkich obserwacji.

Wykres 7. Czy rozprawa lub posiedzenie umieszczone na wokandzie odbyło się? (n=1187)

Nikt nie poinformował o zniesieniu rozprawy. Na wokandzie przed salą rozpraw widniała informacja, że rozprawa ma się odbyć planowo. Pomimo tego, nikt nie wyszedł i nie udzielił żadnych informacji. Po dłuższym czasie oczekiwania udałam się do Biura Obsługi Interesantów, gdzie po zapytaniu o przyczynę poinformowano mnie, że rozprawa została zniesiona.

SR Katowice-Zachód,
Wydział VII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 18.12.2020

Nasi obserwatorzy w aktualnej turze monitoringu mierzyli się nie tylko z bezowocnym oczekiwaniem pod salą sądową. Nowym wyzwaniem, z którym mieli do czynienia, było bezskuteczne oczekiwanie przed ekranami swoich komputerów **na posiedzenia w formie wideokonferencji.**

Rozprawa miała się odbyć w trybie on-line. Dostałam kartę wstępu na tą rozprawę i linka na wejście do rozprawy dzień przed planowaną rozprawą. Czekałam 40 minut na rozprawę, wchodząc cały czas w link i sprawdzając elektroniczną wokandę sądu. Po 40 minutach zauważyłam, że w elektronicznej wokandzie została dodana informacja, że na rozprawie odroczone ogłoszenie orzeczenia. Rozprawa się odbyła, ale w trybie stacjonarnym. Nie zostałam poinformowana o zmianie trybu jej przeprowadzenia.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 15.06.2021

Nikt nie poinformował o tym, że rozprawa się nie odbędzie. Czekałam na połączenie on-line 45 minut.

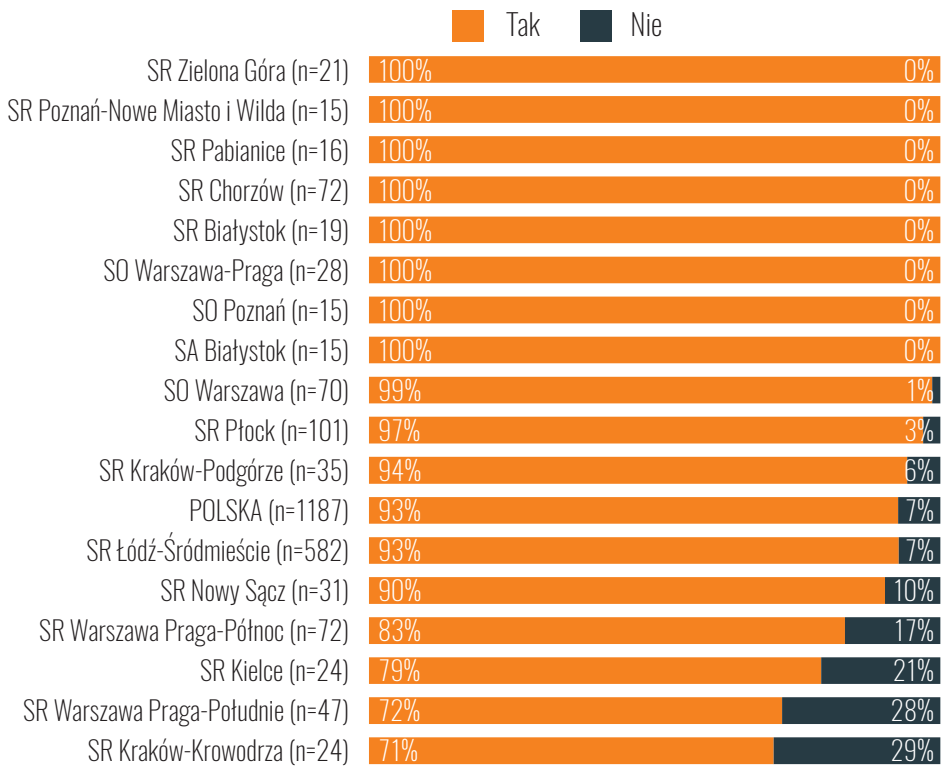
SR Łódź-Śródmieście, Wydział III Cywilny, 20.05.2021

Postępując zgodnie z zarządzeniem Prezesa Sądu otrzymałam mailowo jego zgodę na uczestnictwo w rozprawie. Niestety nie

otrzymałam później jednak maila z linkiem do rozprawy. Pomimo oczekiwania o wyznaczonej godzinie nie nawiązano też żadnej próby połączenia ze mną. W związku z tym nie miałam możliwości uczestniczenia w rozprawie. Z wokandy elektronicznej wynika jednak, że rozprawa się odbyła.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XVIII Cywilny, 17.12.2020

Wykres 8. Czy rozprawa lub posiedzenie umieszczone na wokandzie odbyło się? (sądy)

Sposób poinformowania o odwołaniu lub odroczeniu rozprawy lub posiedzenia

Mamy świadomość, że odwołanie lub odroczenie rozprawy może wynikać z przyczyn uzasadnionych i często niezależnych od sądu. Jednocześnie każda osoba zainteresowana uczestnictwem w rozprawie – także publiczność – powinna zostać poinformowana o przyczynach tej sytuacji, np. przez pracownika sądu lub za pomocą stosownej adnotacji na wokandzie. Należy bowiem pamiętać, że choć strony zazwyczaj z wyprzedzeniem wiedzą o odwołaniu lub odroczeniu posiedzenia, może chcieć wziąć w nim udział właśnie publiczność, która takiej wiedzy jest pozbawiona.

W przypadku 42% obserwacji, w których odnotowano, że rozprawa ostatecznie nie doszła do skutku, wolontariusze zetknęli się ze stosowną informacją na wokandzie. Odroczenie rozprawy natomiast po wywołaniu i wejściu zainteresowanych osób na salę odnotowano w przypadku 30% odwołanych rozpraw. Pracownik sądu wyszedł do oczekujących na rozprawę w przypadku 9% odwołanych rozpraw. W przypadku 5% odroczonej lub odwołanej rozprawy wolontariusze wskazali, że informacja na ten temat dotarła do nich z więcej niż jednego źródła. Sytuacje, w których stosownej informacji udzielono dopiero na prośbę zainteresowanych pojawiły się w 2% obserwacji odwołanych rozpraw.

Wykres 9. Jaka była forma poinformowania o odwołaniu lub odroczeniu rozprawy lub posiedzenia? (n=88)

Podobnie jak w latach ubiegłych, część rozpraw nie odbywała się z powodu prozaicznych błędów organizacyjnych leżących po stronie sądu.

Odroczenie sprawy nastąpiło z powodu błędu pracowników sekretariatu, którzy wysłali zawiadomienie do oskarżonego o terminie rozprawy pod zły adres.

SO Gliwice, wydział zam. w Rybniku, Wydział III Karny, 12.07.2021

Brak stawienia się pozwanego w ustalonym czasie. Sąd popełnił błąd w adresie zamieszkania pozwanego.

SR Warszawa Praga-Północ, Wydział II Cywilny, 21.06.2021

Jak wspominaliśmy, część rozpraw zostaje odwołana z przyczyn niezależnych od sądu, jednak w poniższym przypadku dopiero doniesienia medialne dały obserwatorowi pełen obraz sytuacji.

Została przeprowadzona ewakuacja budynku, ze względu na podejrzenie znajdujących się tam ładunków wybuchowych. O tym,

że rozprawa spadła z wokandy dowiedziałam się przed wejściem do sądu, ale o przyczynie przeczytałam w mediach.

SA Warszawa, Wydział II Karny, 11.05.2021

W ostatniej turze monitoringu rozprawy nie odbywały się także z uwagi na konieczność zachowania środków bezpieczeństwa związanych z pandemią COVID-19.

Pani pracująca w Biurze Obsługi Interesantów powiedziała, że wszystkie posiedzenia mające się dziś odbyć w tej sali zostały odwołane ze względu na sytuację epidemiczną.

SA Szczecin, Wydział I Cywilny, 21.10.2020

Siostra oskarżonego, mieszkająca wraz z nim, ma objawy COVID-19.

SR Warszawa Praga-Północ, Wydział IV Karny, 12.02.2021

Za przyczynę odwołania rozprawy w sekretariacie podano, że sala była zbyt mała, by pomieścić zgodnie z normami sanitarnymi oskarżonego wraz z konwojem, pokrzywdzoną i świadków. I także publiczność.

SR Poznań-Stare Miasto, Wydział VIII Karny, 27.04.2021

Wśród powodów, dla których rozprawy ostatecznie nie dochodzą do skutku znajdziemy także problemy techniczne, pojawiające się przy próbach przeprowadzenia rozprawy w trybie zdalnym.

Rozprawa on-line została odroczone ze względu na problemy techniczne, które uniemożliwiały przeprowadzenie sprawy, a zwłaszcza przesłuchanie podejrzanych. Można uznać, że trwała ona kilka

minut, lecz połączenie było na tyle słabe, że niestety nawet nie zrozumiałam, czego dotyczyła ta sprawa.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 18.06.2021

Jak wskazuje poniższa relacja, rozprawy on-line wiążą się nie tylko z ryzykiem niedogodności natury technicznej. Brak ustalonego trybu postępowania w przypadku ich wystąpienia stwarza sytuacje, które przez uczestników rozprawy mogą być interpretowane jako niewłaściwe i godzące w ich prawa.

Sędzia z uwagi na problemy techniczne odroczyła rozprawę. Nie zaproponowała jednak zadzwonienia do pełnomocnika jednej ze strony ani nie zaoferowała pomocy ze swojej strony w rozwiązaniu problemu – pełnomocnik mógł przecież skorzystać z innego łącza sieciowego bądź z innego urzędu. Sędzia nie chciała wysłuchać jednej ze stron, kiedy ta mówiła, iż nie zgadza się z decyzją o odroczeniu. Sędzia po prostu w pewnym momencie dyskusji ze stroną rozłączyła się, zostawiając wszystkich bez słowa. Nie było do końca wiadomo, czy to koniec, czy można się już rozłączyć.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 02.06.2021

Punktualność rozpoczęcia rozprawy

Jak wspominaliśmy, kwestia punktualności jest niezwykle istotnym elementem funkcjonowania instytucji publicznej, dającym świadectwo jej kultury organizacyjnej i szacunku względem interesantów. Instytucje wymiaru sprawiedliwości jako posiadające szczególną władzę nad obywatelami powinny przodować w wykazywaniu należytej staranności w kwestii przestrzegania ustalonych ram czasowych posiedzeń. Należy mieć także na uwadze, że odbywają się one w godzinach pracy znacznej grupy interesantów,

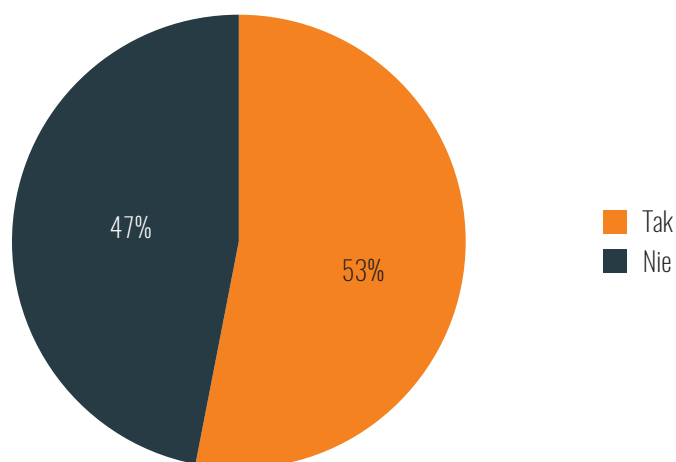
zatem każde opóźnienie może wiązać się z dodatkowym stresem i koniecznością usprawiedliwienia dłuższej nieobecności.

Przez lata doświadczenie naszych wolontariuszy wskazywało, że niepunktualne rozpoczynanie rozpraw jest w polskich sądach raczej regułą niż wyjątkiem. W aktualnej turze monitoringu mamy do czynienia z odwróceniem tego trendu. Po raz pierwszy mamy do czynienia z przewagą rozpraw odbywających się zgodnie z planem nad rozpoczętymi niepunktualnie. Opóźnienie posiedzenia odnotowano w przypadku 47% wszystkich obserwacji.

Średnie notowane przez wolontariuszy opóźnienie dla wszystkich rozpoczętych niepunktualnie rozpraw wynosi obecnie 13,5 minuty – o minutę więcej niż przed rokiem. Tak jak poprzednio, najczęściej rejestrowane opóźnienie wynosi w przybliżeniu 10 minut. Mimo to, jeden z naszych obserwatorów czekał na rozprawę ponad godzinę i 10 minut.

Wykres 10. Czy rozpoczęcie było punktualne? (n=1083)

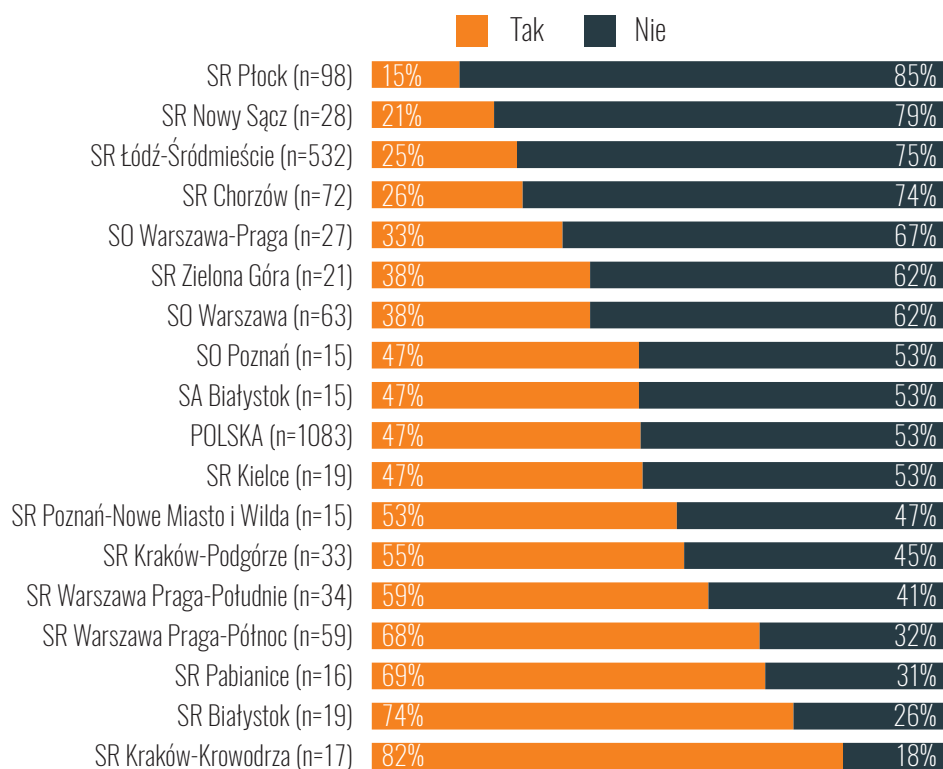

Z tego względu, że wolontariusze Fundacji bywają niezwykle skrupulatni w rejestrowaniu nawet niewielkich opóźnień (rzę-

du jednej do kilku minut), które niekoniecznie muszą wiązać się z jakimikolwiek niedogodnościami, a u ich przyczyn leżeć może nawet odmienne ustawienie zegarków, do osobnej analizy wybieramy posiedzenia, które rozpoczęły się później niż 5 minut od wyznaczonej godziny. Wśród rozpraw wywoływanych z ponad pięciominutowym opóźnieniem, przeciętny czas oczekiwania na rozpoczęcie sięga 16 minut.

Wykres 11. Czy rozpoczęcie było punktualne? (sądy)

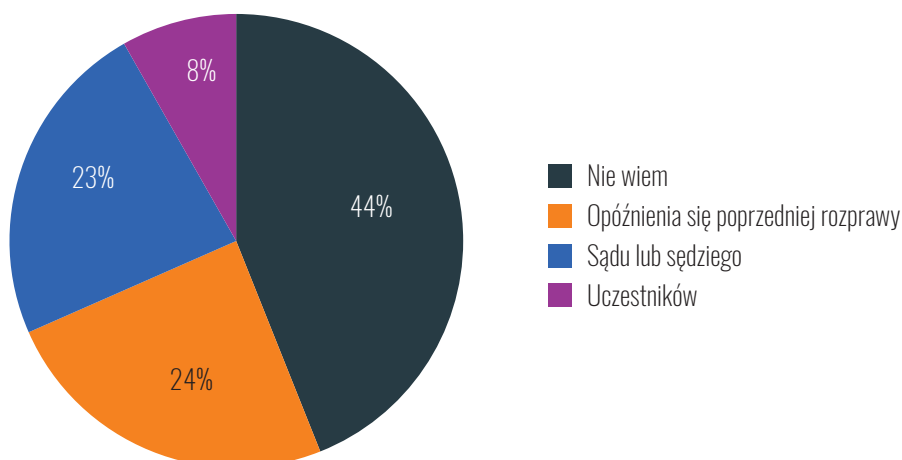

Przeprosiny lub wyjaśnienie przyczyn opóźnienia

Praktyka wyjaśniania przyczyny opóźnienia uczestnikom rozprawy może mieć duże znaczenie dla ich opinii o organizacji pracy sądu. Dowiadując się, że zmuszeni byli poczekać na wejście na salę rozpraw z przyczyn istotnych lub niezależnych od instytucji, prawdopodobnie będą mniej sfrustrowani w związku z tą sytuacją. Także w tym cyklu monitoringu prosiłiśmy obserwatorów o informację, czy w przypadku opóźnienia rozprawy podana została jego przyczyna oraz o wskazanie, kto był za nie odpowiedzialny.

W przypadku 44% opóźnień obserwatorzy nie byli w stanie wskazać jego powodu. W blisko co czwartej (24%) obserwacji jako przyczynę opóźnienia wskazano przedłużenie się lub opóźnienie poprzedniej rozprawy. Za niemal tyle samo (23%) przypadków opóźnienia rozprawy miał być odpowiedzialny sąd lub sędzia. Za opóźnienie 8% rozpraw odpowiedzialni byli ich uczestnicy.

Wykres 12. Opóźnienie nastąpiło z winy... (n=364)

Poniższe relacje wolontariuszy odnoszą się do rozpraw, na które przyszło im poczekać najdłużej – ok. 1,5 godziny. O ile w jednym

przypadku opóźnienie wynikało z przeciwdziałania pandemii COVID-19, drugi niestety nie został wyjaśniony, a sędzia nie wydała się wolontariuszowi przejęta zaistniałą sytuacją.

Opóźnienie spowodowane szczepieniem pracowników przeciw COVID-19.

SA Poznań, Wydział II Karny, 27.04.2021

Nikt nie przeprosił ani nie poinformował o tym, dlaczego sprawa się opóźniła. Sędzia po zakończeniu wcześniejszej rozprawy z wokandy wyszła z sali rozpraw i poinformowała, że zarządza przerwę i poszła coś zjeść. Z jej wypowiedzi bił lekceważący ton.

SR Wołomin, Wydział III Rodzinny i Nieletnich, 09.09.2020

Poniżej prezentujemy przykładowe relacje wolontariuszy z rozpraw, których opóźnienie wynikało z przedłużenia się poprzednich posiedzeń:

Pierwsze posiedzenie tego dnia zaczęło się parę minut później, co miało wpływ na czas rozpoczęcia kolejnych.

SR Kraków-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 18.02.2021

Poprzednia sprawa była opóźniona, ale później sąd zarządził sobie przerwę, która stanowiła główny powód tak dużego opóźnienia.

WSA Białystok, Wydział II Ogólnoadministracyjny 13.08.2020

Sąd na poprzedniej rozprawie przesłuchiwał osobę ponad półtorej godziny.

SR Starachowice, Wydział II Karny, 10.09.2020

Od razu po połączeniu się na programie Teams, sędzia wyjaśniła, iż poprzednia rozprawa (którą prowadziła) przedłużyła się.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XII Gospodarczy, 18.05.2021

Przyczyną opóźnienia sprawy była poprzednia sprawa, na której doszło do aresztowania oskarżonego. Czynność ta miała trwać 15 minut, ale przedłużyła się o godzinę.

SR Jędrzejów, Wydział II Karny, 10.08.2020

Jak dowodzi doświadczenie wolontariuszy, konieczność dostosowania się do środków bezpieczeństwa związanych z pandemią COVID-19 powinna zostać uwzględniona przy planowaniu rozpraw.

Opóźnienie spowodowane było zastosowaniem się do obostrzeń wynikających z epidemii COVID-19. W tym czasie została zdezynfekowana i wywietrzona sala rozpraw.

SO Kielce, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 05.02.2021

Także problemy techniczne podczas rozpraw prowadzonych z użyciem wideokonferencji stają na przeszkodzie punktualnego ich rozpoczęcia.

Przesłuchanie świadka miało odbyć się w formie wideokonferencji. Opóźnienie wynikało z przyczyn technicznych, które uniemożliwiały nawiązanie połączenia.

SR Żory, Wydział I Cywilny, 22.02.2021

Niezmiennie, od lat nasi wolontariusze bywają świadkami sytuacji, w których brak punktualności rozpoczęcia rozprawy obnaża niedociągnięcia organizacyjne sądu.

Sędzia przez pomyłkę wyznaczyła dwie rozprawy na tę samą godzinę, przeprosiła uczestników rozprawy mówiąc również, że miała nadzieję na szybsze zakończenie pierwszej rozprawy.

SR Płock, Wydział I Cywilny, 28.01.2021

Kolejne sprawy zaplanowane co 2 lub 3 minuty, bez szans na wykonanie zgodnie z grafiką.

SO Lublin, Wydział VIII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 21.05.2021

Sędzia przeprosiła i wskazała, że opóźnienie wynikało z nałożenia się spraw. Wyraziła nadzieję, że nie spowodowało to szkody dla uczestników posiedzenia.

SR Białystok, Wydział III Karny, 01.09.2020

Zmieniono salę. Uczestnicy o tym nie wiedzieli – nie zajrzeli na kartkę na drzwiach. Czekali nie pod tą salą, pod którą powinni, stąd opóźnienie. Jednak pani protokolantka domyśliła się i po nich wyszła, gdy długo nie przybywali.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 25.05.2021

Obserwatorzy nierzadko są świadkami sytuacji, w których do opóźnienia rozpoczęcia rozprawy dochodzi przez utrudnienia związane z dotarciem do budynku sądu.

Prace drogowe w drodze sędziego do siedziby sądu.

SR Pabianice, Wydział I Karny, 28.08.2020

Opóźnienie było spowodowane oczekiwaniem na konwój, który miał przywieźć oskarżoną z aresztu.

SO Krosno, Wydział II Karny, 06.10.2020

Protokolantka wyszła na korytarz, przeprosiła za lekkie opóźnienie i wyjaśniła jego powód. Dodała także, że policja wraz z oskarżoną znajdują się już pod sądem, tak więc rozprawa powinna rozpocząć się za chwilę. W momencie wejścia wszystkich osób na salę rozpraw za opóźnienie przeprosiła także sędzia.

SR Kraków-Nowa Huta, Wydział II Karny, 14.12.2020

Policjanci doprowadzający oskarżonego na rozprawę dość mocno się spóźnili. Dojeżdżali do Krakowa z Gliwic, a warunki na drodze tego dnia nie były zbyt dobre, więc opóźnienie to jest dość zrozumiałe.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 19.02.2021

Jak wskazywaliśmy powyżej, rozprawy bywają opóźnione z winy uczestników, którzy nie stawili się w sądzie na czas.

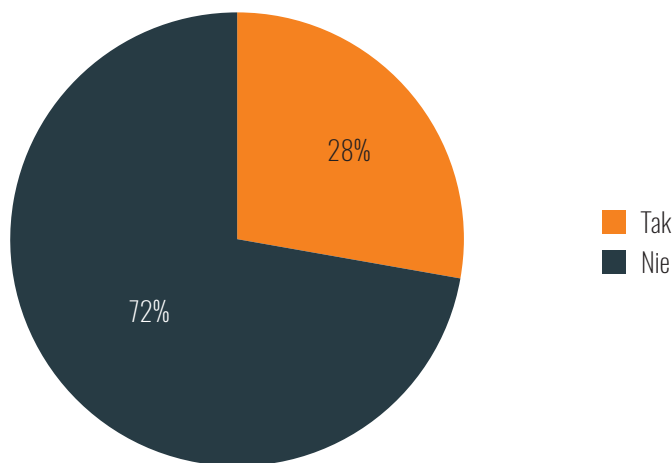
Rozprawa została wywołana punktualnie. Po wejściu na salę okazało się jednak, że nie dotarł prokurator. Sędzia postanowiła w związku z tym poczekać kilkanaście minut, miała bowiem informacje, że zamierza się stawić na tym terminie rozprawy.

SO Katowice, Wydział V Karny, 14.12.2020

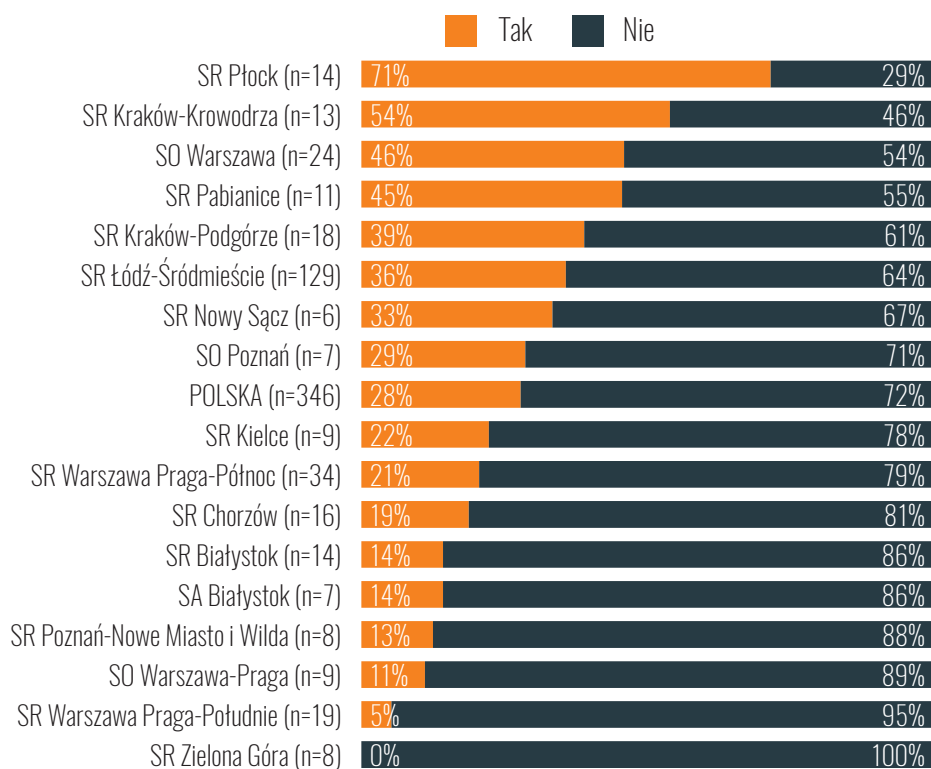
Świadek spóźniła się 40 minut, o czym powiadomiła telefonicznie sąd.

SO Warszawa-Praga, Wydział V Karny, 12.07.2021

Wykres 13. Jeśli rozpoczęcie było niepunktualnie, czy ktoś wyjaśnił/przeprószył? (n=346)

Wykres 14. Jeśli rozpoczęcie było niepunktualnie, czy ktoś wyjaśnił/przeprószył? (sądy)

Niestety, podobnie jak w poprzednich edycjach Obywatelskiego Monitoringu Sądów, w przypadku 72% obserwacji dotyczących niepunktualnych posiedzeń, nie wyjaśniono powodów opóźnienia, nie padło także słowo „przepraszam”.

Brak informacji, sędzia [...] nigdy nie podaje powodu opóźnienia, a tym bardziej nie przeprasza za taką sytuację, Nie pamiętam, by którakolwiek z jego rozpraw (w których brałam udział) odbyła się punktualnie.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XIII Gospodarczy, 21.06.2021

Rozprawa odbywała się w trybie zdalnym, lecz po oczekiwaniu równo 30 minut, stwierdziłam, że nie ma sensu dłużej czekać. Nie jest to pierwszy raz, gdy sędzia zaczyna rozprawę z opóźnieniem, aczkolwiek uważam, że uczestnicy powinni być o tym informowani. Jeszcze ani razu nie zdarzyło mi się brać udziału w rozprawie (u tego sędziego), gdzie odbyła się ona punktualnie lub wspomniano cokolwiek na temat opóźnienia, a tym bardziej przeproszono za takie zajście.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XIII Gospodarczy, 14.06.2021

Przestrzeganie zasady jawności

Zasada jawności postępowania, a przede wszystkim wynikająca z niej możliwość obywatelskiej kontroli nad sądownictwem, stanowi jedną z gwarancji rzetelnego, sprawiedliwego procesu. Istnieją sytuacje, w których jawność rozprawy lub posiedzenia może być wyłączona – zgodnie z art. 45 ust. 2. Konstytucji RP może to nastąpić ze względu na „moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego

stron lub inny ważny interes prywatny”. Są to jednak przypadki wyjątkowe, które nie powinny otwierać drogi do nadużyć – we wszystkich innych jawność należy traktować jako obowiązującą regułę.

Obywatelski Monitoring Sądów nie mógłby być realizowany bez podstawy, jaką jest zasada jawności rozpraw. Jej spełnieniem jest nie tylko sama możliwość przebywania na sali sądowej, ale i poczucie, że obecność w charakterze publiczności nie jest przez sąd niepożądana – co również kontrolują obserwatorzy Fundacji.

Jak wspominaliśmy, ze względu na obostrzenia związane z pandemią COVID-19 także i w tej turze monitoringu prowadzenie obserwacji było znacznie utrudnione. Wolontariusze niejednokrotnie pracowali w warunkach znacznego ograniczenia dostępu do sądu. Przypomnijmy, że między wrześniem 2020 roku a majem 2021 roku w ok. 35% sądów osoby chcące wziąć udział w rozprawie w charakterze publiczności stawały przed koniecznością uzyskania karty wstępu – najczęściej z kilkudniowym wyprzedzeniem. Niemal równie często uczestnictwo publiczności w rozprawie zależne było od decyzji przewodniczącego składu sędziowskiego. Niechlubne przypadki odebrania obywatelom prawa do publicznego procesu bez podstawy prawnej dotyczyły jeszcze w maju 2021 roku 13 sądów administracyjnych i 57 sądów powszechnych.

Sytuacja uległa niewielkiej poprawie dopiero w drugiej połowie czerwca po skierowaniu do sądów powszechnych przez nową wiceminister sprawiedliwości odpowiedzialną za nadzór administracyjny nad sądami – SSO Katarzynę Frydrych – zmienionych rekomendacji. Według treści zarządzeń obowiązujących na początku września 2021 nadal 10% sądów pozostawało jednak niedostępnych dla publiczności i mediów. Oto ich lista:

Sąd Okręgowy w Kielcach

Sąd Okręgowy w Legnicy

Sąd Okręgowy w Łodzi

Sąd Okręgowy w Łomży

Sąd Okręgowy w Szczecinie

Sąd Okręgowy w Zamościu

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie

Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu

Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu

Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim

Sąd Rejonowy w Bartoszycach

Sąd Rejonowy w Bełchatowie

Sąd Rejonowy w Będzinie

Sąd Rejonowy w Golubiu-Dobrzyniu

Sąd Rejonowy w Grójcu

Sąd Rejonowy w Jaworze

Sąd Rejonowy w Kętrzynie

Sąd Rejonowy w Krośnie Odrzańskim

Sąd Rejonowy w Kutnie

Sąd Rejonowy w Łańcucie

Sąd Rejonowy w Łęczycy

Sąd Rejonowy w Myślenicach

Sąd Rejonowy w Oleśnicy

Sąd Rejonowy w Oławie

Sąd Rejonowy w Oświęcimiu

Sąd Rejonowy w Rzeszowie

Sąd Rejonowy w Suchoj Beskidzkiej

Sąd Rejonowy w Sulęciniu

Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach

Sąd Rejonowy w Toruniu

Sąd Rejonowy w Wąbrzeźnie

Sąd Rejonowy w Wągrowcu

Sąd Rejonowy w Żorach

Sąd Rejonowy we Włodawie

Sąd Rejonowy we Wschowie

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie

Niepokojącym zjawiskiem było nie tylko wydawanie zarządzeń eliminujących możliwość wejścia na teren sądu osób, które chciały uczestniczyć w rozprawach jako publiczność. Zdarzało się także, że nawet w tych sądach, gdzie formalnego zakazu nie było, pu-

bliczność napotykała rozmaite problemy z dostępem do sal rozpraw:

Ochroniarz zapytał o cel wizyty. Następnie poprosił o chwilę cierpliwości i udał się do kogoś, aby upewnić się czy może do budynku sądu wpuścić publiczność. Wrócił z następującą odpowiedzią: „Do budynku sądu mogą wejść tylko osoby, które mają do załatwienia jakieś sprawy i tylko w godzinach dyżurów. Na rozprawę przez pandemię mogą wejść tylko osoby wpisane na listę osób uprawnionych do wejścia na konkretną rozprawę, publiczność wstępu nie ma”.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, 01.02.2021

Po tym jak odpowiedziałam ochronie, że przyszedłam do Sądu w charakterze publiczności, ochrona nie pozwoliła mi wejść na salę rozpraw. Otrzymała ona polecenie, aby publiczności nie wpuszczać do sądu. Poinformowałam ochronę o tym, że na stronie internetowej sądu są umieszczone zarządzenia prezesa, w których jest zawarta ewentualna możliwość pojawienia się publiczności w celu zachowania jawności rozprawy. Natomiast sędzia, który będzie prowadził daną rozprawę, ma zadecydować, ile osób z publiczności może pozostać w sali, gdyż zależy to od jej powierzchni [...]. Jeden z ochroniarzy pokazał mi zarządzenie nr 422/2020 Prezesa SO w Poznaniu [...]. Mówił mi, że nie ma tutaj wprost napisane o wejściu publiczności do sądu, a poza tym otrzymali polecenie, aby zakazywać wpuszczania publiczności. Byłam uparta i nie dałam za wygraną. Co prawda zarządzenie jest aktualne, lecz istnieje późniejsze zarządzenie nr 444/2020 Prezesa SO w Poznaniu z dnia 29 maja 2020 r., które zmienia niektóre przepisy prawne z zarządzenia nr 422/2020 [...]. Ochrona powiedziała mi, że oni tylko wiedzą o zarządzeniu nr 422/2020, takie im tylko wręczono

i zostali poinstruowani, że nie mają wpuszczać publiczności, więc na pewno do sądu nie wejdę. Mogłam pokazać ochronie na telefonie, że jednak jest opublikowane jeszcze drugie zarządzenie o nr 444/2020, lecz stwierdziłam, że skoro tak im powiedziano, to mnie nie posłuchają. Musiałam w tym momencie już odpuścić, wysłałam z sądu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, 16.11.2020

Przez 7 dni, od poniedziałku do piątku, od chwili wysłania wiadomości mailowej do sekretariatu, nie miałam żadnej odpowiedzi, czy będę mogła wejść do sądu i uczestniczyć w rozprawie. W piątym dniu, od godz. 8.00 pytałam telefonicznie o decyzję, wiadomość z potwierdzeniem miałam otrzymać 3. dnia, w poniedziałek. W dniu rozprawy, po kilkunastu telefonach, ok. 9.30 usłyszałam odmowę bez podania powodu. Odpowiedzi drogą mailową/pisemnej nie otrzymałam do dzisiaj.

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie, 01.03.2021

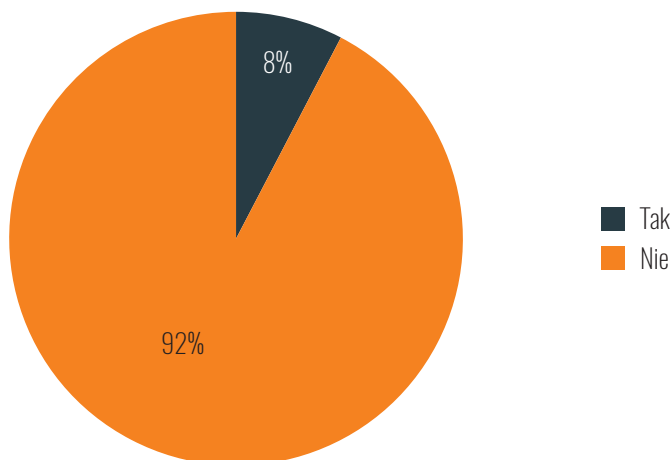
Jawność i informowanie o przyczynie jej wyłączenia

W obecnej turze monitoringu z niepokojem obserwujemy wzrost odsetka rozpraw, których jawność została wyłączona (8% względem 4% w turze 2019/2020).

Obserwatorzy Fundacji często dopiero na sali sądowej dowiadują się, że trafili na rozprawę, której jawność została wyłączona, bowiem do rzadkości należy umieszczanie takiej informacji na wokandzie lub podawanie jej podczas wywołania. Próbuując wziąć udział w rozprawie niejawniej obserwatorzy mają okazję zbadać, w jaki sposób sąd odmawia udziału w niej osobom przybyłym w charakterze publiczności. Nawet jeśli wolontariusz spędzi na

sali tylko kilka minut, jego obserwacja będzie bardzo cenna. Jak pokazują poniższe relacje, jawność bywa wyłączana dopiero po pojawieniu się publiczności na sali rozpraw.

Wykres 15. Czy rozprawa lub posiedzenie odbywało się z wyłączeniem jawności? (n=1083)

Sędzia nie udzielił informacji na temat powodu wyłączenia. Wcześniej w BOI otrzymałem informację, że posiedzenie będzie jawne.

SO Suwałki, Wydział II Karny, 28.08.2020

Sędzia nie pozwoliła mi zostać na sali, nie podała konkretnego powodu, na stronie internetowej rozprawa widniała jako jawna

SR Rawa Mazowiecka, Wydział II Karny, 14.07.2021

Sędzia poinformował mnie, że posiedzenie jest niejawne i muszę opuścić salę. Na moje zapytanie o przyczynę wyłączenia jawności odpowiedział, że nie musi przedstawiać mi informacji w tym zakresie.

SA Białystok, Wydział II Karny, 21.08.2020

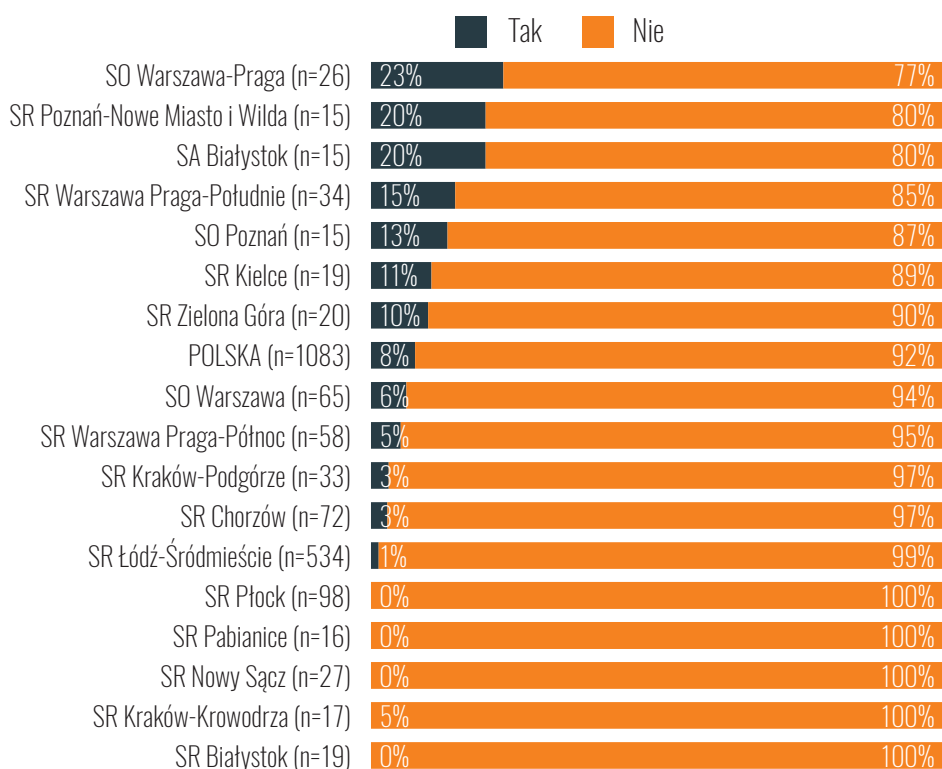
Brak informacji ze strony pani sędzi o tym, dlaczego nas wyprasza z sali – jedynie twierdzenie, że „z reguły prowadzi sprawy z wyłączeniem jawności”.

SR Chorzów, Wydział III Rodzinny i Nieletnich, 23.12.2020

Warto zwrócić uwagę na poniższą obserwację. Wolontariuszowi nie udało się pozostać na sali rozpraw mimo wcześniejszego uzyskania zgody prezesa sądu, a także niewymaganej przepisami zgody uczestników postępowania.

Już na sali rozpraw okazało się, że rozprawa jest wyłączona z jawności, gdyż oskarżycielem jest osoba prywatna. Sędzia prowadząca sprawę zapytała strony czy zgadzają się na mój udział w sprawie jako obserwatora Fundacji Court Watch Polska, a co za tym idzie na jawność. Adwokat ze strony osoby pokrzywdzonej, jak i sama pokrzywdzona wyrazili zgodę. Taką zgodę wyraziła również strona przeciwna, tzn. pełnomocnik pozwanego, gdyż pozwany nie był obecny na sprawie, po czym zmieniła zdanie. W związku z tym sędzia prowadząca sprawę zarządziła 15 minut przerwy. Po przerwie, gdy wszyscy weszliśmy na salę, sędzia powiedziała, że sprawa jest wyłączona z jawności i uzasadniła to bardzo spokojnie i rzeczowo. W związku z zaistniałą sytuacją musiałam opuścić salę rozpraw. Zastanawiające jest to, że gdy wysłałam pismo z prośbą o umożliwienie mi udziału w tej rozprawie otrzymałam zgodę na wejście do budynku sądu od Wiceprezesa Sądu bez informacji o wyłączeniu jawności w sprawie.

SO Kielce, Wydział IX Karny, 09.03.2021

Wykres 16. Czy rozprawa lub posiedzenie odbywało się z wyłączeniem jawności? (sądy)

Choć informacja o wyłączeniu rozprawy z jawności z reguły nie jest udostępniana przed rozprawą, jeśli już się pojawia, pozwala obserwatorom zaoszczędzić czas, który planowali na nią przeznaczyć. W poniższym przypadku wolontariuszka pozytywnie oceniła sędzię, gdy ta wyszła z inicjatywą i uprzedziła o wyłączeniu z jawności rozprawy, na którą oczekiwała.

Tego dnia pojawiałam się na wszystkich rozprawach prowadzonych przez tę sędzię. Po zakończeniu tej [rozprawy] usiadłam na korytarzu, aby poczekać na kolejną (odstęp między nimi wynosił ponad godzinę), natomiast sędzia udała się prawdopodobnie do swojego gabinetu. Jednak po około kilkunastu minutach znalazła mnie na korytarzu i spytała, czy czekam na ostatnią sprawę. Powie-

działam, że tak. W tym momencie poinformowała mnie, że niestety nie mogę w niej uczestniczyć, ponieważ jest ona niejawna. Na wokandzie nie wyświetlała się taka informacja. Bardzo doceniłam ten gest, ponieważ sędzia oszczędziła mi dość sporo bezsensownego czekania. Było mi miło, że pamiętała o mojej obecności. Szkoda jednak, że nie miałam możliwości sama tego wyczytać z informacji podanych na wokandzie.

Sędzia Magdalena Sojka, SR Kraków-Podgórze, Wydział I Cywilny,
24.02.2021

Odrębnym zagadnieniem jest przestrzeganie prawa do wskazania przez stronę osób zaufanych, które mogą pozostać na sali nawet jeśli jawność została wyłączona. O ile wcześniej sporadycznie zdarzały się przypadki odmowy bez podania przyczyny uczestnictwa osób wskazanych jako zaufane, to w ostatnim czasie zjawisko przybrało nowe oblicze. Zdarza się, że sędziowie różnych sądów odmawiają stronom prawa do uczestnictwa osób zaufanych powołując się na zarządzenia prezesów lub rekomendacje Ministerstwa Sprawiedliwości. Oto przykład takiej sytuacji:

Chciałam wziąć udział w rozprawie z wyłączeniem jawności na zasadzie osoby zaufania na prośbę strony postępowania. Do sądu dostałam się bez problemu, gdyż weszłam razem z panem, którego sprawa dotyczyła. Przedłożył on również wydruk ze skrzynki pocztowej, gdzie było napisane, iż zgłosił mój udział. Przed rozpoczęciem rozprawy na salę weszła pani sędzia. Widać było, że nie ma humoru. Po ogłoszeniu rozpoczęcia rozprawy weszłam na salę wraz ze stronami. Pani sędzia na mój widok powiedziała, że mam opuścić salę, gdyż jak cytuję „mamy pandemię, jak pandemia się skończy mogą być nawet dwie osoby zaufania, ale teraz tak nie będzie”. Chciałam opuścić salę, ale pani sędzia mnie

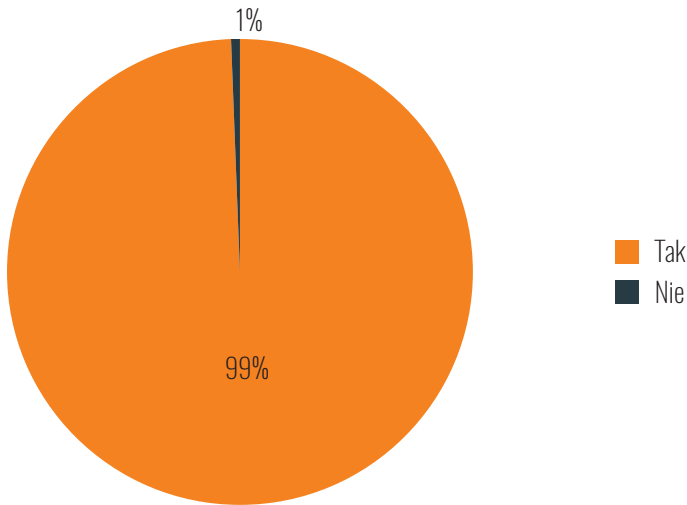
powstrzymała i kazała czekać, bo na odchodne musi mi odczytać komunikat z Ministerstwa Sprawiedliwości w sprawie udziału osób postronnych na sali rozpraw (ten komunikat zaczęła wyszukiwać na telefonie, trzęsąc się ze złości). Po odczytaniu mi komunikatu, sędzia powiedziała, że ona wyjątków robić nie może. Zachowanie pani sędzi było bardzo nieprzyjemne. Pan będący stroną postępowania zgłosił mój udział, więc nie rozumiem, dlaczego są tak sprzeczne zdania w sądzie. Z resztą instytucja osoby zaufania nie została zniesiona na czas pandemii i jest to instytucja pomocnicza dla stron, zatem różni się to diametralnie od uczestniczenia w rozprawie w charakterze publiczności.

Sąd Okręgowy w Krakowie, 06.05.2021

Słyszalność wywołania posiedzenia lub rozprawy

Nie możemy mówić o pełnym korzystaniu z prawa do uczestnictwa w jawnej rozprawie sądowej w charakterze publiczności, jeśli nie potrafimy ustalić, gdzie i kiedy dana rozprawa się odbywa. Nasi wolontariusze zwracają więc z jednej strony uwagę na kompletność informacji zawartych na wokandzie, z drugiej zaś – słyszalność wywołania rozprawy. Właściwe wywołanie nie pozostawia wątpliwości, że rozpoczyna się interesujące nas posiedzenie. Podobnie jak w latach poprzednich, w zdecydowanej większości przypadków (99%) obserwatorzy nie mieli zastrzeżeń odnośnie do formy i treści wywołania rozprawy przez pracownika sądu lub za pomocą głośników.

Wykres 17. Czy wywołanie rozprawy lub posiedzenia było słyszalne na holu? (n= 769)

Najczęstsze utrudnienia związane ze słyszalnością wywołania rozprawy związane są ze słabą dykcją i nie dość donośnym głosem protokolanta.

Stałem pół metra od drzwi. Nie rozumiałem, co powiedziano. Inne osoby, które przybyły (2 metry dalej) wyraziły takie same odczucia. Wywołanie sprawy było bardzo niewyraźne.

SR Środa Śląska, Wydział I Cywilny, 01.07.2021

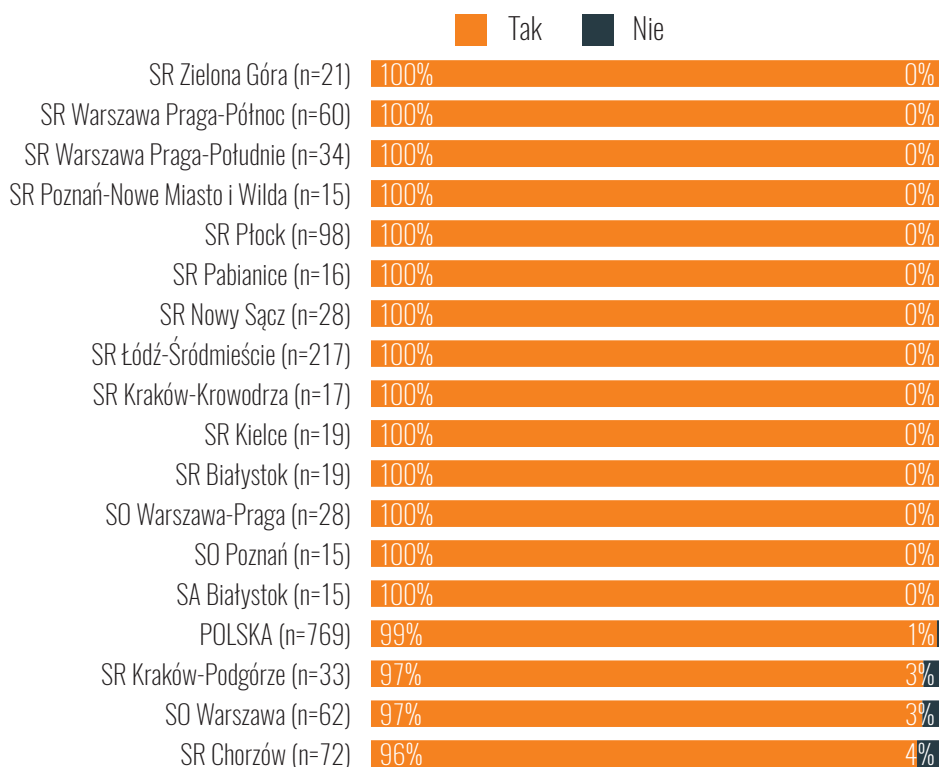
Protokolantka powiedziała to bardzo cicho, jakby do samej siebie.

SO Warszawa,
Wydział XVII Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, 20.11.2020

[Wywołanie] nie było [...] głośne. Sądzę, że gdybym stał choćby pod sąsiednią salą, to mógłbym słabo zrozumieć, którą sprawę wywołano.

SR Wrocław-Fabryczna, Wydział XII Karny, 15.06.2021

Wykres 18. Czy wywołanie rozprawy lub posiedzenia było słyszalne na holu? (sądy)

Jak dowodzą relacje obserwatorów, wywoływanie rozprawy za pomocą głośnika także bywa zawodne – nie tylko z przyczyn sprzętowych, ale też z powodu hałasu panującego na korytarzach sądów.

Wywołanie nastąpiło przez głośnik. W trakcie wywołania, na drewnianych schodach tuż obok przechodziła kobieta w szpilkach, która zagłuszyła dźwięk głośnika. Sędzia zapytała, czy wywołanie było słyszalne (wszyscy weszli z lekkim opóźnieniem) i dowiedziawszy się o tym przeprosiła za problem.

SR Grajewo, Wydział II Karny, 06.08.2020

Była awaria systemu odpowiadającego za głośnik do wywoływania stron, ale ochrona sądu zawiadomiła strony, żeby szli do sali rozpraw.

SR Poznań-Grunwald i Jeżyce,
Wydział IV Rodzinny i Nieletnich, 02.07.2021

Zdarzają się także sytuacje, gdy do sali sądowej zapraszane są konkretne osoby, co jest użyteczne z perspektywy sądu, gdyż pozwala od razu skontrolować obecność stron i świadków. Nie jest to jednak praktyka zgodna z zasadną jawnością zewnętrznej postępowania, gdyż dezorientuje osoby, którym zależy na wystąpieniu na rozprawie w charakterze publiczności.

Rozprawa została wywołana imieniem i nazwiskiem oskarżonego, i było to słyszalne, ale przez pierwszą chwilę myślałam, że zostaje wywołany świadek, a nie kolejna rozprawa.

SR Siedlce, Wydział II Karny, 29.06.2021

Wywołanie kierowano do osób, o których obecności było wiadomo, czyli do obrońcy oraz mnie. Dlatego pewnie nie krzyczano na cały korytarz.

SR Wrocław-Fabryczna, Wydział XII Karny, 22.06.2021

Niestety, nadal zdarzają się sytuacje, gdy do wywołania rozprawy nie dochodzi wcale.

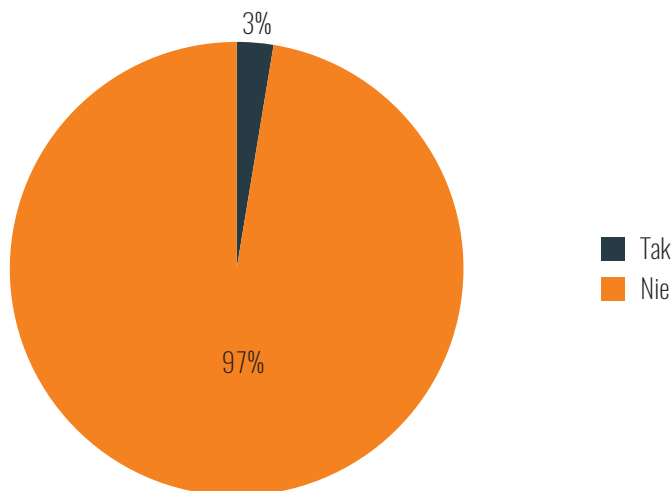
Nikt nie wywołał sprawy, po prostu otworzono drzwi do sali i skreślono sygnaturę tej sprawy na drzwiach.

SR Warszawa (dla m. stołecznego), Wydział V Karny, 25.06.2021

Reakcje na pojawienie się publiczności (obserwatorów)

Przeszkodą dla pełnej realizacji zasady jawności rozpraw sądowych są nie tylko bariery natury formalnej. Z tego względu w ramach Obywatelskiego Monitoringu Sądów staramy się uchwycić także mniej oczywiste praktyki służące zniechęceniu publiczności do uczestnictwa w rozprawach. Zaliczamy do nich m.in. uporczywe i nieuzasadnione procedurą dociekanie powodów wizyty w sądzie, sprzeciw wobec sporządzania notatek w trakcie rozprawy czy złośliwe uwagi kierowane do publiczności. W trakcie szkoleń instruujemy przyszłych obserwatorów, aby oceniając przychylność sądu do obecności publiczności kierowali się własną wrażliwością, opisując szczegółowo zachowania, które ich zaniepokoiły. Jednocześnie uczulamy ich, że sąd ma prawo upewnić się, czy wśród przedstawicieli publiczności nie ma świadków zeznających w sprawie lub w inny sposób z nią związanych, a także upewnić się, że osoby obserwujące rozprawę są pełnoletnie. W przypadku znacznej większości obserwacji (97%) wolontariusze nie odczuli obiekcji sędziego względem ich pojawienia się na rozprawie, jednak w porównaniu z poprzednią edycją monitoringu mamy do czynienia ze spadkiem tego odsetka o 2 punkty procentowe.

Wykres 19. Czy sędzia miał zastrzeżenia do Twojej obecności lub robienia przez Ciebie notatek w trakcie rozprawy? (n= 1068)

Przykłady pozytywnych reakcji na pojawienie się publiczności

Podobnie jak w poprzednich, także w obecnej turze monitoringu mamy przyjemność przytoczyć wiele przykładów entuzjastycznych reakcji sędziów na pojawienie się publiczności na rozprawie. Cieszymy się, że sędziowie swoją otwartą postawą zachęcają widownię do częstszego obserwowania rozpraw. Wolontariusze Fundacji szczególnie doceniają starania tych sędziów, którzy z myślą o publiczności gotowi są wyjaśniać zawłości rozstrzyganej sprawy czy wprowadzać w tajniki swojego zawodu.

Sędzia była miła i kulturalna dla mnie jako obserwatora – zapytała, czy studiuje, tłumaczyła mi pewne rzeczy oraz dawała porady dotyczące pracy w sądzie. [...] bardzo pozytywnie podeszła do mojej obecności. Pytała się, czy jestem studentką, w jakim mieście, a nawet na którym roku jestem. Co więcej, w związku z tym, że oskar-

żony się nie stawił na rozprawie, pani sędzia pozwoliła mi zostać na sali na czas ogłoszenia orzeczenia wytłumaczyła mi na jakiej podstawie podjęła taka decyzję i w mojej ocenie chciała przekazać mi jak największą wiedzę.

Sędzia Elżbieta Kocielnik, SR Płock, Wydział II Karny, 22.04.2021

Pani sędzia zatrzymała mnie po rozprawie. Była bardzo miła. Wytłumaczyła problematykę spraw z art. 207 kk, przybliżyła szerzej stan faktyczny postępowań, co do których byłam obecna na rozprawach. Zaprosiła na kolejne rozprawy. Była bardzo pomocna.

Sędzia Magdalena Włodarczyk, SR Otwock,
Wydział II Karny, 24.03.2021

Bardzo ucieszyła mnie postawa sędziego. Na koniec rozprawy sędzia zapytał mnie, czy jestem aplikantką, odpowiedziałam, iż jestem studentką, wtedy sędzia poprosił, bym podeszła, a następnie krok po kroku zaczął tłumaczyć, na które artykuły z kodeksu powinienam zwrócić uwagę przyglądając się tej sprawie oraz zaczął wyjaśniać inne kwestie dotyczące sprawy. Naprawdę bardzo mi się spodobała ta postawa.

Sędzia Józef Biegański SR Warszawa Praga-Północ,
Wydział III Karny, 06.07.2021

Sędzia bardzo miła, tłumaczyła nam – obserwatorom to, co działo się na sprawie, udzielała obszernych uzasadnień związanych z podejmowanymi decyzjami oraz je omawiała.

Sędzia Dorota Marszałkowska, SO Bydgoszcz,
Wydział I Cywilny, 25.08.2020

Pani sędzia zapytała mnie w jakim charakterze chcę uczestniczyć w sprawie. Odpowiedziałam, że jestem z Fundacji Court Watch i chciałabym być tu w charakterze publiczności. Pani sędzia pozwoliła mi pozostać na sali. Sprawa odbyła się pomimo braku obecności oskarżonego i pokrzywdzonej, i po kilkuminutowej przerwie nastąpiło ogłoszenie wyroku. Po tym pani sędzia zapytała mnie czy jako publiczność mam jakieś pytania, i czy chcę się wypowiedzieć na temat wyroku. Zrobiło mi się bardzo miło, gdyż zostałam zauważona na sali rozpraw i był to bardzo pozytywny gest zestrony prowadzącej rozprawę. Oczywiście wyraziłam swoją opinię na plus za ogłoszenie wyroku oraz bardzo dobre uzasadnienie. Jeszcze chwilę po tym zostałam na sali, by wymienić poglądy na temat oszustw internetowych.

Sędzia Mariola Paśnik, SR Kielce, Wydział II Karny, 10.05.2021

Sędzia Adam Włodarczyk w czasie krótkiej przerwy streścił, co jest przedmiotem rozprawy i jakie są stanowiska stron, czego nie musiał robić. Uważam, że był to bardzo miły gest, który świadczył o osobie sędziego, jako i o zaangażowaniu w prowadzenie rozprawy.

Sędzia Adam Włodarczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 24.05.2021

Sędzia Borkowski jako jedyny zainteresował się moją obecnością. Również, gdy dowiedział się, że jestem studentką i chciałabym poobserwować rozprawy, pozwolił mi zostać na swoich trzech kolejnych rozprawach, mimo tego, że dostałam zgodę tylko na pierwszą. Również bardzo kulturalnie i przede wszystkim z zainteresowaniem odnosił się do osób obecnych na sali.

Sędzia Andrzej Borkowski, SR Konin, Wydział II Karny, 12.03.2021

Po rozprawie sędzia poprosił mnie o pozostanie na sali, spytał się, czy mam jakieś pytania co do rozprawy, czy wszystko było dla mnie jasne. Było to bardzo miłe ze strony sędziego, pierwszy raz się z tym spotkałam jako obserwator.

Sędzia Marcin Cichoński, SR Kraków-Podgórze,
Wydział II Karny, 11.06.2021

Sędzia był bardzo miły, wytłumaczył nam, na czym polegają posiedzenia. Wizyta w Sądzie Okręgowym Warszawa – Praga w Warszawie była bardzo udana oraz przyjemna. Wszystkie osoby, pracownicy, a szczególnie sędziowie w sądzie byli bardzo pomocni, uprzejmi. Na pewno wrócę tam ponownie na kolejne rozprawy/posiedzenia.

Sędzia Adam Bednarczyk, SO Warszawa-Praga,
Wydział VI Karny, 07.07.2021

Bardzo sympatyczny sędzia. Z uwagą słuchał świadka oraz oskarżonego. Po rozprawie zaprosił mnie oraz moją koleżankę – również z Fundacji, na objaśnienie i naświetlenie nam sprawy. Wytłumaczył, czym będzie kierował się przy wydawaniu wyroku na kolejnej rozprawie.

Sędzia Józef Biegański, SR Warszawa Praga-Północ,
Wydział III Karny, 06.07.2021

Pani sędzia była bardzo miła, spokojna. Nie miała żadnych zastrzeżeń, co do mojej obecności na sali. Po zakończeniu rozprawy przeprowadziłam z sędzią rozmowę na temat prowadzonej sprawy. Sędzia była osobą kontaktową i chętnie dzieliła się ze mną swoim doświadczeniem i została zaproszona na kolejne jej rozprawy.

Sędzia Karolina Zoń, SR Bielsko-Biała, Wydział IX Karny, 12.07.2021

Sędzia nie miał żadnych zastrzeżeń [związanych] z obecnością publiczności, na samym początku rozprawy poinformował osoby uczestniczące w rozprawie o obecności publiczności.

Asesor Filip Owsiak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 02.04.2021

Zwróciłem uwagę na wysoką kulturę osobistą pana sędziego Grzegorza Zarzyckiego. Jak wszedłem na salę rozpraw pan sędzia wydawał się być nieco zaskoczony moją obecnością. Gdy się przedstawiłem jako obserwator sądowy z Fundacji Court Watch Polska w celu przedłożenia upoważnienia, od razu przypomniał sobie o wniosku, który wpłynął kilka dni wcześniej do sądu. W czasie krótkiej rozmowy urzekło mnie to, z jakim szacunkiem ze mną rozmawiał, był zainteresowany tym, co mówię i wykazywał zrozumienie.

Sędzia Grzegorz Zarzycki SA Rzeszów, Wydział II Karny, 01.02.2021

Bardzo miła, przesympatyczna sędzia, która rozpoczęła spotkanie przed czasem, by poczekać aż wszyscy punktualnie się zalogują (a to akurat rzadkość, gdyż zwykle sędziowie się spóźniają), nie miała żadnych zastrzeżeń co do publiczności, wręcz zwróciła się do niej zapraszając na kolejne rozprawy (podczas moich obserwacji jeszcze nigdy nie zauważyłam, by którykolwiek sędzia odniósł się w tak empatyczny sposób do publiczności) i w żartobliwy sposób odnosząc się do obecnej sprawy, która niestety była dość krótka, ponieważ nie stawili się świadkowie. Jestem bardzo miło zaskoczona przebiegiem tej rozprawy.

Asesor Olga Tomczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 17.06.2021

Po zakończeniu rozprawy zostałem zapytany jak oceniam rozprawę i jak bym postąpił w danej sprawie. W dyskusji również sędzia przedstawiła nam swój punkt widzenia sprawy i jakie widzi na chwilę obecną rozwiązanie.

Sędzia Marzenna Milczarek, SR Łęczyca, Wydział II Karny, 23.09.2020

Po zakończeniu rozprawy sędzia zwrócił się do mnie pytając, czy chciałabym się jeszcze czegoś dowiedzieć albo o coś dopytać. Uznałam to za bardzo miły gest.

Asesor Marcin Cichoński, SR Kraków-Podgórze,
Wydział II Karny, 22.01.2021

Dużym plusem było dla mnie to, że sędzia nie miała żadnych zastrzeżeń co do mojej obecności czy do robienia przeze mnie notatek. Na początku upewniła się tylko, że jestem na rozprawie w charakterze publiczności i nie zadawała dalszych pytań (np. o jakiś konkretniejszy cel mojej wizyty czy moją tożsamość) ani nie komentowała mojej obecności. Sprawilo to, że na rozprawie czułam się bardzo swobodnie. [...] Kiedy wychodziłam z sali sędzia zatrzymała mnie i spytała, czy jestem studentką i zbieram dane do pracy dyplomowej. Wyjaśniła mi, że pyta z ciekawości, ponieważ wybrałam dwie sprawy, gdzie przedmiotem była kradzież, z tym że jedna kwalifikowała się jako przestępstwo, a druga jako wykroczenie. Uznała więc, że być może piszę o czynach przepoławionych. Odpowiedziałam, że nie, a powód mojej wizyty w sądzie jest taki, że odbywam aktualnie praktyki studenckie, w ramach których prowadzę obserwacje rozpraw. Po usłyszeniu tej informacji sędzia zaprosiła mnie na dwie kolejne prowadzone przez nią roz-

prawy. Cała interakcja była naprawdę miłą, bardzo doceniam taki gest ze strony sędzi. Z zaproszenia skorzystałam.

Sędzia Małgorzata Siwiec-Niemczuk, SR Kraków-Nowa Huta,
Wydział II Karny, 14.12.2020

Pani sędzia po tym, jak dowiedziała się, iż jestem studentem prawa i przysłała w celach dydaktycznych natwizowała sympatyczną rozmowę mówiąc, że też tak robiła na studiach i dzięki temu została sędzią. W trakcie rozprawy informowała pełnomocnika, iż na sali jest studentka prawa więc pozwoliła sobie w celach dydaktycznych wyjaśnić, jakie możliwości dała ustawa covidowa w aspekcie wyłączenia jawności. Bardzo jasno i wyraźnie uzasadniała swoje zdanie i postanowienia. Oprócz tego pozwoliła mi zostać na rozprawie, na którą nie posiadałam wcześniejszej zgody. [...] Pomimo swojego wysokiego stanowiska pani sędzia nie traktowała mnie jak intruza lub jako kogoś gorszego a raczej jak osobę żadną wiedzy, której chce pomóc w rozwoju.

Sędzia Izabella Czerkawska, SR Płock,
Wydział V Gospodarczy, 16.03.2021

To była pierwsza rozprawa na jakiej byłam, miło było zobaczyć, jak wygląda to „od środka”. Wszyscy byli bardzo mili i pomocni. Podobało mi się i na pewno nie była to ostatnia rozprawa na jakiej się pojawiłam.

Asesor Natalia Ławrywjaniec, SR Warszawa (dla m. stołecznego),
Wydział I Cywilny, 08.07.2021

Bardzo miły sędzia został ze mną po rozprawie, opowiedział mi o niej i zachęcił do uczestnictwa w kolejnych jego rozprawach, wspominał, że kojarzy Court Watch Polska, zachęca młodzież

do uczestnictwa w niej i bardzo sobie ceni wolontariuszy na jego rozprawach.

Sędzia Rafał Wagner, SO Warszawa, Wydział I Cywilny, 18.03.2021

Sędzia poinformowała, że do tej sprawy nie muszę być za każdym razem zgłaszana, na każdej mam prawo być i przeprasza za zamieszanie, że nie było mnie na liście u ochrony oraz że się postarają, by następnym razem nie było problemu z wejściem. Powiedziała też, że osoby zaufania pojawiają się bardzo rzadko, stąd mogły wyniknąć problemy.

Sędzia Beata Bukowska, SR Poznań-Grunwald i Jeżyce,
Wydział IV Rodzinny i Nieletnich, 14.05.2021

Nawet jeśli obecność obserwatorów nie spotyka się z aprobatą sędziów, zdarza się, że ich obecność jest pozytywnie odbierana przez uczestników postępowania. Czasem nawet, jak w jednej z poniższych relacji, wolontariusze Fundacji starają się wyjaśnić im kwestie, które nie zostały wyczerpująco przedstawione na sali sądowej.

Po rozprawie, na korytarzu pokrzywdzona podeszła do mnie i rozmawiała ze mną, pytała, dlaczego tu jestem. Odpowiedziałam, że jestem wolontariuszką z Fundacji Court Watch i obserwuję rozprawy sądowe, szczególnie te, które dotyczą przemocy w rodzinie. Pani prosiła, by jej jeszcze raz wytłumaczyć, co oznacza środek zapobiegawczy w postaci opuszczenia lokalu i jak to będzie wyglądało w praktyce, oraz co ma zrobić, jeśli sprawca nie będzie chciał się do niego zastosować. Zauważyłam, że obca osoba obdarzyła mnie dużym zaufaniem.

SR Kielce, Wydział IX Karny, 20.05.2021

Sędzia nadała od samego początku nieprzyjemny charakter posiedzeniu. Uczestnicy mogli mieć wrażenie, że nie są mile widziani na sali. Sama poczułam się, jakbym coś złego zrobiła, nawet zanim zostałam w pełen pretensji sposób poinformowana, że nie mogę uczestniczyć w posiedzeniu jako osoba zaufania. Nie wiem, co działo się dalej w trakcie rozprawy, ale zanim wyszłam, zostałam poproszona przez adwokata pozwanego o poczekanie do końca pod salą. Po zakończeniu posiedzenia zarówno pozwany, jak i adwokat dziękowali mi za dzisiejszą obecność, która w ich mniemaniu podobno wiele wniosła i poprawiła.

SR Warszawa (dla m. stołecznego), Wydział V Karny, 25.06.2021

Nawet sama powódka dzisiaj zapytała się mnie i moją koleżankę, czy jesteśmy z Fundacji Court Watch. Mam wrażenie, że czuła się pewnie dzięki obecności publiczności.

SR Warszawa (dla m. stołecznego), Wydział I Cywilny, 08.07.2021

Przykłady negatywnych reakcji na pojawienie się publiczności

Mimo wielu pozytywnych przykładów sędziowie nadal bywają niechętni obecności publiczności na prowadzonych przez siebie rozprawach. Wpływa to negatywnie na doświadczenia wyniesione z sądu.

Sędzia na początku posiedzenia, po zaprotokołowaniu, że strony nie stawiały się na posiedzeniu, spytała mnie kim jestem i co tu robię. Odpowiedziałem, że jestem tu w charakterze publiczności. Sędzia bardzo się zdziwiła i kazała mi doprecyzować, odpowiedziałem więc, że jestem obserwatorem społecznym. Sędzia wydawała

się oburzona i nie rozumiała, co to ma być za obserwacja, dopytała więc w ramach czego ta obserwacja. Odpowiedziałem, że jestem wolontariuszem Fundacji Court Watch Polska, badam jawność postępowań sądowych korzystając z konstytucyjnej zasady jawności postępowań sądowych oraz konstytucyjnego prawa do wstępu na posiedzenia organów władzy publicznej wraz z możliwością robienia notatek. Sędzia oburzyła się jeszcze bardziej, pytała się, co chcę notować i po co, kto mi kazał przyjść na tę rozprawę. Odpowiedziałem, że mogę robić notatki, mam do tego prawo, że nikt mi nie kazał przyjść na tę rozprawę, że została ona wybrana przeze mnie losowo. Sędzia dalej zdawała się nie rozumieć o co mi chodzi, więc tłumaczyłem jej na czym polega konstytucyjna zasada jawności postępowania i konstytucyjne prawo wstępu na posiedzenia organów władzy publicznej. Dopytywała się o Fundację Court Watch Polska, ponieważ nigdy o niej nie słyszała, kazała mi się wylegitymować. Odpowiedziałem więc, że nie mamy legitymacji. Sędzia zarządziła 5 minut przerwy, żeby sprawdzić czym jest Court Watch Polska. Po kilku minutach protokolant zaprosił mnie na salę. Sędzia już znacznie spokojniejszym i miłszym głosem powiedziała, że sprawdziła i rzeczywiście jest taka fundacja, że mogę uczestniczyć w posiedzeniu w charakterze publiczności i kazała mi usiąść, po czym przeprowadziła posiedzenie. Byłem bardzo zdziwiony tą sytuacją, bardzo mnie dziwił stosunek sędzi do udziału publiczności w rozprawie oraz to, że zdawała się nie rozumieć, na czym polega zasada jawności postępowania sądowego oraz prawo wstępu na posiedzenia organów władzy publicznej. Pod koniec czułem wręcz zażenowanie zachowaniem sędzi.

Sędzia po odroczeniu rozprawy poprosiła mnie do siebie i zapytała, w jakim charakterze jestem – odpowiedziałam, iż jestem studentką prawa. Sędzia powiedziała, że rozumie, ale w niemiły sposób dała sugestię, że na sprawie o charakterze rodzinnym nie powinno mnie w ogóle być, co wydało mi się bardzo nie na miejscu, gdyż jawność nie została wyłączona przez żadną stronę, a dodatkowo jestem studentem prawa, więc nie powinno być dziwne to, że interesuje się różnymi sprawami.

SR Warszawa Praga-Południe, Wydział IV Karny, 15.07.2021

Sędzia zapytał, kto mnie wpuścił. Odpowiedziałem, że ochrona. Oburzonym głosem stwierdził wtedy, że ochrona powinna go zapytać o zdanie, czy chce mieć kogoś na rozprawie. Podobno zawsze zezwala na udział publiczności, ale powinna zapytać. Jest to o tyle dziwne, że mój udział w tej rozprawie był ustalony mailowo z Wydziałem; dostałem informację, że ten konkretny sędzia zgodził się na moje przyjście (może o tym zapomniał).

SR Ełk, Wydział II Karny, 07.09.2020

Jak tylko weszłam za skazanym na salę sędzia zaczęła krzyczeć, że konkubina nie będzie na sali. Powiedziałam, że nie jestem konkubiną tylko osobą obcą poproszoną, bym uczestniczyła w posiedzeniu jako osoba zaufania (pisemny wniosek skazany [prawd. oskarżony – przyp. red.] złożył wcześniej). Sędzia zlustrowała mnie wzrokiem i kazała opuścić salę. Zapytałam, co z 45 art. Konstytucji? Sędzia zaczęła się śmiać. Była bardzo obcesowa i niemiła. Chyba bardzo się spieszyła, bo w ogóle była niezadowolona, że skazany się pojawił, chociaż nie musiał. Pierwszy raz spotkałam się z takim przyjęciem przez sędziego pełniąc rolę obserwatora. Szczerze mówiąc, byłam w szoku, co rzadko mi się zdarza. Siedząc

na korytarzu słyszałam bardzo wyraźnie krzyki sędzi i odpowiedzi skazanego (jak i wszyscy obecni).

SR Poznań-Grunwald i Jeżyce, Wydział VIII Karny, 17.12.2020

Sędzia prowadząca sprawę zapytała się mnie, dlaczego jestem na sali. Odpowiedziałam, że chciałbym uczestniczyć w rozprawie w charakterze publiczności. Sędzia dalej zapytała, dlaczego. Odpowiedziałam, że mam takie prawo być na rozprawie. Sędzia przytaknęła. Następnie zapytała, czy jestem spokrewniona z osobą oskarżoną. Odpowiedziałam, że dla oskarżonego jestem zupełnie obcą osobą. Potem sędzia zapytała mnie dwukrotnie czy nie jestem z mediów. Odpowiedziałam, że nie pracuję w mediach. Następnie sędzia zapytała mnie, dlaczego wybrałam akurat tę rozprawę. Odpowiedziałam, że sprawę wybrałam losowo. Po tym dialogu sędzia, bojąc się chyba, że mogę być z mediów, a zataiłam tę wiadomość, nie pozwoliła mi robić notatek. Jak się czułam? Trochę za dużo pytań skupiło się na mojej osobie. To nie ja miałam być przesłuchiwana na tej sali. Chociaż sędzia była dla mnie miła i miała miły ton wypowiedzi, to trochę się czułam niezręcznie.

SR Kielce, Wydział II Karny, 08.02.2021

Sędzia nie była zadowolona z mojej obecności. Dopytywała po co przyszłam, kto mnie prosił, kazała podać nazwisko tej osoby, a ja odpowiedziałam, że „nie interesują mnie nazwiska tylko sprawa”. Sędzia kazała zaprotokołować, że nie podałam nazwiska osoby zgłaszającej. [...]. Wywiązała się dyskusja między mną a sędzią: powołałam się na Konstytucję, a wtedy sędzia powiedziała, że „Konstytucja nie ma tu znaczenia”. Ja stwierdziłam, że to najważniejszy dokument prawny w tym kraju. To stwierdziła, że nie podoba jej się moja maska, na szczęście zawsze noszę zapasową.

*W końcu zgodziła się żebym została, ale podyktowała protokolan-
towi moje dane i dlaczego przyszłam.*

SR Poznań-Stare Miasto, Wydział VIII Karny, 13.04.2021

*Sędzia [...] na fakt mojej obecności zareagował bardzo nietak-
townie. Na informację, że jestem studentem i w wolnej chwili
chciałem zdobyć doświadczenie w sądzie, powiedział, że go to nie
przekonuje. Dopytywał, dlaczego jestem akurat na tej rozprawie.
Doszukiwał się jakiegoś spisku (sam nie wiedział jakiego i z kim).
W trakcie przestuchiwania strony, nagle kazał mi wstać i poka-
zać protokolantce dowód osobisty w celu spisania mojego numeru
PESEL. Jak sam sędzia powiedział, „na wypadek gdybym zrobił
coś z informacjami usłyszanymi podczas rozprawy”. Podczas
przepisywania danych przez panią protokolantkę poniżył mnie,
cynicznie mówiąc, że dziwi mi się, że mnie takie sprawy intere-
sują. W trakcie dalszej części jeszcze kilka razy zwrócił się do mnie
w sposób bardzo niekulturalny. np. poinformował mnie, że mam
zakaz „kręcenia się” po korytarzu w trakcie przerw, oraz że jak
wyjdę z sali podczas rozprawy to już nie wrócę. W momencie, kie-
dy ogłosił przerwę i wraz z innymi uczestnikami rozprawy wsta-
łem, aby wyjść na korytarz, w sposób chamski zapytał mnie, czy
ma się mnie spodziewać po przerwie, odpowiedziałem twierdząco.
Po wspomnianej przerwie, pierwsze od czego zaczął, to poinfor-
mował mnie, zaznaczam, że przy włączonych kamerach, że nie ob-
chodzi go, co z wiedzą wyniesioną z tej rozprawy zrobię. Na próbę
mojego tłumaczenia, że na rozprawę przychodzę według zgód uzy-
skanych od Prezesa Sądu i nie wiem na jaką sprawę idę, krzyżując
kazał mi usiąść. Będąc na sali czułem się poniżony przez sędziego.*

Ton i sposób w jaki do mnie mówił jednoznacznie dawał do zrozumienia, że jestem tam intruzem.

SR Mińsk Mazowiecki, Wydział I Cywilny, 25.06.2021

Do mojej obecności nie było zastrzeżeń natomiast jeśli chodzi o notatki, sędzia poinformowała, że na robienie notatek z przebiegu rozprawy musi być zgoda sądu.

SR Poznań-Nowe Miasto i Wilda, Wydział III Karny, 22.06.2021

Wcześniej próbowałam wejść na salę rozpraw do tej samej sędzi, rozprawa ta jednak nie odbyła się. Gdy sędzia mnie zobaczyła pod salą (czekałam na kolejną rozprawę), zaczęła pytać mnie o cel mojego wejścia do sądu, była sceptycznie nastawiona do mojej obecności, szczegółowo chciała wiedzieć, co zamierzam robić na jej rozprawie, jakiej fundacji jestem wolontariuszką, czy zamierzam notować, co zamierzam notować. Mimo wszystko wpuściła mnie na salę rozpraw (powiedziała jej, że sędziowie na moją obecność reagują różnie – część faktycznie kazała opuścić mi salę przez Covid, część nie). Nie czułam się zbyt komfortowo.

SR Krosno, Wydział I Cywilny, 25.02.2021

Jak wskazywaliśmy powyżej, publiczność nie powinna stawać przed koniecznością składania obszernych wyjaśnień odnośnie do swojego zainteresowania uczestnictwem w rozprawie. Również status studenta nie powinien różnicować szans obserwowania rozprawy, a to zdarzyło się w poniższym przypadku.

Udział w rozprawie był możliwy z uwagi na wniosek, jaki złożyłem do III Wydziału Karnego. Początkowo został odrzucony, ale po wskazaniu, że chcę przyjść w celu realizacji praktyk studenckich, pozwolono mi na to. Sędzia na samym początku poprosił mnie

o okazanie legitymacji studenckiej, aby potwierdzić, czy faktycznie studentem jestem.

SO Białystok, Wydział III Karny, 11.08.2020

Mimo rygorystycznych środków ostrożności przyjętych w sądach (noszenie maseczek, dezynfekcja rąk, sprawdzanie temperatury), nasi obserwatorzy regularnie spotykają się z ograniczaniem ich prawa do uczestnictwa w jawnej rozprawie sądowej, czego dowodzą poniższe relacje.

Kiedy wszyscy weszli na salę, sędzia sprawdziła obecność wszystkich na sali. Zapytała mnie kim jestem, odpowiedziałam, że jestem w charakterze publiczności, na co sędzia powiedziała „to proszę opuścić salę”, dopiero po chwili dodała „jest pandemia, na moich sprawach nie ma publiczności”.

SR Płock, Wydział I Cywilny, 15.02.2021

Sędzia wyprosiła mnie z sali, tłumacząc ten fakt informacją, iż stanowią zagrożenie epidemiologiczne dla oskarżonego. Posiadałam maseczkę i posiadam pełen zestaw szczepień. Oskarżony znajdował się około 10 metrów ode mnie, a w sali oprócz sędzi, prokuratora, oskarżonego, dwóch policjantów, obrońcy, byłam ja, druga studentka prawa i dwie aplikantki. Sędzia postanowiła, abyśmy my – studentki wyszły, a aplikantki mogły zostać.

SR Warszawa Praga-Północ, Wydział VIII Karny, 21.06.2021

Sędzia zapytał, w jakim celu uczestniczę w rozprawie. Po mojej odpowiedzi powiedział: „no nie pozwalamy na to zazwyczaj ze względu na aktualne okoliczności, no ale niech będzie tym razem. Mało to zajmie”. Poczułam się lekko nieswojo [...].

SO Bielsko-Biała, Wydział I Cywilny, 15.04.2021

Sędzia powiedział mi, że podczas pandemii na rozprawach jawnych nie może uczestniczyć publiczność, więc muszę opuścić salę. SR nie ma stanowiska odnośnie do uczestnictwa publiczności na rozprawach podczas pandemii COVID-19. W BOI mówią, że mam pisać maila do składu sądu zajmującego się rozprawą, na którą chcę iść. Rano dostaję maila ze sprostowaniem: na rozprawy jawne takie pozwolenie nie jest potrzebne, więc mogę się pojawić na każdej rozprawie jawnej. Do tej pory nikt nie miał problemów z moim uczestnictwem. Po prostu każdy ustala swoje zasady.

SR Białystok, Wydział II Cywilny, 22.06.2021

Zdarza się, że to nie sędziowie, lecz uczestnicy postępowania nie są zadowoleni z obecności publiczności. Tym bardziej należy docenić postawę sędziów, którzy gotowi są bronić zasady jawności rozpraw sądowych także w tych przypadkach.

Obwiniona była przeciwna mojej obecności, złożyła wniosek o wyłączenie jawności; dwukrotnie nazwała mnie świnią, podczas rozprawy odwracała się do mnie i robiła dziwne miny.

SA Szczecin, Wydział I Cywilny, 27.10.2020

Adwokat obrońcy najpierw zareagował negatywnie na moją obecność, jednak sędzia zdecydowanym tonem zwróciła mu uwagę, iż rozprawy są jawne, a to, czy jestem obserwatorem jakiejś fundacji nie ma chyba żadnego znaczenia. Po tym incydencie adwokat nie skarżył się więcej na moją obecność [...].

SR Płock, Wydział II Karny, 18.05.2021

Sędzia poinformował, że rozprawa odbywa się z wyłączeniem jawności. Złożyłem wtedy wniosek o dopuszczenie mojego uczestnictwa w charakterze publiczności [...]. Sędzia zwrócił się wtedy

z prośbą o ustosunkowanie się przez prokuratora i obrońcę — obaj sprzeciwili się mojemu pozostaniu na sali, wobec czego zostałem wyproszony.

SO Suwałki, Wydział II Karny, 28.08.2020

Podobnie jak w roku ubiegłym, także obserwatorzy występujący na rozprawie w charakterze osoby zaufania nie zawsze mogli być pewni, że uda im się pozostać na sali sądowej.

Zostałam wyproszona z sali, pomimo tego że byłam wpisana jako osoba zaufania i miałam pozwolenie na udział w rozprawie. Przewodnicząca uargumentowała to, że stronie przysługuje uprawnienie wskazania dwóch osób zaufania na cały proces, a nie na pojedyncze rozprawy. Oskarżony wcześniej na początku procesu wyczerpał limit osób – sprawa toczy się już 4. rok.

SR Gdańsk-Południe, Wydział II Karny, 27.04.2021

Kiedy sędzia dowiedziała się, kim jestem, w niemiły sposób zwróciła mi uwagę, że posiedzenie jest niejawne, w związku z czym nie mogę brać w nim udziału. Ponadto dodała, że osobiście zostałam o tym poinformowana w mailu kilka dni wcześniej, w którym pytałam o udział, ale w charakterze publiczności. Dzisiaj na posiedzeniu pojawiłam się w charakterze osoby zaufania pozwanego (wcześniej nie otrzymując wiadomości, że mój udział w tym wypadku także jest wykluczony). Sędzia wtedy powiedziała także, że pozwanemu nie przysługuje udział osoby zaufania na niejawnym posiedzeniu.

SR Warszawa (dla m. stołecznego), Wydział V Karny, 25.06.2021

Wywiązała się pomiędzy mną a sędzią nieprzyjemna dyskusja:

- Kim pani jest?*
- Jestem studentką prawa, tak jak napisałam w mailu.*
- Rozmawiała pani ze stroną przed salą.*
- Tak, bo jestem też wolontariuszem Fundacji Court Watch.*
- Aha.*

Następnie sąd zwrócił się do pani protokolantki o odnotowanie, podając moje imię i nazwisko, że zataiłam informację o bliskiej relacji ze stroną; zarządził niejawnosć rozprawy i opuszczenie sali przez publiczność. Pani, z którą rozmawiałam, nie miała nawet pełnomocnika w przeciwieństwie do drugiej strony, a sprawa o przyznanie opieki nad dziećmi ciągnie się od 4 lat.

SR Warszawa-Mokotów, Wydział V Rodzinny i Nieletnich, 25.11.2020

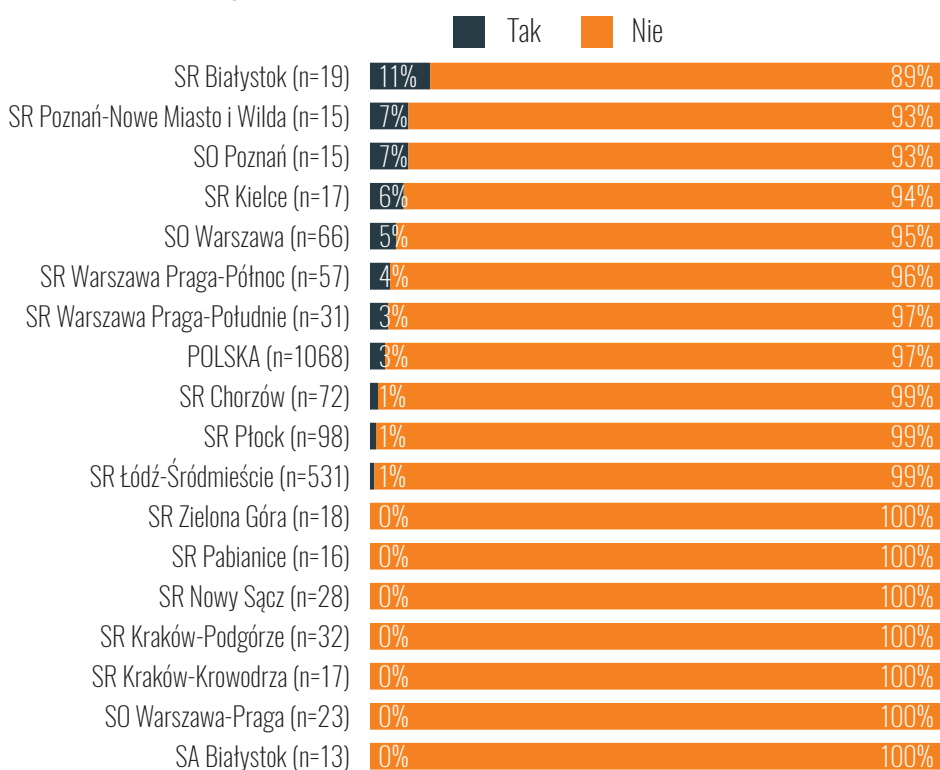
Pomimo rozlicznych korzyści dla wymiaru sprawiedliwości, prowadzenie rozpraw w formie zdalnej wiąże się z ryzykiem wykluczenia publiczności z wideokonferencji.

Na początku rozprawy pani sędzia wyczytała wszystkich obecnych na sali oraz osoby uczestniczące w rozprawie przez platformę on-line, które były w charakterze publiczności i otrzymały kartę wstępu na tą rozprawę. Na rozprawie w roli powoda brała udział pani, która nazywała się tak samo jak ja. Imię i nazwisko dokładnie takie same. Od początku rozprawy miałam włączoną kamerkę. Pani sędzi poprosiła mnie, żebym zabrała głos, więc włączyłam mikrofon i zaczęłam mówić. Niestety nikt na sali mnie nie słyszał, również pani sędzia. Od osoby, która również tak jak ja była w charakterze publiczności, dowiedziałam się, że nie było mnie widać na kamerce, ale potwierdziła, że było mnie normalnie słychać. Nie wiem, czy problem techniczny wystąpił u mnie czy może wystąpiły problemy techniczne na sali rozpraw. W związku z tym, pani

sędzia postanowiła usunąć mnie z rozprawy. Czuję się bardzo zdezorientowana, ponieważ to była po prostu zbieżność nazwisk. Było mi przykro, ponieważ nie mogłam się wypowiedzieć i jednocześnie bronić w tej sytuacji.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 21.05.2021

Wykres 20. Czy sędzia miał zastrzeżenia do Twojej obecności lub robienia przez Ciebie notatek w trakcie rozprawy? (sądy)

Traktowanie uczestników posiedzeń i rozpraw

Instytucje publiczne, do których zaliczają się także sądy, oceniane są przez interesantów nie tylko na podstawie sprawności załatwienia sprawy. Na nic zda się punktualne rozpoczęcie rozprawy czy krótki czas oczekiwania na orzeczenie, jeśli ze strony sądu padną w ich kierunku słowa niekulturalne lub agresywne. Już sama konieczność stawienia się na rozprawie jest dla uczestników sytuacją dostatecznie stresującą, unikać zatem należy wszelkich zachowań, które mogą spotęgować negatywne wrażenia z wizyty w sądzie. Jak postaramy się udowodnić za chwilę, nie brakuje sędziów wykazujących empatyczną i pełną szacunku postawę względem uczestników postępowania, traktujących ich równo, gotowych szczegółowo, a zarazem zrozumiale tłumaczyć motywy i konsekwencje swojego orzeczenia. Niestety, jakkolwiek przykłady zachowań niepożądanych wśród sędziów zdarzają się relatywnie rzadko, potrafią one zniwelować ogrom pracy tych, którzy swój zawód wykonują z zaangażowaniem i poczuciem misji.

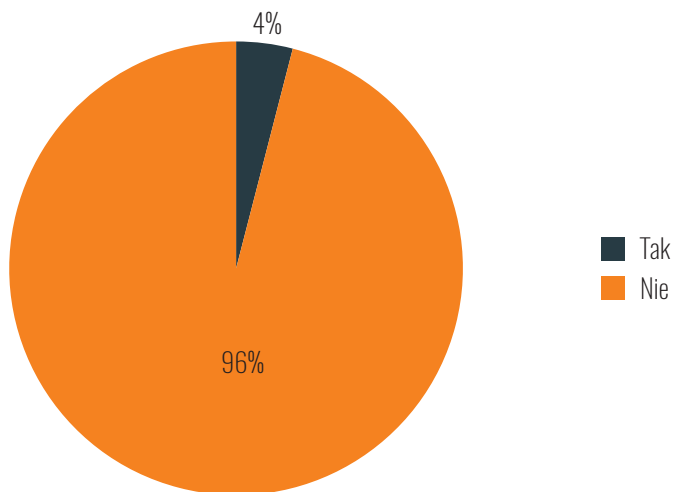
Zastrzeżenia do zachowania sędziego

Nie istnieją żadne obiektywne i bezdyskusyjne miary pozwalające zakwalifikować dane zachowanie jako niekulturalne i agresywne, a osobista wrażliwość i doświadczenie każdego człowieka różnią się bezgranicznie. Z tego względu szkoląc przyszłych obserwatorów Fundacji Court Watch Polska nie przekazujemy im konkretnych instrukcji, jakie konkretne zachowania sędziów mogą interpretować jako niestosowne. Pozostawienie im w tej kwestii

swobody nie stanowi słabości naszego monitoringu – przeciwnie, uważamy, że pozwala na uzyskanie wyników odzwierciedlających naturalne i spontaniczne odczucia przeciętnego obywatela. Pamiętajmy, że nasi wolontariusze reprezentują różne grupy społeczne; różnią się wiekiem, miejscem zamieszkania, wykonywanym zawodem i poziomem wykształcenia. Dzięki temu możemy uchwycić wiele perspektyw postrzegania podobnych sytuacji. Obserwatorów uwrażliwiamy jednocześnie na czyhające na nich liczne pułapki poznawcze, które starają się kontrolować oddzielając zaobserwowane zdarzenia od własnych odczuć na ich temat, aby te drugie nie zakłóciły ich postrzegania sytuacji.

Wykres 21. Czy zdarzyło się, że sędzia zwrócił się do kogoś na sali w sposób niekulturalny lub agresywny? (n=1035)

W omawianym cyklu monitoringu o agresywnych lub niekulturalnych zachowaniach sędziów wolontariusze informowali w przypadku 4% obserwacji, mamy więc do czynienia z dwukrotnym wzrostem tego odsetka w porównaniu z poprzednią turą badania. Wzrost ten jest niepokojący, tym bardziej że w obecności osób

przyglądających się ich pracy, sędziowie bardziej przykładają się do kontrolowania swojego zachowania. Możemy więc domniemywać, że na rozprawach, które nie są poddane obserwacji, takie sytuacje będą zdarzały się znacznie częściej, przyczyniając się do powiększenia i tak ogromnego deficytu zaufania społecznego do wymiaru sprawiedliwości w Polsce.

Nasi obserwatorzy niezmiennie zwracają uwagę na wszelkie sytuacje, w których sędziowie okazują irytację osobom składającym zeznania, co nie może wpływać korzystnie na ich skupienie i dokładność. Jest dla nas oczywiste, że do obowiązków sędziego należy utrzymywanie dyscypliny na sali rozpraw oraz dbanie o sprawny jej przebieg, nie może to jednak odbywać się kosztem właściwego traktowania uczestników postępowania, tym bardziej, że w praktyce okazuje się to przeciwnie.

Sędzia od samego początku wyglądała na zirytowaną. Wyjątkowo nieprzyjemny ton głosu, nieadekwatny do sytuacji. Z czasem było tylko gorzej, bo okazało się, że pokrzywdzone (świadkowie) nie do końca rozumieją pytania i mają trudność w merytorycznym opisywaniu sytuacji (odchodziły również od zakresu aktu oskarżenia). Gdy pod koniec przesłuchiwania drugiej pokrzywdzonej ta zaczęła płakać, sędzia starała się mówić spokojniej i dokładniej tłumaczyć różne kwestie, ale jej ton wypowiedzi nadal można uznać za szorstki. Jedna z pokrzywdzonych pod koniec swojej wypowiedzi uznała, że nie wierzy już w sprawiedliwość. Niewykluczone, że było to związane z tonem wypowiedzi sędzi, tj. uznaniem jej z uwagi na to za stronnictwo.

Świadek mówił dużo i ze szczegółami technicznymi dotyczącymi swojej profesji. Często odchodził od tematu zadanego pytania. Widać było, że się stresował. Drżał mu głos i ręce. Sędzia była już wyraźnie zmęczona długimi wypowiedziami nie na temat i przewracając oczami przerywała i podnosiła głos, żeby świadek odpowiadał tylko na zadane pytania.

SR Kraków-Podgórze, Wydział I Cywilny, 11.12.2020

[Sędzia] przerywał zarówno stronom, świadkom, jak i pełnomocnikom. Informował innych, że nie chce czegoś słyszeć, bo ma to w aktach. Kilkukrotnie przerywał świadkom i w sposób lekceważący oznajmiał cyt. „ja nie lubię, jak ktoś mi opowiada w ten sposób” wskazując na fakt, że chce zwięzłości i konkretów. Nie przeszkadzał mu fakt, że strony i świadkowie byli przez niego jeszcze bardziej zestresowani, potrafił podnosić głos, bo ktoś nie rozumiał jego pytań. Nie twierdzę, że to wina sędziego, ale podczas przesłuchania (które przebiegało w podobnym tonie, jak wspominałem wyżej) jeden ze świadków źle się poczuł i musiało interweniować ratownictwo medyczne. Ja nie chcę oceniać, czy to było spowodowane sposobem przesłuchiwanie, czy po prostu przypadkiem, a po prostu informuję o tym fakcie, bo w mojej opinii mogło się to przyznać do [oceny] tego wydarzenia.

SR Mińsk Mazowiecki, Wydział I Cywilny, 25.06.2021

Czasem sąd irytował się, gdy po raz kolejny świadek nie rozumiał zadanego mu przez sąd lub pełnomocnika pytania. Gdy świadek mówił, że czegoś nie wie albo nie pamięta, sąd naciskał, unosząc głos, na oszacowanie lub doprecyzowanie. Często było to dla świadków stresujące i kłopotliwe. Jeden świadek zaznaczył nawet, że skoro ma zeznawać prawdę, to nie chce szacować, ile razy odwie-

dział powoda w zeszłych latach, ponieważ nie chce skłamać, a nie pamięta. Pod naciskiem sądu świadek podał jednak szacowaną liczbę. Zdarzało się tak bardzo często. Do protokołu zapisywana była tylko szacowana liczba, bez wzmianek o często dużych wątpliwościach.

SR Kraków-Podgórze, Wydział I Cywilny, 11.12.2020

W mojej ocenie sędzia ogólnie był dość nieprzyjemny dla powódki. Doświadczenie, które ją spotkało było bardzo traumatyczne i podczas składania zeznań przez chwilę dała się ponieść emocjom i się rozpląkała. Sędzia w mało kulturalny sposób zwrócił jej uwagę, że na sali sądowej takie zachowanie nie powinno mieć miejsca.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 06.07.2021

Uleganie negatywnym emocjom towarzyszyło niektórym sędziom także podczas rozpraw prowadzonych on-line, szczególnie gdy pojawiały się problemy techniczne utrudniające ich przebieg.

Sędzia podniósł głos na pozwanego, w czasie gdy ten składał wyjaśnienia – chodziło o to, że słowa musiały zostać zaprotokołowane, a jakość połączenia nie należała do idealnych (pozwany mówił normalnie, ale trudno było go zrozumieć ze względu na przegłos), aczkolwiek uważam, że sąd powinien spokojnie zwrócić uwagę pozwanemu żeby mówił wolniej, ponieważ muszą to zaprotokołować – w taki sposób, w jaki robią to inni sędziowie na rozprawach. Przerwanie i podnoszenie głosu było bardzo niestosowne.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XIII Gospodarczy, 10.06.2021

Sędzia kazała powstać przy odczytaniu wyroku każdemu połączonemu na sprawie, po czym, kiedy jeszcze nie każdy zdążył powstać, zwróciła się bardzo nieprzyjemnie do obecnych – „co państwo my-

ślicie, że jak jesteście on-line to nie będzie trzeba wstawać?” – jednak nikt nie był przeciw temu, a sędzia po prostu nie była przyjemna.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XII Gospodarczy, 24.06.2021

Uwadze naszych obserwatorów nie uszły także drwiące, kąśliwe komentarze kierowane do uczestników postępowania.

Przewodniczący zwrócił się do pozwanego w sposób niekulturalny, powiedział „pan jest prezesem spółki i pan nie rozumie języka polskiego”.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 27.04.2021

Podczas przesłuchiwania jednej ze świadkiń sędzia kilkakrotnie prosiła ją, aby powtarzała wypowiedzane zdania. W końcu powiedziała: „pani tak czasem mówi jakby bez składni”. W mojej ocenie taki komentarz był zbędny. Składająca zeznania dziewczyna była zdezorientowana, zapewne po raz pierwszy była w sądzie i widać było, że cała sytuacja jest dla niej trudna. Taki komentarz mógł tylko pogorszyć jej doświadczenie.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 28.05.2021

[...] Pozwany po tym, jak zostało mu zadane pytanie zaczął odpowiadać, ale nie tak, jak sędzia sobie życzył i [sędzia] użył w stosunku do pozwanego zwrotu „proszę otworzyć umysł” [...]. Widząc, że zabrzmiało to źle, roześmiał się w celu obrócenia tego w żart. Być może teraz nie brzmi to tak źle, ale będąc tam miałam bardzo negatywne odczucie, słysząc takie słowa skierowane przez sędziego do strony.

SO Kraków, Wydział IX Gospodarczy, 27.05.2021

Poniższy przykład pokazuje, jak znakomite pierwsze wrażenie wywołane otwartością na obecność wolontariuszek oraz gotowością do wprowadzania ich w prawne niuanse może zostać zaprzeczane niestosownym zachowaniem względem innych uczestników rozprawy oraz przejawianiem dyskryminujących postaw i uprzedzeń.

Sędzia mnie i mojej koleżance – jako publiczności – był bardzo przychylny. W treści maila podałyśmy, że jesteśmy studentkami, dlatego był żywo zainteresowany dyskusją z nami. Tłumaczył nam istotne sprawy, opowiadał o wcześniejszym postępowaniu w sprawie, przytaczał właściwe przepisy i tłumaczył o co w nich chodzi, żebyśmy miały świadomość w jakiej rozprawie uczestniczymy. Poprosił nas, byśmy zostały na sali po zakończeniu każdej z rozpraw (tego dnia uczestniczyłyśmy we wszystkich rozprawach prowadzonych przez sędziego), opowiadał historie z przeszłości w zawodzie. Niekiedy jednak wypowiadał się w sposób, który wydawał mi się nieodpowiedni, żartował chociażby z kobiet, przemocy czy zgwałceń. Nie odpowiadało mi to, jednak uważałam, że nie na miejscu było wszczynanie dyskusji, dlatego tego nie komentowałam, choć czułam dyskomfort słuchając o tym. Sędzia również wyraził protokolantce swoją uwagę odnośnie do stroju uczestniczki, tak że kobieta mogła to usłyszeć. Chodziło o to, że miała „zbyt letnią” sukienkę. Wydaje mi się, że takie uwagi powinien zachować dla siebie, ewentualnie skomentować, gdy kobiety nie było już na sali.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 16.06.2021

Sędzia wprost i nie ukrywając tego śmiał się z wypowiedzi obrońcy oskarżonego oraz z wypowiedzi samego oskarżonego, który się jękał. Śmiał się on do protokolantki, która również się śmiała z sę-

dzią z wypowiedzi stron postępowania. Takie zachowanie jest nie do przyjęcia. [...]

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 16.06.2021

Nie podobało mi się zachowanie sądu i protokolantki w trakcie wypowiedzi innych uczestników. Wprawdzie nie śmiali się bardzo głośno, jednak było zauważalne, że to robią. Uczestnicy powinni czuć się bezpiecznie w sądzie, powinni mieć świadomość, że zostaną bezstronnie wysłuchani, natomiast takie zachowania wywołują efekt odwrotny.

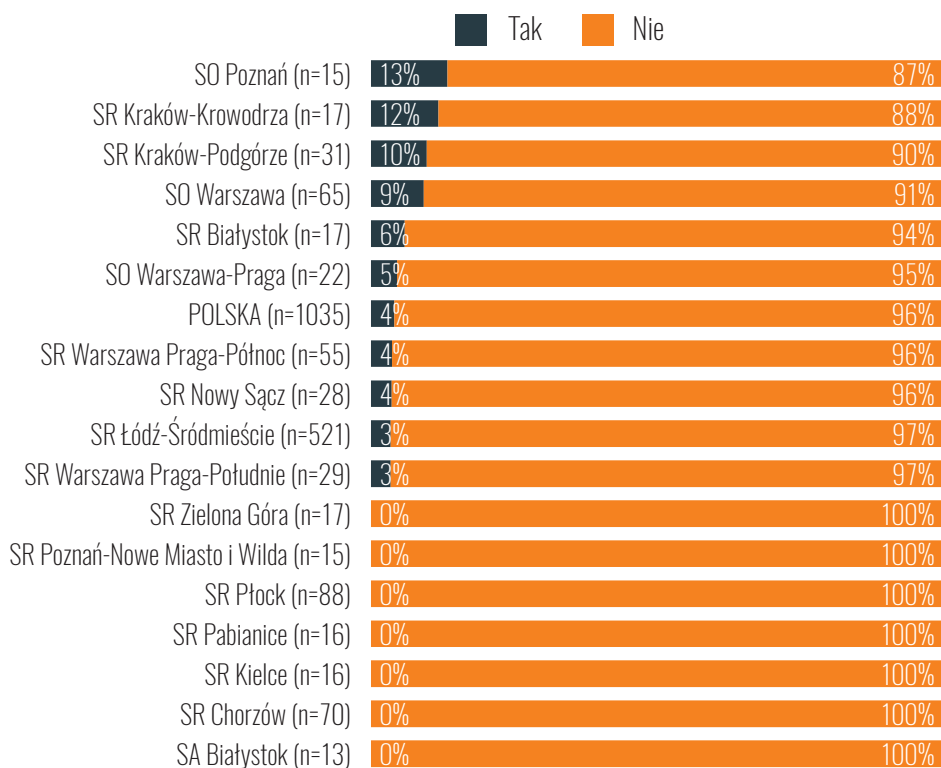
SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 16.06.2021

Niekorzystne wrażenie na naszych obserwatorach wywierają niekiedy sędziowie, którzy zdają się być zdekoncentrowani, nieprzygotowani do prowadzenia rozprawy, niezorientowani w aktach sprawy i niepamiętający dotychczasowego toku postępowania.

Sędzia nie podał przedmiotu sprawy, publiczność sama musiała się domyślić jaki jest przedmiot sprawy. [...] sędzia zachowuje się tak, jakby nie był przygotowany na rozprawę – myli daty złożenia wniosków, strony, które te wnioski złożyły, a także nie wie na jakie artykuły powołać się względem swoich postanowień. Sędzia przez dłuższy czas milczy, szukając w kodeksie odpowiednich artykułów. Wszyscy obecni na sali czekają, aż sędzia zastanowi się co dalej robić w tej sprawie. Sędzia zwraca się nieprzyjemnie w stosunku do pełnomocników. Sędzia mając następną rozprawę o 14.00, dopiero po godzinie 13.50 rozpoczął przesłuchiwanie strony. Przez wcześniejsze nieprzygotowanie i ogromne spóźnienie sędzia opóźnił bieg sprawy.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XIII Gospodarczy, 10.06.2021

Wykres 22. Czy zdarzyło się, że sędzia zwrócił się do kogoś na sali w sposób niekulturalny lub agresywny? (sądy)

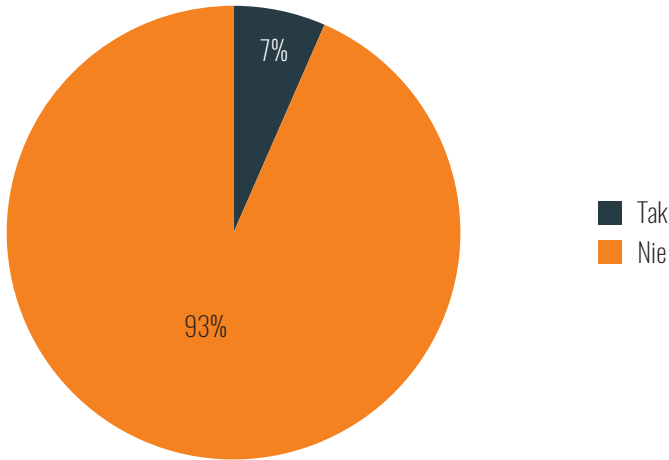

Zastrzeżenia do zachowania innych osób obecnych na sali sądowej

Wolontariusze wizytujący rozprawy bacznie przyglądają się nie tylko niewłaściwym zachowaniom sędziów, ale i pozostałych osób obecnych na sali sądowej. Ostatecznie bowiem to na sędziach – jako dysponujących narzędziami dyscyplinującymi uczestników rozprawy – spoczywa odpowiedzialność za jej właściwy i niezakłócony przebieg. Zastrzeżenia względem nieelicującego z powagą sądu zachowania osób obecnych na sali rozpraw wolontariusze sygnalizowali nam w 7% przekazanych

obserwacji, co względem poprzedniej edycji monitoringu stanowi wzrost odsetka o dwa punkty procentowe.

Wykres 23. Czy masz zastrzeżenia do zachowania jakiejś innej osoby na sali rozpraw? (n=1050)

Zgromadzenie w jednym pomieszczeniu stron o przeciwstawnych interesach w połączeniu z napięciem wiążącym się z udziałem w rozprawie i niepewnością rozstrzygnięcia okazuje się często mieszanką prowadzącą wprost do zażartej kłótni, podnoszenia głosu, złośliwości, prowokacyjnych zachowań i wzajemnych gróźb. Właśnie takie zachowania najczęściej wskazywane są przez naszych wolontariuszy jako nieliczące z powagą sądu.

Pełnomocnicy obu stron nie szczędzili sobie wzajemnych personalnych uszczypliwości, sędzia temperowała to grożąc karami porządkowymi.

SR Sucha Beskidzka, Wydział II Karny, 27.05.2021

Obrończyni oskarżonego w pewnym momencie zaśmiała się z wypowiedzi świadka, ponieważ nie zeznawał on na korzyść oskar-

żonego, prawdopodobnie tym chciała zdyskredytować wypowiedź świadka w oczach sądu.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 26.05.2021

Pozwany śmiał się, [choć] nie głośno, ale to przeszkadzało w czasie składania zeznań przez powoda. Powód dał się sprowokować i powiedział „co się głupio śmiesz?”, na co sędzia natychmiast zareagował – zwrócił uwagę, że takie zachowania są niedopuszczalne w czasie zeznań [...]. Po tym strony się uspokoiły i rozprawa przebiegała w spokoju.

SR Poznań-Nowe Miasto i Wilda,
Wydział IV Rodzinny i Nieletnich, 28.06.2021

Pełnomocnicy stron często się przekrzykiwali, co powodowało duże zamieszanie, konsternację świadków, a także niezrozumienie tego, co mówili (ze względu na tryb hybrydowy i ich obecność na sali, a publiczności przez Internet). Sędzia nie reagowała.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 21.05.2021

Powódka była niezwykle wzburzona, przerywała sądowi, zakłócała przebieg postępowania, ciężko było jej odnaleźć się w sądzie. Źle odnosiła się do swoich braci. Sędzia próbował ją uspokoić kilkakrotnie, oznajmiając jej, że jeżeli nadal zakłócać będzie przebieg rozpraw, zostanie ukarana grzywną.

SR Krosno, Wydział I Cywilny, 19.02.2021

Prokurator wydawał się zdenerwowany. Sędzia dążyła, jak sama to nazwała, do „konsensualnego zakończenia sprawy” [...]. Prokurator wydawał się niezadowolony takim obrotem spraw, wyglądał na poddenerwowanego, momentami ciężko wzdychał wyrażając

irytację. Kilka razy niemiło, prześmiewczo komentował te negocjacje (np. „nie no, bądźmy poważni”). Komentarzy o takim charakterze było więcej, sędzia upomniała jednak prokuratora i poprosiła o spokój. [...]

SR Kraków-Nowa Huta, Wydział II Karny, 14.12.2020

W pewnym momencie pełnomocnika pokrzywdzonego nieco poniosło i zadał oskarżonemu pytanie w dość uszczypliwy, złośliwy sposób. Jednak w tym momencie sędzia szybko zareagował i zwrócił pełnomocnikowi uwagę. Stwierdził, że jego uszczypliwości są zbędne i niepotrzebnie wprowadzają napiętą atmosferę na sali rozpraw.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 19.02.2021

Powód jest starszą osobą, niedostępną. Pełnomocnik pozwanej zachowywała się niekulturalnie względem powoda. Przewracała oczami, miałam wrażenie, że specjalnie mówi ciszej, aby powód musiał specjalnie dopytywać, na co znowu przewracała oczami. Sąd w tej kwestii nic nie zrobił, nie zareagował.

SO Warszawa, Wydział III Cywilny, 23.06.2021

Jeden z pełnomocników denerwował się, kiedy świadek, będący Portugalczykiem, nie rozumiał znaczenia niektórych pytań bądź ich nie słyszał.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XII Gospodarczy, 17.05.2021

Uwadze obserwatorów nie uszły sytuacje, w których pełnomocnicy niewłaściwie odnosili się do swoich klientów, ośmieszali ich, nie ułatwiali im udziału w rozprawie lub byli nie dość przygotowani, by skutecznie bronić ich racji.

Reprezentujący oskarżonego adwokat był co do zasady aktywny i zorientowany w sprawie, jednak momentami miałam wrażenie, że zwraca się do swojego klienta z niechęcią i agresją. W momencie, gdy oskarżony miał z inicjatywy swojego adwokata złożyć oświadczenie co do wyniku sprawy rozwodowej jego i pokrzywdzonej, wyglądał on na trochę zagubionego, lecz nie uzyskał pomocy ze strony pełnomocnika. W momencie, gdy sędzia chciała o coś dopytać adwokata, ten w dość uszczypliwy sposób odparł: „nie wiem, to nie ja chciałem składać oświadczenie, tylko mój klient”. Kiedy oskarżony zamiennie używał określeń „rozwód bez orzeczenia o winie” i „rozwód z winy obu stron”, jego obrońca lekko podnosząc głos powiedział, że to są całkiem inne rzeczy, jednak nie wyjaśnił oskarżonemu różnicy między nimi.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 28.05.2021

[...] odniosłem wrażenie, że [adwokat] nie zwracał się do swoich klientów w sposób kulturalny oraz był zniecierpliwiony ich niekompetencją dotyczącą uprzedniego złożenia wniosku o prezentację materiału dowodowego, który okazał się dotyczyć w części czego innego, niż to, co zostało zaprezentowane przez sędzię.

SR Płock, Wydział II Karny, 18.05.2021

W momencie, gdy sędzia odczytywała treść ugody w celu jej zweryfikowania i ewentualnej korekty, pani mecenas reprezentująca uczestniczkę postępowania nieustannie używała telefonu i wydawała się mało skupiona na tym, co dzieje się na sali. Sprawa była już w zasadzie wyjaśniona, a jedyne co zostało to podpisanie ugody, jednak uważam, że w takim momencie należy wykazać się większym zaangażowaniem – chociażby z szacunku do reprezentowanej osoby. Kiedy obie panie dostały do rąk ugode w celu jej

kolejnego zweryfikowania i podpisania, pani mecenas z początku powiedziała, żeby uczestniczka na spokojnie przeczytała jej treść. Dodała, że „według niej wszystko się zgadza”. Pełnomocniczka nie czytała treści ugody, jedynie pobieżnie ją przejrzała. Uczestniczka zaczęła czytać, jednak po paru sekundach jej pełnomocniczka stwierdziła, że czas podpisać ugodę (co też uczyniono). Dodam, że treść ugody zawarta była na dwóch stronach A4, niemożliwe było zatem, aby uczestniczka zdążyła przeczytać ją w tak krótkim czasie. To zachowanie bardzo kontrastowało z postępowaniem pełnomocnika wnioskodawcy, który wspólnie ze swoim klientem jeszcze raz na spokojnie przeczytał ugodę i dopiero po upewnieniu się, że wszystko jest w porządku, kazał ją podpisać.

SR Kraków-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 18.02.2021

Podobnie jak w poprzedniej turze monitoringu, wolontariusze bywali świadkami sytuacji, gdy pełnomocnicy stron starali się pogodzić swoją obecność na nakładających się rozprawach. W poniższym przypadku próba ta poskutkowała odroczeniem rozprawy, a zarazem bezcelowym stawiennictwem w sądzie innych osób.

Pani pełnomocnik jednej ze stron podczas rozpoczęcia posiedzenia, oznajmiła, że ma sprawę o 10.45 i do tej godziny ta rozprawa musi się skończyć. Kiedy sprawa trwała do 10.40 i na salę wszedł kolejny świadek – osoba starsza, która z reguły miała problemy z dotarciem na rozprawę – ta sama pani pełnomocnik zaczęła podnosić głos, dosłownie krzycząc stwierdziła, że sprawa MA zostać odroczone, bo za 5 minut ma kolejną rozprawę. Pani sędzia poprosiła panią pełnomocnik, by poprosiła przewodniczącego tamtej rozprawy o dodatkowe 15 minut, jednak pani pełnomocnik stwierdziła, że ona „nie będzie tak na wariackich papierach”. Sprawa dzięki

pani pełnomocnik zakończyła się odroczeniem już o 10.45, a świadek – osoba starsza – stawiała się niepotrzebnie.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział II Cywilny, 14.05.2021

Korzystanie z telefonów komórkowych podczas rozprawy, nie dbając niekiedy nawet o ich wyciszenie wedle doniesień naszych obserwatorów pozostaje nadal aktualnym problemem.

Pełnomocnik oskarżonego długo i często korzystał z telefonu komórkowego podczas zeznań zarówno oskarżonego, jak i świadka.

SO Gdańsk, Wydział IV Karny, 27.08.2020

Mam jedynie zastrzeżenia do jednej z osób, która siedziała na publiczności, gdyż najwidoczniej nie zważała na fakt, iż znajduje się w poważnej instytucji, podczas poważnej rozprawy i przed rozprawą nie wyciszyła telefonu, w związku z czym pod koniec rozprawy telefon zadzwonił kilka razy, ale nawet sędzia nie zwróciła uwagi, co bardzo mnie zbulwersowało.

SO Warszawa, Wydział XII Karny, 08.07.2021

Jedyne zastrzeżenia dotyczą pełnomocnika strony powodowej – pani mecenas nie zawsze zachowywała się odpowiednio, np. w trakcie rozprawy [on-line] odebrała telefon mając włączony mikrofon, prowadziła rozmowę, która uniemożliwiała prowadzenie rozprawy. Sędzia zwrócił jej uwagę na nieodpowiednie zachowanie podczas rozprawy.

SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 21.12.2020

Niektórzy pełnomocnicy i strony podczas rozpraw on-line potraktowali ideę zdalnego uczestnictwa nieco zbyt dosłownie, łącząc się z sądem podczas prowadzenia samochodu.

Pani powódka uczestniczyła w rozprawie jadąc autem. Uważam, że to nie powinno mieć miejsca. Sąd zezwolił na udział po zaparkowaniu.

SO Warszawa, Wydział XXV Cywilny, 11.05.2021

Pełnomocnik powoda był nieprzygotowany – pani mecenas włączyła się do rozprawy on-line przez telefon, z samochodu w ubraniu codziennym. Nie miała ze sobą kodeksu, więc często nie potrafiła powołać się na konkretny artykuł.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XII Gospodarczy, 12.05.2021

Nasi obserwatorzy zgłaszali także zastrzeżenia odnośnie do ubioru uczestników rozpraw, w tym także sposobu założenia tóg przez pełnomocników stron.

Jeden z pełnomocników nie miał togi.

SO Poznań, Wydział III Karny, 05.10.2020

Adwokat miał niezapięty żabot.

SR Białystok, Wydział XIII Karny, 26.03.2021

Dodatkowa uwaga jaka mi się nasunęła nie dotyczy uczestników tej rozprawy, ale innej osoby obecnej w sądzie. Pewien pan siedział w rozpiętej koszuli, tak, że było mu widać cały goły brzuch. Rozumiem, że tego dnia było bardzo ciepło, jednak pewne granice trzeba zachować.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 16.06.2021

Oprócz nie do końca właściwego ubioru zdarzało się, że osoby zgromadzone na sali sądowej nie przestrzegały związanych z sytuacją pandemiczną zaleceń dotyczących zasłaniania ust i nosa.

Protokolantka nie miała poprawnie zasłoniętego nosa i ust. Co prawda razem z sędzią były za „pleksą”, ale sędzia mimo wszystko miała poprawnie założoną przyłbicę – dlatego zwróciłam na to uwagę u protokolantki.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 22.01.2021

Uwadze naszych wolontariuszy nie uszło także niewłaściwe zwracanie się do sądu przez pozostałych uczestników rozprawy.

Policjant występujący jako oskarżyciel publiczny zwracał się do sędzi „pani sędzio”, ponadto nie wstawał zwracając się do sądu.

SR Kraków-Nowa Huta, Wydział II Karny, 14.12.2020

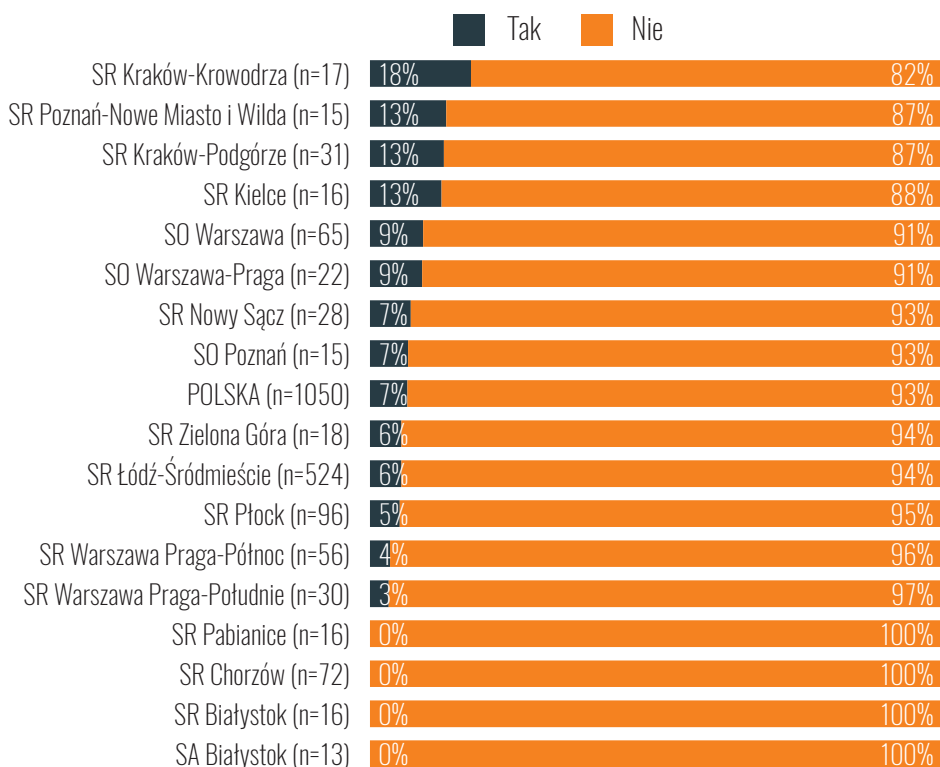
Narzeczony prezeski pozwanej spółki [stosował] bardzo potoczne słownictwo, początkowo zwracał się bez szacunku do sądu, na początku na „ty”, a później na „pan” – po paru minutach [został] pouczony, żeby zwracać się „wysoki sędzie”.

SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 22.03.2021

Pokrzywdzone zupełnie nie wiedziały, jak mają się zachować na rozprawie. Nie zwracały się do pani sędzi „wysoki sędzie” tylko „pani” i nie wstawały jak się odzywały. Delikatnie zwróciłam im uwagę, gdyż siedziałam za nimi na ławie dla publiczności. Potem poprawiły swoje zachowanie.

SR Kielce, Wydział IX Karny, 06.05.2021

Wykres 24. Czy masz zastrzeżenia do zachowania jakiejś innej osoby na sali rozpraw? (sądy)

Tak jak w poprzedniej edycji monitoringu, obserwatorzy wychwytyją u uczestników rozpraw oznaki znudzenia, które interpretują czasem jako lekceważenie sądu i powagi rozstrzyganej sprawy.

Pan prokurator – oskarżyciel publiczny nie dość, że zadawał mało pytań, to przysypiał na sali. Swoim zachowaniem dał odczuć, że sprawa o zabicie psa jest mniej ważna niż pozostałe. A przecież zwierzęta to istoty żywe i też mają swoje prawa.

SR Końskie, Wydział II Karny, 11.06.2021

[...] pani protokolantka wydawała się wyraźnie znudzona swoją pracą. Żuła gumę w trakcie protokołowania, co moim zdaniem nie licowało z powagą sądu.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 26.05.2021

Przykłady dobrych praktyk

Mając do czynienia z szerokim wachlarzem niepożądanych zachowań na sali sądowej, obserwatorzy Fundacji Court Watch Polska skwapliwie korzystają z każdej okazji, aby dostarczyć nam relacji nieco bardziej podnoszących na duchu. Na wielu rozprawach mają bowiem okazję poznać sędziów pełnych empatii, wyrozumiałości, taktu i szacunku względem osób przybyłych na rozprawę. Dbając o równe traktowanie i uważne wysłuchanie stron, prostotę języka, a także komfort uczestników rozprawy, budują autorytet sędownictwa i niwelują nieufność względem wymiaru sprawiedliwości.

Sędzia Magdalena Wąsikiewicz wykazała się profesjonalizmem na każdej płaszczyźnie. Z punktu widzenia formularza obserwacji, jak i z punktu widzenia subiektywnego, „ludzkiego”, z trudem należałoby szukać jakichkolwiek uchybień ze strony sędzi.

Sędzia Magdalena Wąsikiewicz, SR Kraków-Podgórze,
Wydział II Karny, 30.03.2021

Pani sędzia zachowywała się wzorowo, aktywnie prowadziła przesłuchanie świadka, odnosiła się do osób na sali z należyтым szacunkiem.

Sędzia Barbara Zawisza, SR Warszawa Praga-Północ,
Wydział III Karny, 13.05.2021

Sędzia przewodnicząca była bardzo miła i z ogromnym szacunkiem zwracała się do stron i świadków.

Sędzia Anna Romańska, SO Rzeszów, Wydział II Karny, 13.01.2021

Zachowanie sędziego było bez zarzutu, a wręcz wykazał się kulturą względem osób niepotrafiących do końca jej [kultury] zachować.

Sędzia Daniel Radwański, SR Brzozów, Wydział I Cywilny, 17.05.2021

Sędzia była naprawdę bardzo wyrozumiała, była zaangażowana w rozprawę, słuchała stron, pouczała o wszystkim, reagowała w odpowiednich momentach.

Sędzia Marta Dobrowolska, SR Kraków-Nowa Huta,
Wydział I Cywilny, 16.04.2021

Bardzo rzetelnie przeprowadzona rozprawa prowadzona przez wyjątkowo uprzejmą sędzię.

Sędzia Dorota Podskalna-Baum, SR Nowy Sącz,
Wydział I Cywilny, 01.07.2021

Wolontariusze szczególnie doceniają wszelkie starania podejmowane przez sędziów w celu zredukowania stresu i napięcia towarzyszącego uczestnikom postępowania.

Sędzia była bardzo miła i uprzejma. [...] Bardzo uprzejmie odnosiła się do świadków i widać było, że gdy widzi, że się stresują, stara się rozładować ich stres swoją uprzejmością i wskazówkami, komentarzami, takimi jak: „nie ma problemu”, „spokojnie”, „wszystko w porządku”. Świadkowie mogli się swobodnie wypo-

wiedzieć i sędzia rzeczywiście ich słuchała. Roztaczała na sali sądowej aurę zaufania, otwartości i nieskrępowania.

Sędzia Justyna Dresler-Sewerska, SR Kraków-Nowa Huta,
Wydział II Karny, 23.04.2021

Rozprawa prowadzona przez sędziego przebiegała bez zbędnego stresu dla świadków. Sędzia bardzo miło zwracała się do każdej ze stron jak i świadków.

Asesor Maria Krym, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 13.05.2021

Sędzia był bardzo miły. Cierpliwie wszystko wyjaśniał Pani uczestniczącej w sprawie, która była trochę zdenerwowana.

Asesor Robert Grzelak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XVIII Cywilny, 30.06.2021

Ogromne uznanie obserwatorów budzą także sędziowie, którzy potrafią wyjść naprzeciw uczestnikom rozprawy – szczególnie osobom starszym i z niepełnosprawnością, zwalniając ich z pewnych elementów sądowej etykiety oraz dostosowując sposób prowadzenia rozprawy do ich potrzeb.

*Sędzia przesłuchiwała osobę niepełnosprawną ruchowo i niedo-
słyszającą. Wykazała się przy tym dużą empatią, mówiła głośno
i pytała kilkakrotnie, czy jest słyszalna. Pokrzywdzony zeznawał
siedząc. Oskarżona w sprawie, też starsza osoba, poczuła się źle,
miała kłopoty z ciśnieniem i musiała wziąć tabletkę. Protokolantka
przyniosła jej szklankę wody. Sędzia była tym poruszona i pytała
dwa razy oskarżoną, czy trzeba wezwać pogotowie.*

Sędzia Agnieszka Treszczotko, SR Kielce, Wydział II Karny, 14.05.2021

Zeznawał świadek w podeszłym wieku, sędzia była dla niego wyrozumiała. Zawiadomiła go, iż jeżeli poczuje się gorzej, będzie chciał usiąść bądź będzie potrzebował przerwy, to sąd się do tego dostosuje.

Sędzia Katarzyna Wołaszyn-Sokołowska, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział VII Rodzinny i Nieletnich, 28.05.2021

Sędzia bardzo kompetentnie i z wysoką kulturą osobistą prowadziła sprawę. Pozwoliła starszej osobie zeznawać na siedząco, gdyż na sali było gorąco mimo otwartego okna. Osoba zeznająca prosiła, by sędzia mówiła do niej głośno, bo ma problem ze słuchem i prowadząca sprawę spełniła jej prośbę. Wszystkie strony w sprawie mogły się swobodnie wypowiedzieć i zostały wysłuchane.

Sędzia Joanna Kucy, SR Starachowice, Wydział II Karny, 10.09.2020

Sędzia była bardzo miła i uprzejma dla wszystkich stron. Ze względu na sytuację epidemiologiczną najpierw przesłuchała osoby starsze, ponieważ na sali nie mogła być włączona klimatyzacja. Osoby starsze zeznawały siedząc. Rozprawa została przeprowadzona z dużą empatią i kulturą.

Sędzia Dorota Grysakowska-Michta, SR Jędrzejów,
Wydział II Karny, 10.08.2020

Stawiło się dwóch świadków, oboje powyżej 75. roku życia. Wypowiadali się z pozycji siedzącej, po pewnym czasie jeden ze świadków zapytał, czy sąd wymaga, aby mówili stojąc, na co sędzia odparł, że „wszyscy siedzimy to państwo również”. W wypowiedziach – bardzo uprzejmy. Świadkowie otrzymali również informację, gdzie zgłosić się po zwrot kosztów za przejazd do sądu.

Sędzia Andrzej Gołaszewski, SR Białystok,
Wydział XIII Karny, 26.03.2021

Świadek poruszał się o kulach, sędzia spytała się, czy składanie zeznań na stojąco w związku z dyskomfortem poruszania się nie stanowi problemu i zaproponowała możliwość składania zeznań na siedząco. [...] Ocena przebiegu rozprawy 11/10 :)

Sędzia Bogumiła Dzieciołowska SR Grudziądz,
Wydział II Karny, 25.08.2020

Jedną z uczestniczek postępowania była osobą chodzącą o kulach. W momencie, gdy sędzia poprosiła wszystkich o opuszczenie sali i oczekiwanie paru minut na ogłoszenie postanowienia, zwróciła się do tej osoby mówiąc, że może ona zostać na sali. Uznałam to za bardzo miły, empatyczny gest ze strony sędzi.

Sędzia Magdalena Sojka, SR Kraków-Podgórze,
Wydział I Cywilny, 24.02.2021

Sędzia zaproponowała świadkowi w starszym wieku, by przesłuchanie odbyło się na siedząco.

Sędzia Katarzyna Kuleta-Balcerek SR Płock,
Wydział I Cywilny, 13.01.2021

Sędzia zachowywał się wyrozumiale w stosunku do powoda – powód miał ponad 70 lat i jak mówił, był ciężko chory. Dlatego kiedy nie rozumiał czegoś, sąd od razu łagodnie mu to wyjaśniał.

Asesor Filip Owskiak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 12.05.2021

W rozprawie on-line brała udział osoba starsza, która bez pomocy życzliwej jej [osoby towarzyszącej] miała trudności w odbiorze całej rozprawy, wielokrotnie pytała ją „co ta sędzia mówi?” i przerywała przebieg rozprawy. Jednak pani sędzia zachowała

przy tym dużą dozę cierpliwości i wielokrotnie powtarzała to samo, aby wnioskodawczyni dobrze rozumiała przekazywane informacje.

Asesor Ewelina Ruszkowska, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XVIII Cywilny, 05.07.2021

Pokrzywdzona jest osobą starszą i sędzia pozwoliła jej zeznawać na siedząco.

Sędzia Justyna Kabzińska, SR Kielce, Wydział IX Karny, 20.05.2021

Konsekwentnie zwracamy uwagę na to, aby na sali sądowej stosowany był język prosty i zrozumiały, niepozostawiający żadnych wątpliwości i niejasności u uczestników postępowania. Doceniamy sędziów, którzy podejmują starania służące tym celom i gotowi są cierpliwie i wyczerpująco tłumaczyć osobom zgromadzonym na sali sądowej wszystko, co dzieje się na rozprawie i co nastąpi po jej zakończeniu.

Bardzo pozytywne wrażenie zrobił na mnie przewodniczący składu sędziowskiego, słuchał uważnie wypowiedzi stron, uzasadniał szczegółowo i rozumiale swoje decyzje dotyczące wniosków składanych podczas rozprawy.

Sędzia Stanisław Kucharczyk, SA Szczecin,
Wydział I Cywilny, 27.10.2020

Sędzia był wyjątkowo kulturalny podczas rozprawy, bardzo dokładnie, krok po kroku tłumaczył stronom swoje decyzje i wyjaśniał, co mają robić dalej i czemu. Spytał się też stron, jakiego czasu im potrzeba na zebranie i wymianę dalszych dokumentów.

Sędzia Andrzej Turliński, SO Warszawa,
Wydział XVII Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, 20.11.2020

Sędzia bardzo miła, mówiła prostym językiem zarówno dla oskarżonego, jak i dla świadka. Tłumaczyła elementy procesowe i omawiała, jakie prawa przysługują oskarżonemu i świadkowi.

Sędzia Bogumiła Dzieciołowska, SR Grudziądz,
Wydział II Karny, 25.08.2020

Sędzia wypowiadała się w sposób zrozumiały dla stron i świadków. Podczas rozprawy panowała spokojna i niestresująca atmosfera, zarówno dla stron, świadków, jak i publiczności.

Sędzia Małgorzata Włodarczyk-Kępka, SR Łódź-Śródmieście, Wydział
XIII Gospodarczy, 26.03.2021

Sędzia bardzo miła. Stronom wszystko jasno tłumaczyła i informowała o prawach, jakie [im] przysługują oraz proponowała racjonalne decyzje.

Sędzia Marzenna Milczarek, SR Łęczycza, Wydział II Karny, 23.09.2020

Sędzia zadaje zrozumiałe dla każdego pytania, pozwala świadkom na swobodne wypowiedzenie się. Ze względu na prośbę jednego z uczestników rozprawy sędzia zgodził się na odbycie rozprawy w formie hybrydowej (w połowie on-line).

Sędzia Adam Włodarczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 10.06.2021

Sędzia dokładnie wytłumaczyła wnioskodawczyni, co musi zrobić po przyjęciu spadku, gdzie się udać, w jakiej kolejności i jakie opłaty trzeba będzie uiścić.

Sędzia Danuta Skotnicka, SR Płock, Wydział I Cywilny, 14.01.2021

Uważam, że rozprawa była przeprowadzona w dobry sposób. Sędzia wykazała się dużym profesjonalizmem. Dobrze kontrolowała przebieg całej rozprawy, zwracała się do wszystkich z szacunkiem, a swoje pytania formułowała w sposób jasny i zrozumiały.

Sędzia Małgorzata Siwiec-Niemczuk, SR Kraków-Nowa Huta,
Wydział II Karny, 14.12.2020

Kwestia zrozumiałości przebiegu rozprawy nabiera jeszcze bardziej doniosłego znaczenia, gdy biorą w niej udział obcokrajowcy.

Była to bardzo ciekawa rozprawa, gdyż prowadzona w języku angielskim z udziałem tłumacza. [...] Sędzia był bardzo pomocny i widać, że starał się pomóc powodowi i zrozumieć w pełni jego sytuację pomimo bariery językowej. Po kilka razy tłumaczył polskie aspekty prawne, których strona początkowo do końca nie rozumiała. [...] Jak dla mnie była to jedna z najlepszych rozpraw na jakiej do tej pory uczestniczyłam.

Sędzia Krzysztof Lisek, SO Kraków, Wydział I Cywilny, 14.05.2021

Sprawa odbywa się w sposób uporządkowany. Na rozprawie musiał pojawić się tłumacz, ze względu na to, że powód nie posługuje się biegle językiem polskim. Tłumaczono dla powoda każdą możliwą wypowiedź. Mimo iż trwało to trochę dłużej niż zwykłe przesłuchanie, sędzia nie niecierpliwiła się. Wszelkie problemy z komunikacją były szybko rozwiązywane.

Sędzia Ewa Sudomir-Zalepa, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 08.06.2021

Także w trakcie rozpraw prowadzonych w formie wideokonferencji sędziowie mają okazję wykazać się wyrozumiałością wobec uczestników postępowania. Obserwatorzy szczególnie docenili

starania sędziów, którzy spieszyli z pomocą osobom zgłaszającym problemy techniczne, traktując ich z cierpliwością.

Sędzia wykazywała się wysokim poziomem kultury, była wyrozumiała wobec komplikacji, jakie pojawiały się z powodów technicznych oraz widoczne było jej odpowiednie przygotowanie do tej sprawy.

Sędzia Małgorzata Włodarczyk-Kępka, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 26.03.2021

Na początku rozprawy zaistniały pewne problemy techniczne u jednej ze stron (była to rozprawa on-line), co spotkało się z dużą cierpliwością sędziego i wyrozumiałością.

Sędzia Tomasz Kotkowski, SR Łódź-Śródmieście
Wydział I Cywilny, 26.04.2021

Była to rozprawa on-line i na początku były problemy techniczne u jednej ze stron – sędzia Agnieszka Musielska starała się rozwiązać ten problem w bardzo spokojny sposób. Nie pospieszała żadnej ze stron w kwestii ich wypowiedzi, była bardzo kulturalna, widać było, że słucha stron i pełnomocników, każdemu dała równe szanse wypowiedzenia się. Uważam, że rozprawa została przeprowadzona w sposób spokojny (mimo początkowych problemów technicznych, których naprawienie zajęło około 10 minut), z poszanowaniem praw stron, kulturalny.

Sędzia Agnieszka Musielska, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział II Cywilny, 09.04.2021

Pomimo utrudnień technicznych, z uwagi, iż była to rozprawa on-line, [sędzia] był wyrozumiały. Dodatkowo wspominał, iż jeżeli ktoś się nie wypowiada należy wyciszyć mikrofon, żeby nie było pogłosu i żeby każdy był dobrze słyszalny. Większość sędziów tego

nie robi, co wiąże się z utrudnieniem z słyszalności zeznań stron, czy też świadków.

Sędzia Adam Włodarczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 20.05.2021

Sędzia okazał dużo cierpliwości w momencie, gdy pełnomocnik strony powodowej utracił połączenie internetowe i zarządził specjalnie przerwę po której udało się ponownie połączyć z pełnomocnikiem.

Asesor Filip Owsiak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 07.07.2021

Pozwana miała problem z dołączeniem do rozprawy odbywającej się za pośrednictwem programu Teams. Sędzia wraz z pełnomocnikiem pozwanej próbowaly poprzez kontakt telefoniczny wytłumaczyć pozwanej, jak wejść na rozprawę (...).

Asesor Maria Krym, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 18.05.2021

W czasie trwania rozprawy doszło do sytuacji, w której wyrzucano ze spotkania publiczność (prawdopodobnie spowodowało to przełączenie kamery, gdyż rozprawa odbywała się trybie on-line), ale gdy tylko ponownie publiczność dołączyła do rozprawy, sędzia wytłumaczyła, dlaczego tak się stało i przeprosiła za tę sytuację. Jestem miło zaskoczona już drugą rozprawą, z udziałem tej sędzi.

Asesor Olga Tomczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 17.06.2021

Przez znaczną część rozprawy ktoś miał różne problemy techniczne, sędzia wykazała się ogromną cierpliwością i pomocą względem tychże problemów. W trakcie przesłuchiwania świadków dawala

równe szanse każdemu na przedstawienie swojego stanowiska, nie zważając na czas.

Sędzia Aleksandra Jamróz SR Łódź-Śródmieście,
Wydział II Cywilny, 24.05.2021

Wolontariuszom niezmiennie imponują przygotowani do prowadzenia rozprawy, skupieni i zorientowani w rozstrzyganej problematyce sędziowie.

Sędzia podczas sprawy była bardzo uważna i było widać, że jest dobrze zorientowana w sprawie. Sprawnie poruszała się po kilku tomach akt w celu znalezienia potrzebnych informacji. Jednocześnie wykazała się bardzo dużą uprzejmością i wyrozumiałością wobec wszystkich obecnych. Posiedzenie przebiegło w bardzo miłej atmosferze.

Sędzia Ewa Piróg, SR Kraków-Śródmieście,
Wydział I Cywilny, 18.02.2021

Sędzia była bardzo profesjonalnie przygotowana do sprawy, bardzo dokładnie przesłuchiwała funkcjonariusza straży łowieckiej, pytała bardzo szczegółowo jak wyglądają wnyki i pułapki żywołowne oraz jak działają. Rozprawa dotyczyła znęcania się nad zwierzętami.

Sędzia Monika Marcinkowska, SR Kielce, Wydział II Karny, 13.05.2021

Obserwatorzy zwrócili także uwagę na gotowość sędziów do przestrzegania związanych z pandemią COVID-19 reguł bezpieczeństwa, nawet jeśli nie zawsze bywa to komfortowe.

Sędzia Ruszała był bardzo profesjonalny i jako jeden z nielicznych (jeżeli nie jedyny) z sędziów miał na sobie maseczkę cały czas, na-

wet mimo długiego odczytywania zeznań oskarżonego (sędzia odczytywał zeznania przez blisko godzinę).

Sędzia Wiesław Ruszała, SO Krosno, Wydział II Karny, 25.02.2021

Promowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporu

Wśród rozlicznych dobrych praktyk i pożądaných postaw wymienionych powyżej, uwzględnić należy także dążenie sędziów do ugodowego rozwiązania sporu – oczywiście tam, gdzie pojawia się taka możliwość. Dzięki nim możliwe jest nie tylko skrócenie postępowania sądowego, zaoszczędzenie stronom stresu związanego ze stawaniem przed obliczem sądu oraz minimalizacja ponoszonych przez nie kosztów. Przede wszystkim daje ono szansę na wypracowanie rozwiązań satysfakcjonujących obie strony, co może przełożyć się także na uporządkowanie ich wzajemnych relacji i ostatecznie zakończyć konflikt. W obecnej turze monitoringu w przypadku 15% obserwacji sąd proponował ugodę, mediację lub ze słów uczestników wynikało, że taka propozycja padła lub mediacja była wcześniej prowadzona.

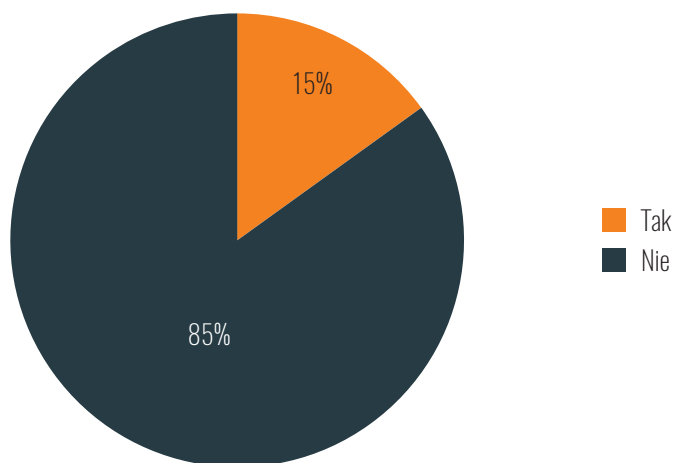
Sąd proponuje ugodę stronom. Strona powodowa jest chętna do zawarcia ugody. Strona pozwana udała się na rozmowy dotyczące zawarcia ugody. Sędzia zaproponował obniżenie kosztów postępowania, ze względu na zawarcie umowy.

Sędzia Tadeusz Kępnik, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 16.06.2021

Pani sędzia kulturalna, kompetentna, chcąca pomóc w ugodowym załatwieniu sprawy.

Sędzia Katarzyna Niedzielska SR Pabianice,
Wydział I Cywilny, 08.02.2021

Wykres 25. Czy sąd proponował ugodę, mediację lub ze słów uczestników wynikało, że taka propozycja padła? (n=714)

Ten sędzia zawsze proponuje ugodę, przypomina stronom o tej możliwości.

Sędzia Piotr Bednarczyk, SO Warszawa,
Wydział XXVIII Cywilny, 26.04.2021

Sędzia na samym początku i pod koniec dzisiejszej rozprawy proponowała ugodę na wspólnie ustalonych zasadach, ponieważ ostrzegła, że proces zapewne będzie dość długi z powodu ilości świadków (było ich aż 5, z czego tylko jeden został dzisiaj przesłuchany) i ilości informacji. Oprócz tego powiedziała, że jest to optymalny dla stron sposób [rozwiązania sporu] i powinny one to sobie przemyśleć.

Asesor Natalia Ławrywjaniec, SR Warszawa (dla m. stołecznego), Wydział I Cywilny, 08.07.2021

Pozytywnym zaskoczeniem było dla mnie to jak sąd bardzo starał się przekonać strony do przeprowadzenia w tej sprawie mediacji,

tłumacząc wyczerpująco o korzyściach tego rozwiązania i minusach dalszego postępowania sądowego (główne z uwagi na przewagę kosztów sądowych nad sumą, która była przedmiotem sporu). Ostatecznie strony wydawały się być przekonane do negocjacji.

Sędzia Mariusz Pietrzak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 30.04.2021

Sąd proponował ugodę, poprosił nawet strony o wyjście na korytarz w czasie przerwy, by podjąć próby mediacji. Ugoda w końcu doszła do skutku.

Sędzia Dariusz Rogala, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 21.06.2021

Okazało się, że strony wcześniej podejmowały próby mediacji, dlatego sąd zaproponował, by zawrzeć ugodę. Z tego względu przestał swoje stanowisko i postanowił odroczyć rozprawę, by strony miały czas na sporządzenie owej ugody.

Asesor Filip Owsiak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 23.06.2021

Sędzia informował strony o możliwości zawarcia ugody. Następnie ogłosił przerwę, aby strony poza salą mogły przeprowadzić dialog.

Sędzia Jacek Klucznik, SR Międzyrzecz, Wydział II Karny, 19.10.2020

Sąd proponował ugodę, na co strony przystały. Udało się ją sporządzić podczas rozprawy, przez co postępowanie zostało umorzone.

Sędzia Krystyna Gajdzińska-Modro, SR Łódź-Śródmieście, Wydział VII Rodzinny i Nieletnich, 14.01.2021

Niestety, czasem pomimo starań sędziego, próby mediacji nie przynoszą oczekiwanego skutku.

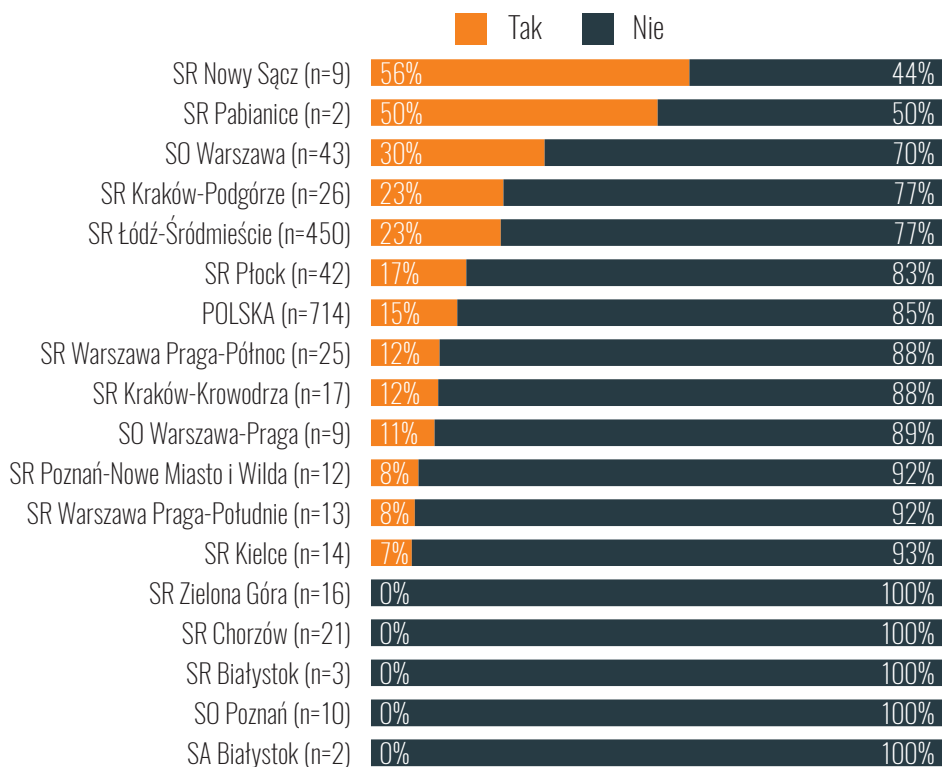
Mediacja była prowadzona przed tą rozprawą, ale nie przyniosła skutku. Sędzia również proponowała dalsze prowadzenie mediacji, ale oskarżony i jego obrońca nie przystał na to, ponieważ nie przyniosło to skutku i nie wróżyło, aby miało przynieść za kolejnym razem.

Sędzia Katarzyna Tarkowska-Rafacz, SR Kraków-Śródmieście,
Wydział II Karny, 26.03.2021

Sędzia zapytał, czy strony przewidują zawarcie ugody. Strona powodowa chciała ugody, jednak strona pozwana odrzuciła propozycję.

Sędzia Adam Włodarczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział II Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 20.05.2021

Wykres 26. Czy sąd proponował ugode, mediację lub ze słów uczestników wynikało, że taka propozycja padła? (sądy)

Praktyczne przestrzeganie prawa do rzetelnego procesu

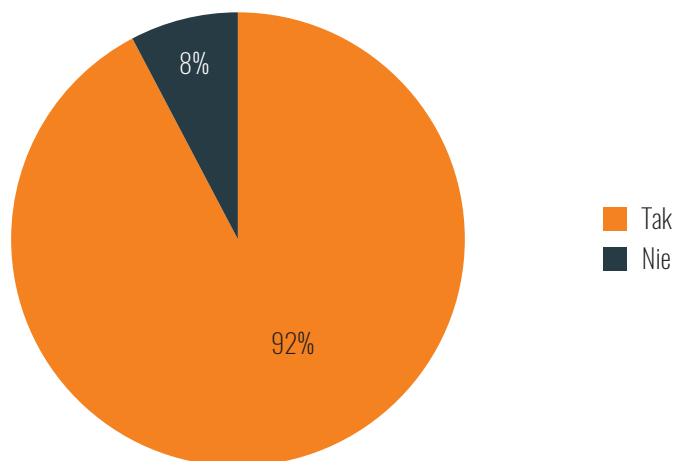
Na ogólną ocenę rzetelności procesu składają się zarówno czynniki formalne – obiektywne, polegające m.in. na zgodnym z procedurą przebiegu postępowania, jak i nieformalne, na które składa się subiektywne postrzeganie zachowania sędziego na sali rozpraw. Prosimy więc naszych obserwatorów, aby poddali ocenie te właśnie czynniki, które mogą zaważyć na subiektywnym poczuciu sprawiedliwości uczestników rozprawy. Należy do nich m.in. przestrzeganie przez sąd zasady równości stron, uważne słuchanie wypowiedzi padających na sali sądowej, zgodne ze słowami uczestników protokołowanie przebiegu rozprawy, czy – co sygnalizowaliśmy wcześniej – zrozumiałość orzeczenia wieńczącego postępowanie.

Pouczenie świadków i stron o przysługujących im prawach

Zarówno, aby składać zeznania, jak i skutecznie dochodzić swoich praw na sali sądowej, niezbędna jest znajomość przysługujących nam praw. Uczulamy naszych wolontariuszy, aby każdorazowo odnotowywali wszelkie sytuacje, kiedy sąd przed przyjmowaniem zeznań nie pouczy świadków i stron o przysługujących im prawach, lub uczyni to zdawkowo albo posługując się wyłącznie żargonem prawniczym. W obecnej turze monitoringu z taką sytuacją mieliśmy do czynienia w przypadku 8% obserwowanych rozpraw.

Wykres 27. Czy przed przyjmowaniem zeznań lub wyjaśnień sąd w sposób zrozumiały dla świadków i stron pouczał ich o przysługujących im prawach? (n=803)

Poniżej przytaczamy relacje wolontariuszy, którzy z uznaniem odnieśli się do starań sędziów, by pouczenie przybrało formę jak najbardziej zrozumiałą i wyczerpującą dla uczestników rozprawy.

Sędzia był kulturalny, z szacunkiem odnosił się do uczestników postępowania. W przystępny i zrozumiały sposób wyjaśnił obwinionemu wszystkie jego prawa, a następnie cierpliwie słuchał jego wypowiedzi i uwag. Zapewnił też, że wszystkie wątpliwości obwinionego zostaną wzięte pod uwagę podczas wyrokowania [...].

Asesor Marcin Cichoński, SR Kraków-Podgórze,
Wydział II Karny, 22.01.2021

Sędzia pouczyła bardzo szczegółowo o przysługujących świadkowi prawach. Na sali pojawiła się pani tłumacz przysięgła, ponieważ świadek był obcokrajowcem. Sędzia powtarza niektóre informacje kilka razy, żeby zostały dobrze zrozumiane i zapamiętane przez świadka.

Asesor Olga Tomczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XIII Gospodarczy, 17.06.2021

Sędzia widząc, iż oskarżonymi są osoby starsze bez pełnomocnika, informowała oskarżonych szczegółowo o przysługujących im prawach, a także o tym, że mogą oni ustanowić swoim pełnomocnikiem osobę z rodziny – w tym wypadku stał się nim mąż oskarżonej.

Asesor Maria Krym, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 27.05.2021

Sędzia pouczyła uczestniczkę o przysługujących jej prawach. Uczestniczka nie zrozumiała pytania sędzi, poprosiła więc o wytłumaczenie pewnego pojęcia. Sędzia spokojnie i rozlegle wyjaśniła, co to oznacza.

Sędzia Agnieszka Kierus, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział I Cywilny, 11.06.2021

Niestety, osoby stające przed obliczem sądu nie zawsze mogły liczyć na wyczerpujące pouczenie.

Uważam, że sędzia bardzo skrótowo przedstawiła pouczenie zeznającej strony (pozwanego), zwłaszcza, iż nie miał on pełnomocnika, ograniczając się tylko do stwierdzenia, że składanie fałszywych zeznań jest karalne.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XIII Gospodarczy, 24.05.2021

Na sali obecna była pozwana, jej pełnomocnik, pełnomocnik powoda. Wypowiadali się wyłącznie pełnomocnicy. [...] wnioskuje sąd, że sąd uznał, że nie było konieczności pouczenia pozwanej.

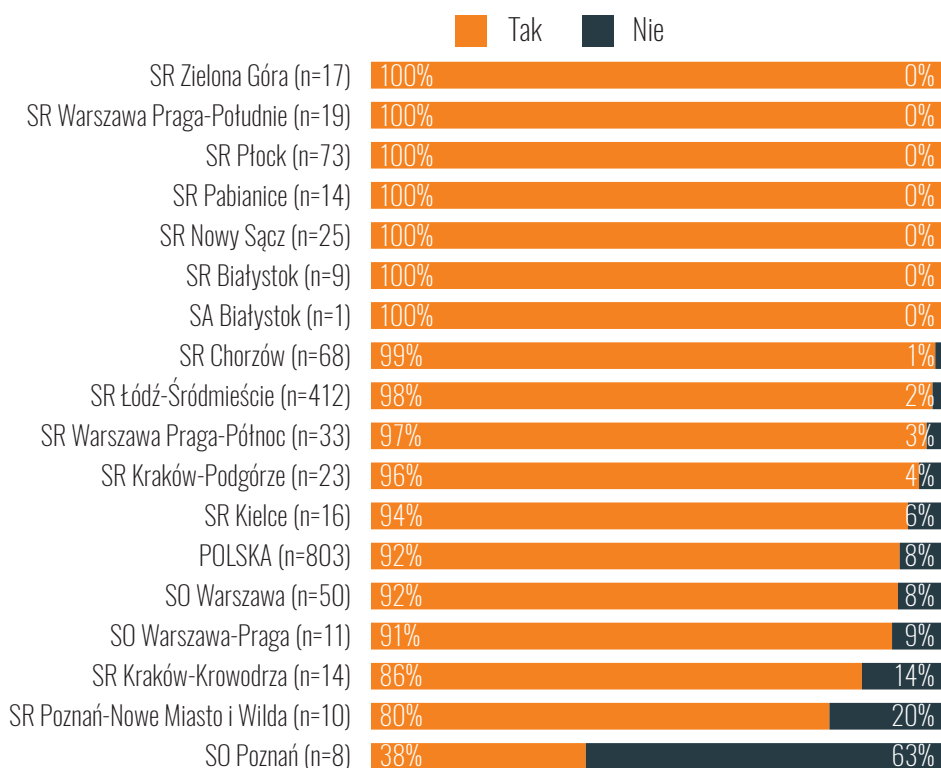
SR Krosno, Wydział I Cywilny, 23.02.2021

Matka dziecka była sama, bez pełnomocnika i mocno zagubiona. Zupełnie nie wiedziała co się dzieje i co ma lub może zrobić.

To bardzo młoda kobieta, ofiara przemocy ze strony ojca dziecka, bez żadnego wsparcia. Ojciec dziecka był z pełnomocnikiem i był instruowany na bieżąco, co ma robić. Matka była kompletnie zagubiona. Nie wiedziała czy to, co dzieje się na sali jest dla niej dobre czy złe, czy grozi jej odebranie dziecka. Sędzia nie uspokoił jej ani nie wyjaśnił, co się dzieje. Dopiero na korytarzu wyjaśniłam jej, o co chodzi i się uspokoiła.

SR Poznań-Nowe Miasto i Wilda, Wydział IV Rodzinny i Nieletnich

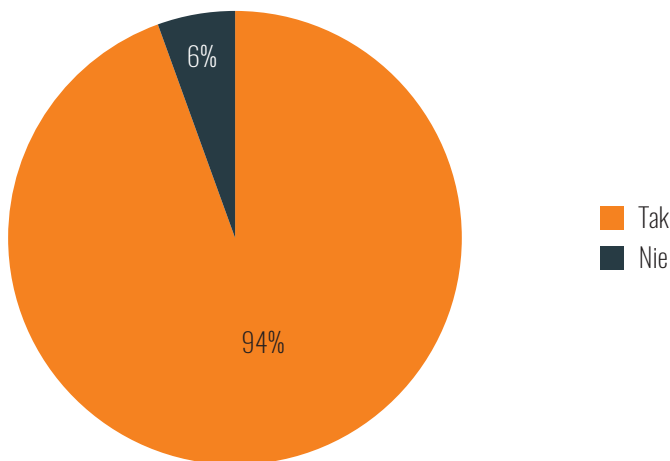
Wykres 28. Czy przed przyjmowaniem zeznań lub wyjaśnień sąd w sposób zrozumiały dla świadków i stron pouczał ich o przysługujących im prawach? (sądy)

Słyszalność wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron

Aktywne uczestnictwo w rozprawie nie jest możliwe, jeżeli nie możemy odnieść się do słów sędziego, świadków czy strony przeciwnej, ponieważ nie było nam dane ich usłyszeć. Nawet, jeśli sami dysponujemy świetnym słuchem, pamiętajmy, że nie musi dotyczyć to każdego – warto pomyśleć chociażby o osobach starszych. Mimo iż sale sądowe coraz częściej wyposażone są w sprzęt nagłaśniający, nie zawsze działa on sprawnie, a czasem w ogóle nie podejmuje się prób jego użycia. Wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron zostały ocenione jako dobrze słyszalne dla wszystkich obecnych w przypadku 94% obserwacji.

Wykres 29. Czy wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron były dobrze słyszalne dla wszystkich obecnych? (n=1038)

W sali były mikrofony, ale nie działały. Nie było słychać sądu, problemy miał szczególnie świadek, który miał słaby słuch. Sąd pozwolił mu podejść bliżej siebie, kiedy odczytywał jego poprzednie zeznania.

SR Warszawa (dla m. stołecznego), Wydział IV Karny, 14.01.2021

Sędzia nie utrzymywał kontaktu wzrokowego z osobą, do której się zwracał, w dodatku mówił tak cicho, że ledwo można było usłyszeć, o co pyta sędzia lub o czym informuje.

SR Warszawa Praga-Południe,
Wydział V Rodzinny i Nieletnich, 06.07.2021

Przewodnicząca składu zarówno w czasie rozprawy, jak i ogłoszenia wyroku mówiła cicho. Wygłaszając uzasadnienie starała się mówić głośniej – skutecznie. Na sali były mikrofony, ale nie korzystano z nich.

Naczelny Sąd Administracyjny, Wydział II Gospodarczy, 19.08.2020

System nagłaśniający powinien zostać użyty, gdyż było bardzo ciężko zrozumieć panią sędzię i usłyszeć jej słowa, a sala rozpraw była dość duża. Sędzia wypowiadała się tak cicho, że nie jestem w stanie stwierdzić, czy osobą wypowiadającą się na rozprawie był oskarżyciel czy jego zastępca (sędzia połączył się z nim przez wideorozmowę).

SA Kraków, Wydział I Dyscyplinarny, 22.02.2021

Katalog możliwych zakłóceń słyszalności rozszerza także wymóg noszenia maseczek, wpływających negatywnie na dykcję użytkowników oraz stosowanie osłon oddzielających skład sędziowski od pozostałych osób zgromadzonych na sali.

W sali były mikrofony i system nagłaśniający, ale nie były używane. Sędzia nieraz musiał powtarzać pytanie oskarżonemu na jego prośbę, gdyż ten nie dosłyszał pytań lub prośb sądu. Myślę, że po części powodem tego była maseczka sędziego i przegradzająca wysoki sąd i strony – „pleksa”. Sędzia po prośbie oskarżonego starał się mówić głośniej, ale ja również miałam problem ze zrozumie-

niem niektórych sformułowań. Odtwarzane dowody audio były dość słabo słyszalne.

SR Gdynia, Wydział II Karny, 16.04.2021

Był system nagłaśniający, aczkolwiek nie był włączony. Obecni na sali byli tylko pełnomocnicy oraz ja jako publiczność. Słaba słyszalność mogła dotyczyć tylko osób siedzących na publiczności. Wynikała ona z wytłumienia dźwięku przyłbicami, plastikowymi osłonami oraz maseczkami.

SO Gdańsk, Wydział I Cywilny, 13.08.2020

Zarówno ja, jak i pani obecna na sali mieliśmy problem ze słyszeniem sędzi, nosiła plastikową tarczę na twarzy, a stół sędziowski oddzielony był szkłem akrylowym. Mikrofony przymocowane do stołu były odsunięte i wyłączone.

SR Szczecin-Centrum, Wydział III Cywilny, 17.08.2020

Na sali były mikrofony, jednak naj słabiej była słyszana sędzia. Maseczka, szyba i niezbyt donośny głos sędziego były utrudnieniem. Zdawało się, że mikrofony nie przynosiły rezultatów. Czasem na prośbę pełnomocnika i świadka sędzia powtarzała pytania. Sędzia podnosiła głos, by być dobrze słyszaną podczas pouczania o składaniu fałszywych zeznań.

SR Kraków-Podgórze, Wydział I Cywilny, 11.12.2020

Ze względu na to, że rozprawy coraz częściej odbywają się w trybie zdalnym, pojawiają się nowe wyzwania dla słyszalności jej uczestników. W przypadku, gdy w wideokonferencji bierze udział wiele osób korzystających ze sprzętu różnej jakości i o rozmaitych

ustawieniach, znalezienie przyczyny zakłóceń dźwięku może okazać się zadaniem karkołomnym i czasochłonnym.

Adwokat pozwanej, pozwana oraz świadkowie znajdowali się w jednym pomieszczeniu (podejrzewam, że w kancelarii pani adwokata), niestety miała bardzo słaby mikrofon i wypowiedzi świadków były bardzo słabo słyszalne, również zauważyłam, że sąd miał dosyć spory problem ze zrozumieniem wypowiedzi.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XVIII Cywilny, 18.03.2021

Słabo było słychać sędziego. Na początku miał założoną maseczkę, ale mecenas go poprosiła o jej zdjęcie, ponieważ zagłuszała to co sędzia mówił. Po zdjęciu maseczki było lepiej, jednak nie zawsze dało się wszystko usłyszeć wyraźnie. Było to posiedzenie on-line, więc zdjęcie maseczki nie wiązało się z ryzykiem dla uczestników.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział I Cywilny, 19.04.2021

Na początku rozprawy powodowie nie słyszeli co mówiła sędzia. Bardzo możliwe, że było to spowodowane zakłóceniami w połączeniu. Później jakość dźwięku się poprawiła, a sędzia cały czas upewniała się, czy powodowie dobrze ją słyszą.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział II Cywilny, 31.05.2021

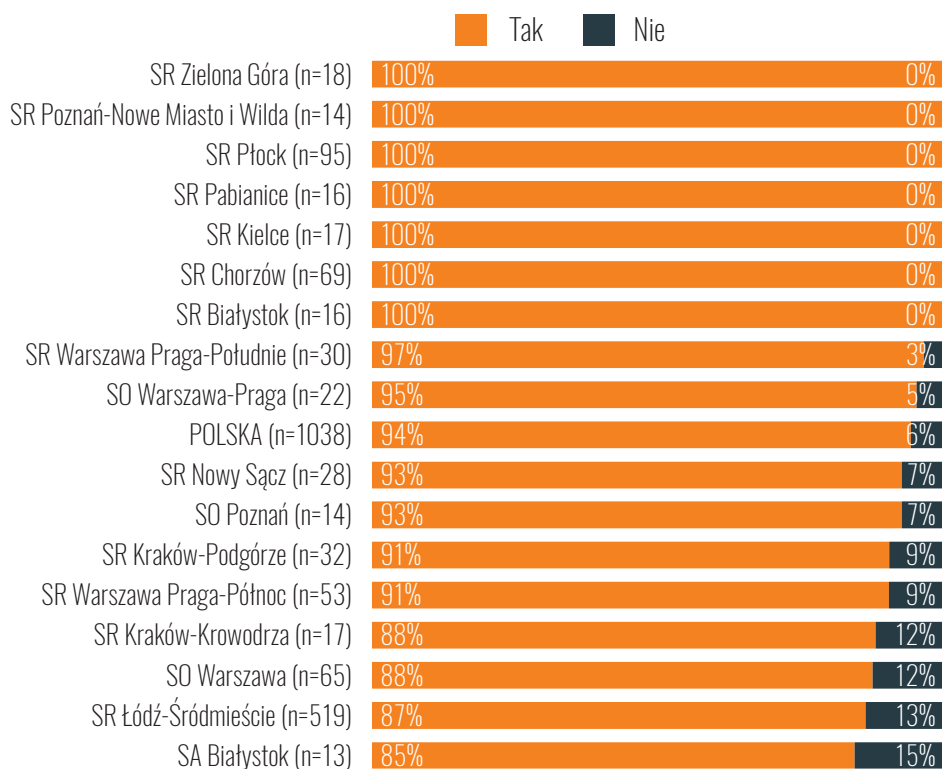
Bardzo słabo było słychać pełnomocnika pozwanego. Znajdował się on fizycznie w sali rozpraw, gdy większość uczestników uczestniczyła w rozprawie w formie on-line. Zdaje się, że albo nie miał mikrofonu, albo nie działał, więc sędzia musiał przekazywać świadkom jego pytania.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XII Gospodarczy, 11.06.2021

Rozprawa była przeprowadzona na platformie on-line oraz w trybie zwykłym. On-line była tylko publiczność. Na początku rozprawy był bardzo duży pogłos. Słyszałam wszystko podwójnie. Nagle po 30 minutach rozprawy nie było nic słychać ani nie było widać rozprawy. Musiały nastąpić jakieś problemy techniczne ze sprzętem znajdującym się na sali rozpraw. Jedna osoba z publiczności napisała wiadomość na platformie, że nic nie widać ani nie słychać. Nie dostaliśmy odpowiedzi zwrotnej. Nie zostaliśmy poinformowani, co się stało i czemu nie możemy brać udziału w rozprawie.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział XIV Gospodarczy, 24.06.2021

Wykres 30. Czy wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron były dobrze słyszalne dla wszystkich obecnych? (sądy)

Niektórzy sędziowie zaimponowali naszym obserwatorom podejmując wysiłek w celu zwiększenia słyszalności i zrozumiałości swoich wypowiedzi.

Pomimo tego, że w sali jest pogłós, sędzia był bardzo dobrze słyszalny. Podobało mi się, że mówił z dużą starannością i w sposób zrozumiały podawał odpowiednie podstawy prawne, zatrzymując się, kiedy widział, że obrońca notuje. Można było mieć pewność, że dobrze zrozumiało się wszystkie wypowiedzi.

Sędzia Janusz Sulima, SA Białystok, Wydział II Karny, 01.04.2021

Równe traktowanie i wysłuchanie każdej strony

Prowadząc obserwacje, wolontariusze dokonują oceny, czy w trakcie rozprawy obie strony traktowane są równo w kwestii swobody wypowiedzi oraz uwagi, którą poświęca im sąd. Oczywiście, w uzasadnionych przypadkach przerywanie zeznań jest konieczne – między innymi właśnie po to, aby uczynić zadość zasadzie równości broni – dlatego tego typu wątpliwościom przyglądamy się z wielką starannością.

Nierównego traktowania stron obserwatorzy dopatrzyli się w 10 przypadkach, co przekłada się na 3% badanej próby. Nie są to więc przypadki nagminne, każdy z nich jednak wpływa na subiektywne poczucie sprawiedliwości uczestników postępowania.

Kiedy sędzia zadała pytanie powodowi, czy chciałby dodać coś do swojego stanowiska, a powód stwierdził chęć dodania czegoś do stanowiska, Sędzia powiedziała „dobrze, tylko krótko”. Powód po dyskusji z sędzią, iż nie da się krótko przedstawić swojego stanowiska, zrezygnował z jego rozszerzenia. Pełnomocnik pozwane-

go mógł natomiast w pełni przedstawić swoje stanowisko, wraz z długą mową końcową.

SR Łódź-Śródmieście, Wydział II Cywilny, 07.05.2021

Sędzia nie dawał spokojnie przedstawić swojego stanowiska pełnomocnikowi pozwanego, co chwila mu przerywał i wchodził w słowo, nieustannie się o coś dopytywał. Nie zachowywał się tak wobec drugiej strony, pełnomocniczka mogła swobodnie i bez przeszkód się wypowiadać, sędzia jej nie przerywał.

SO Warszawa, Wydział XX Gospodarczy, 04.12.2020

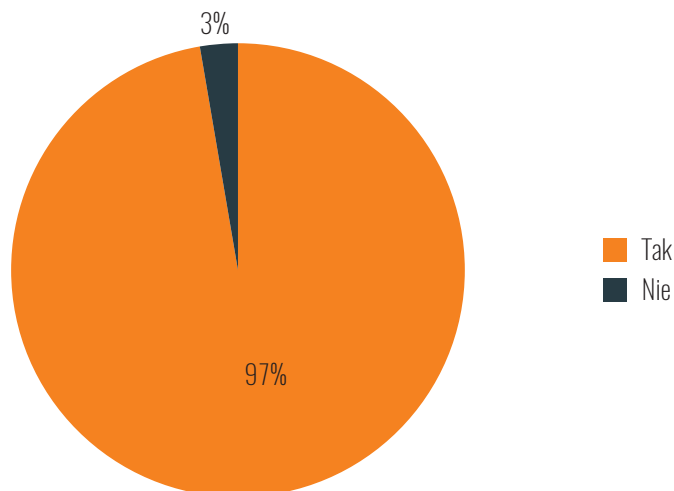
Wydaje mi się, że stronę oskarżoną [sędzia] traktował gorzej. Oskarżony się jękał, z czego nieraz śmiał się sędzia wraz z protokolantką. Również z wypowiedzi obrońcy. W pewnym momencie obrońca nie mógł sprecyzować pytania, sędzia stwierdził, że świadek już odpowiedział na jego pytanie, mimo że można było wywnioskować, że obrońcy nie o to chodziło i chciał dopytać, jednak nie mógł.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 16.06.2021

Przewodnicząca wielokrotnie zwróciła się w stronę prokuratora w bardzo nieuprzejmy sposób, tj. podniesiony głos czy słowa „dobrze, niech już pan da spokój, panie prokuratorze”. Całe zachowanie sędzi wyglądało tak, jakby faworyzowała jedną stronę, przez co była nieuprzejma dla drugiej. Jednak mogą to być tylko moje odczucia.

SO Warszawa, Wydział XII Karny, 08.07.2021

Wykres 31. Czy sędzia dawał równe warunki przedstawienia swojego stanowiska obu stronom, traktował obie strony tak samo? (n=871)

Oczywiście, także w zakresie równego traktowania i uważnego wysłuchania stron niektórzy sędziowie wyróżniają się na tyle pozytywnie, że obecni na ich rozprawach wolontariusze nie szczędzą im pochwał.

Rozprawa przebiegła sprawnie, każda ze stron miała równe prawo głosu. Sędzia był bardzo kulturalny dla wszystkich osób zainteresowanych sprawą.

Sędzia Tomasz Kotkowski, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział I Cywilny, 26.04.2021

To już druga rozprawa sędziego, na której prowadzę obserwacje. Za każdym razem sędzia zachowuje się w sposób bardzo profesjonalny. Pozwala zarówno stronom, jak i ich przedstawicielom wypowiadać się w sposób swobodny. Traktuje strony równo i sprawiedliwie.

Sędzia Adam Włodarczyk SR Łódź-Śródmieście,
Wydział X Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 07.12.2020

W mojej ocenie posiedzenie przebiegło wzorowo. Sprawa była trudna i wywoływała duże emocje u uczestników, jednak sędzia stwarzała taką atmosferę, która mogła chociaż trochę minimalizować negatywne uczucia związane ze sprawą. Była bardzo uprzejma, cierpliwa, spokojna i wyrozumiała. Nigdy nie przerywała uczestnikom i dawała im bardzo dużo czasu na swobodne wypowiedzenie się. Posiedzenie było bardzo długie (trwało prawie 3 godziny), jednak sędzia przez cały czas jego trwania uważnie słuchała tego, co mają do powiedzenia osoby składające zeznania. W odpowiednim czasie zarządziła też przerwę, której zdecydowanie potrzebował każdy tam obecny. Z mojej rozmowy z jedną z pełnomocniczek wynikało, że sędziowie często unikają zarządzania przerw i potrafią prowadzić rozprawę nieprzerwanie nawet przez 5 godzin. Uznalam więc, że warto o tym wspomnieć.

Sędzia Ewa Piróg, SR Kraków-Śródmieście,
Wydział I Cywilny, 18.02.2021

Sędzia cierpliwie wysłuchiwała stron, zadawała zrozumiałe dlań pytania.

Sędzia Agnieszka Musielska, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział II Cywilny, 15.04.2021

Sędzia przesłuchiwała informacyjnie stronę powodową. Strona mogła się swobodnie wypowiedzieć [i] [...] szczegółowo zeznawać w sprawie. Sędzia nie wchodzi w słowo stronie podczas zeznania. Dyktuje zeznania referendarzowi, dopiero po zakończeniu wypowiedzi zeznającego.

Sędzia Izabela Zgierska-Kwiatkowska, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział II Cywilny, 15.06.2021

Sędzia skrupulatnie zadaje pytania – w sposób zrozumiały dla każdej ze stron. Często jest mediatorem między stronami a świadkami – zwłaszcza podczas problemów technicznych służy pomocą. Pozwala na swobodne wypowiedzenie się każdej ze stron.

Sędzia Adam Włodarczyk, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 29.04.2021

Sędzia była osobą o wysokiej kulturze osobistej i zachowała klasę i powagę mimo mozolnej (pięciogodzinnej) i ciężkiej rozprawy ze względu na wysłuchanie wielu świadków. Pozwoliła na swobodne wypowiedzenie się stron i traktowała wszystkich na równi.

Sędzia Jolanta Iwon, SR Ostrowiec Świętokrzyski,
Wydział II Karny, 05.07.2021

Rozprawa była dość długa (ponad 2 godziny) i ograniczyła się jedynie do przesłuchania oskarżonego. Był on dość mocno zestresowany, przez co czasem nie do końca odpowiadał na zadawane mu pytania, źle je rozumiał, mylił się lub opowiadał o rzeczach raczej nieistotnych dla sprawy. Sędzia był jednak cierpliwy i wyrozumiały. Spokojnie dawał oskarżonemu wypowiedzieć się co do wszystkich kwestii, które chciał poruszyć. Wyjaśniał swoje pytania i przeformułowywał je w momencie, kiedy oskarżony wyrażał zakłopotanie. Reagował też na różne zachowania, które mogłyby wprowadzać jeszcze bardziej stresującą atmosferę (np. upominał pełnomocnika, aby odstąpił od złośliwości w swoich pytaniach). Był też bardzo uważny i dokładny – na bieżąco wyłapywał różne nieścisłości czy niedopowiedzenia w wyjaśnieniach oskarżonego prosząc o ich dalsze wytłumaczenie. Co prawda sędzia nie okazywał zbyt wielu emocji i nie wyglądał na bardzo przyjaznego, jednak w mojej ocenie dochował obowiązków mających na celu to, aby oskarżony miał jak najlepszą możliwość wyjaśnienia swojej

sytuacji. Nie faworyzował też żadnej z obecnych na sali osób i odnosił się do wszystkich w taki sam sposób.

Asesor Michał Kucharski, SR Kraków-Krowodrza,
Wydział II Karny, 19.02.2021

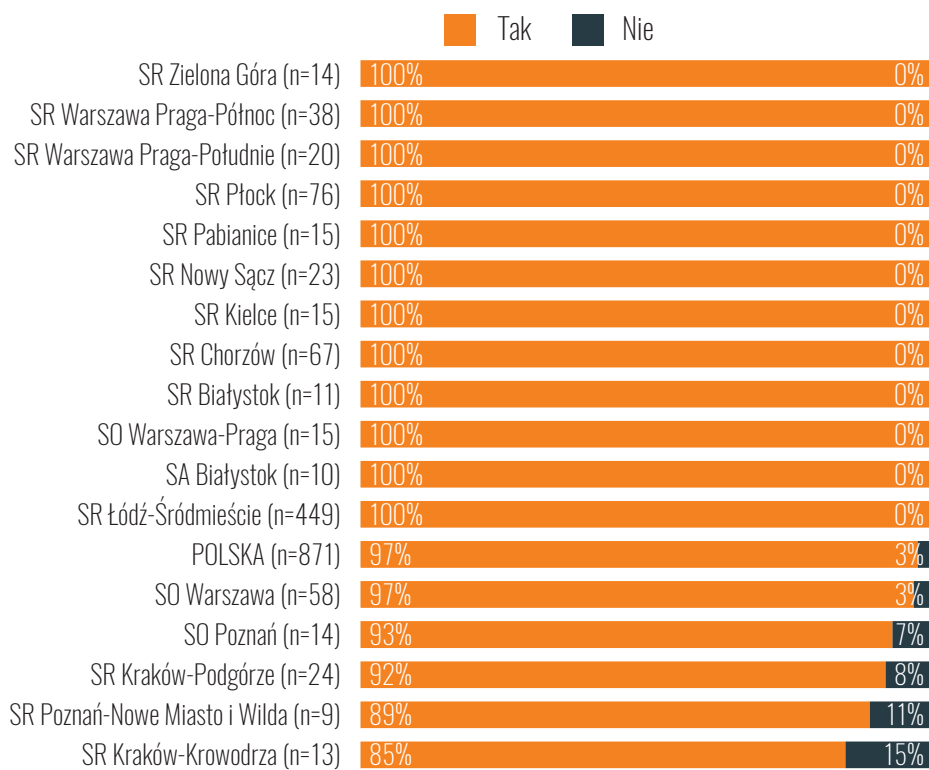
Sędzia Filip Owskiak bardzo kulturalnie zwracał się do wszystkich obecnych na sali rozpraw. Nie przerywał osobom wypowiadającym się, słuchał uważnie ich wypowiedzi. Przed przyjmowaniem zeznań lub wyjaśnień, sąd w sposób zrozumiały dla świadków i stron pouczał ich o przysługujących im prawach, pytał, czy są one dla nich zrozumiałe. Każdemu z uczestników w sposób równy udzielał prawa głosu. Rozprawa przebiegła sprawnie, w spokojnej atmosferze. Kiedy strony dawały się ponieść emocjom, sędzia natychmiast w sposób stanowczy, ale też bardzo kulturalny, prosił strony o zachowanie spokoju. Uważam, że cała rozprawa była przeprowadzona w sposób kulturalny, z poszanowaniem praw uczestników.

Asesor Filip Owskiak, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XII Gospodarczy, 02.04.2021

Sędzia wydawała się być bardzo zaangażowana w słuchanie wyjaśnień obu stron, drobiazgowo tłumaczyła mecenasowi powoda, dlaczego jej wniosek zostaje odrzucony, odczuwalne było, że stara się, aby obie strony miały równe szanse na przedstawienie swoich argumentów. Była cierpliwa.

Sędzia Elżbieta Starzychowiak-Świerczek, SR Krosno
Wydział I Cywilny, 22.02.2021

Wykres 32. Czy sędzia dawał równe warunki przedstawienia swojego stanowiska obu stronom, traktował obie strony tak samo? (sądy)

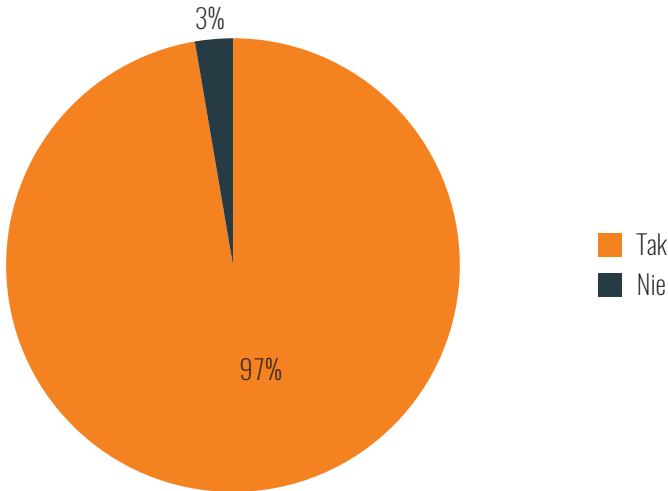

W przypadku 3% obserwacji nasi wolontariusze odnieśli wrażenie, że sędzia nadmiernie ograniczał swobodę wypowiedzi osób mających głos lub wydawał się niezainteresowany słowami uczestników rozprawy.

Sędziowie wyglądali na znużonych całą sprawą (z wyjątkiem przewodniczącego), jedna sędzia w trakcie wygłaszania mów końcowych siedziała w sposób lekceważący (oparta głowa – niczym uczeń na nudnej lekcji).

SO Kraków, Wydział II Cywilny, 13.04.2021

Wykres 33. Czy strony mając głos mogły wypowiedzieć się swobodnie i widać było, że sąd ich słucha? (n=941)

Przewodniczący słuchał i zadawał wnikliwe pytania, natomiast dwóch pozostałych sędziów sprawiało chwilami wrażenie zmęczonych i znudzonych. Być może wynikało to z faktu przytaczania przez pełnomocników argumentów, które zawarli już w apelacji.

SA Gdańsk, Wydział II Karny, 12.08.2020

Nie zawsze wyglądało to tak, jakby sąd słuchał. Przewodnicząca momentami, podczas składania zeznań przez świadka, rozmawiała z drugim sędzią, co spowodowało, że nie wyglądało to tak, jakby przewodnicząca w ogóle słuchała świadka, to z kolei doprowadzało do tego, że przewodnicząca musiała czytać z protokołu, co przed chwilą świadek powiedział i pomimo tego, że wypowiedź świadka była jasna i zrozumiała, to sąd nie rozumiał i prosił o to, aby świadek wyjaśnił jeszcze raz.

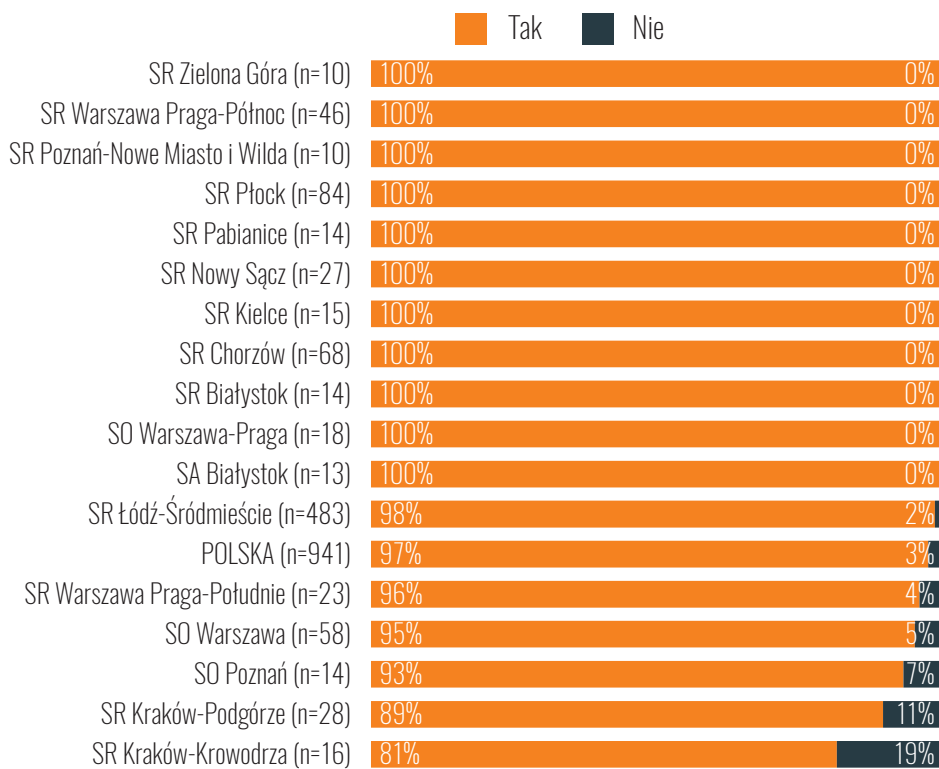
SO Warszawa, Wydział XII Karny, 08.07.2021

Sędzia kilkakrotnie powtarzała, jak bardzo jest już zmęczona, momentami wyglądało to tak, jakby nie słuchała lub jakby zajmowała się „zdejnowaniem paproszków z togi”.

SR Warszawa Praga-Południe, Wydział III Karny, 15.07.2021

Wykres 34. Czy strony mając głos mogły wypowiedzieć się swobodnie i widać było, że sąd ich słucha? (sądy)

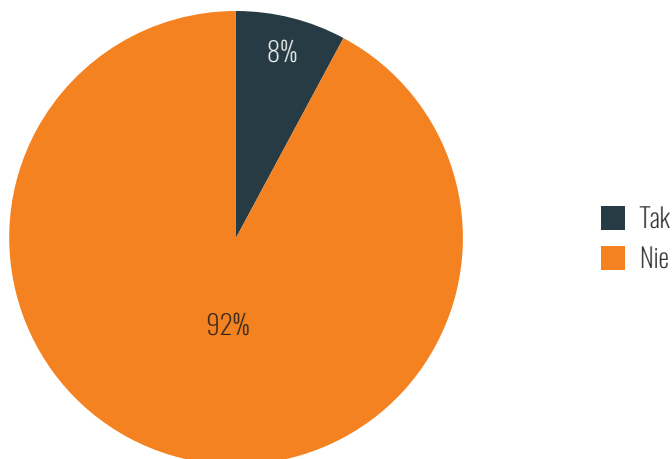
Przebywanie prokuratorów i pełnomocników w salach poza rozprawą

Od ponad 11 lat konsekwentnie staramy się uwrażliwiać sędziów na nieformalne, często symboliczne praktyki i zachowania, które mogą przekładać się na wrażenie nierównowagi sił u osoby stają-

cej przed obliczem sądu. Jedną z takich praktyk jest przyzwolenie na przebywanie prokuratorów i pełnomocników na sali sądowej poza rozprawą. Choć w rzeczywistości nie musi to przekładać się na ostateczny wynik rozprawy, może zaniepokoić osoby zmuszone pozostać za zamkniętymi drzwiami. Problem ten jest szczególnie istotny w przypadku wydziałów karnych, gdy prokurator zostaje na sali z sędzią, a przebywający poza salą oskarżony pozostawiony jest z poczuciem, że jego losy ważą się bez jego udziału, że nie może się bronić. Z tego względu nieustannie rekomendujemy, aby prokuratorzy oczekiwali na rozpoczęcie posiedzenia poza salą rozpraw. Mimo iż w znacznej większości przypadków (92%) nie zdarza się, aby osoby niepowołane przebywały na sali sądowej poza rozprawą, nadal otrzymujemy relacje wolontariuszy świadczące o aktualności problemu.

Wykres 35. Czy prokurator lub pełnomocnik którejś strony był obecny na sali rozpraw przed rozpoczęciem rozprawy, po jej zakończeniu lub w czasie przerwy? (n=286, tylko wydziały karne)

Po zakończeniu rozprawy, prokurator wraz z sędzią zostali w sali [przez] 12 minut. Przez zamknięte drzwi słychać było rozbawione głosy, głośne śmianie się itp.

SR Siedlce, Wydział II Karny, 29.06.2021

Między zamknięciem przewodu sądowego a ogłoszeniem wyroku prokurator przebywał w sali razem z sędzią i protokolantką. Drzwi były wówczas zamknięte. Trwało to jednak bardzo krótko, około 2 minut. Kiedy ja wychodziłam z sali, usłyszałam, jak prokurator pyta sędzię, za ile mniej więcej nastąpi ogłoszenie wyroku, więc być może rozmawiali tylko o tym.

SR Kraków-Nowa Huta, Wydział II Karny, 14.12.2020

Po zakończeniu rozprawy na sali został sędzia, protokolant oraz pani prokurator. Rozmowa między panią prokurator a sędzią dotyczyła jakiejś odrębnej sprawy. Nie wiem, jak długo to trwało, ponieważ odeszłam stamtąd 3-4 minut po zakończeniu rozprawy. Drzwi były w tym czasie otwarte, rozmówcy nie rozmawiali szepcąc, nie ukrywali się też z tą rozmową.

SR Toruń, Wydział II Karny, 17.03.2021

Sędzia poprosiła pełnomocnika oskarżonego na salę przed jej rozpoczęciem. Z tego co zrozumiałam, to sprawa tyczyła się kwestii mediacji, która się nie udała. Nie trwało to długo. Po wyjściu pełnomocnika udał się on w stronę prokuratora, aby omówić z nim kwestie wynegocjowania proponowanego wymiaru kary.

SR Kraków-Śródmieście, Wydział II Karny, 26.03.2021

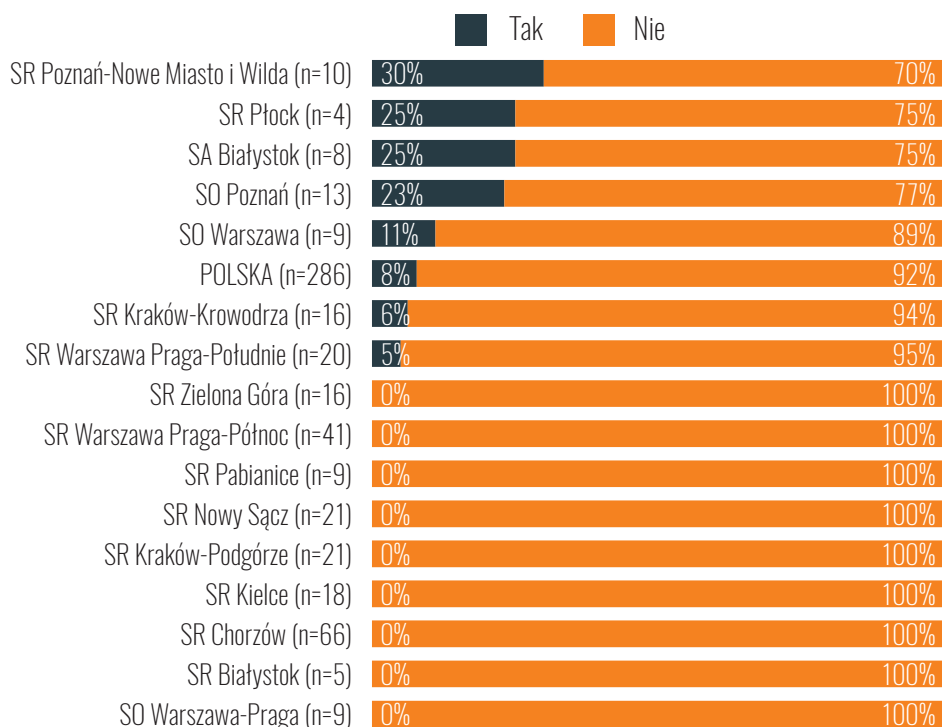
Prokurator oraz sędzia znajdowali się na sali rozpraw jeszcze przed rozpoczęciem rozprawy. Drzwi do sali były zamknięte. Taka sama sytuacja miała miejsce w trakcie przerwy.

SR Toruń, Wydział II Karny, 04.06.2021

[Osobą przebywającą na sali poza rozprawą był] [...] prokurator – zostawił tam swoje dokumenty, akta sprawy oraz toge. Prokurator jak i sędzia starszej daty, dlatego uważam, że była to kwestia dawnych zwyczajów.

SR Warszawa Praga-Południe, Wydział III Karny, 13.07.2021

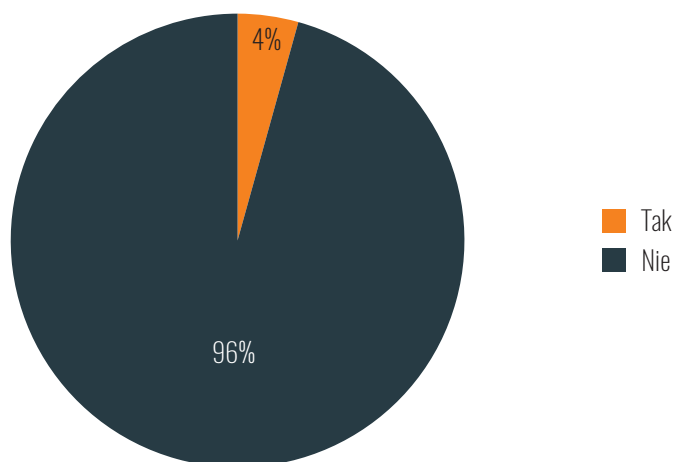
Wykres 36. Czy prokurator lub pełnomocnik którejś strony był obecny na sali rozpraw przed rozpoczęciem rozprawy, po jej zakończeniu lub w czasie przerwy? (sądy; tylko wydziały karne)

Zachowanie i aktywność ławników

Ławnicy, czyli tzw. „sędziowie społeczni”, choć nie są sędziami zawodowymi, biorą udział w orzekaniu, a ich głos liczy się na równi z pozostałymi członkami składu. Na mocy art. 158 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, mogą być nimi osoby legitymujące się obywatelstwem polskim i korzystające z pełni praw obywatelskich, w wieku od 30 do 70 lat, zdolne do pełnienia obowiązków ławnika ze względu na stan zdrowia, posiadające wykształcenie średnie, mieszkające, pracujące lub prowadzące działalność gospodarczą w miejscu kandydowania. Funkcji tej nie może pełnić osoba reprezentująca większość zawodów prawniczych. Droga do „kariery” ławnika zamknięta jest także dla żołnierzy, księży i radnych gmin, powiatów lub województw. Udział ławników ma zapewnić uwzględnienie głosu społeczeństwa przy podejmowaniu decyzji przez sąd. Z tego względu niezwykle istotne jest, aby ich rola nie ograniczała się do biernego uczestnictwa w rozprawie.

Wykres 37. Czy w rozpoznawaniu sprawy brali udział ławnicy? (n=1066)

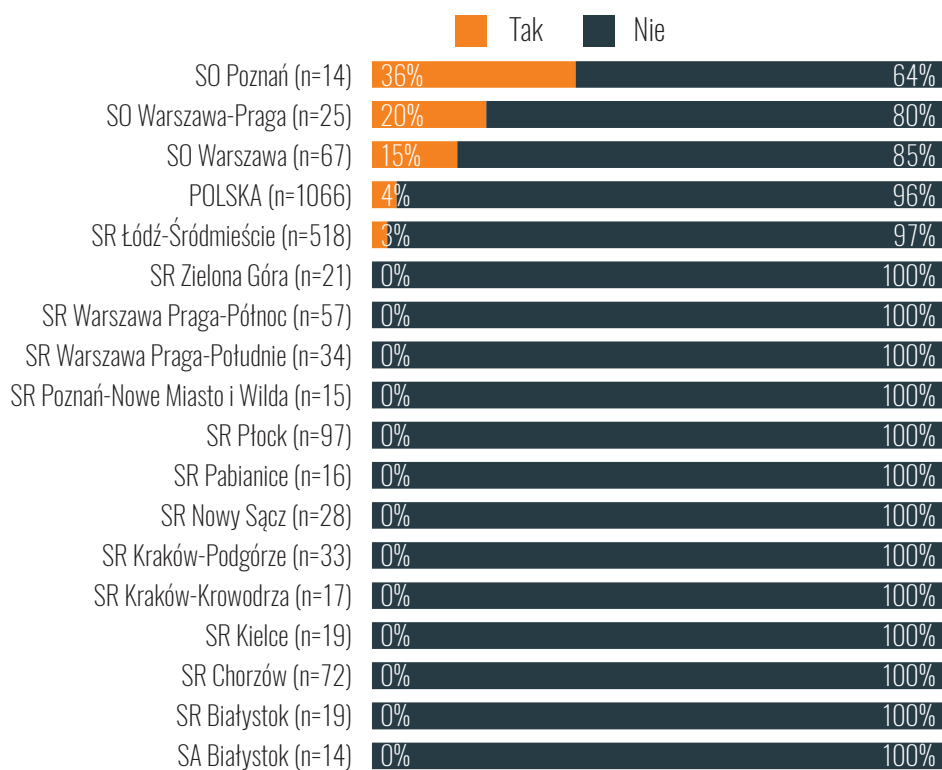

Ławnicy obecni byli w trakcie 4% rozpraw poddanych obserwacji przez naszych wolontariuszy. Jak wskazują poniższe relacje, w przypadku części ławników ich skupienie i zaangażowanie na rozprawie było bez zarzutu, choć nie przejawiało się zadawaniem pytań podczas rozprawy.

Ławnicy obserwowali rozprawę, sąd pytał przy każdym przestąpieniu czy chcą zadać jakieś pytanie, jednak nie chcieli.

SR Łódź-Śródmieście,
Wydział II Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, 20.05.2021

Wykres 38. Czy w rozpoznawaniu sprawy brali udział ławnicy? (sądy)

Niestety nie wszystkie osoby występujące w roli „sędziów społecznych” wydają się zainteresowane tym, co dzieje się na sali sądowej.

Ławnicy nie zadawali pytań. Trudno ocenić ich skupienie — przez większość czasu raczej słuchali, choć momentami wyglądali na mocno zamyślonych.

SO Białystok, Wydział III Karny, 11.08.2020

Nie zadawali pytań. Jeden z ławników wykazywał duże zainteresowanie sprawą, drugi niestety nie do końca był wszystkim zainteresowany (m.in. korzystał z telefonu komórkowego).

SO Łódź, Wydział IV Karny, 05.02.2021

Dyktowanie do protokołu

Według prognoz, wraz z upowszechnianiem się w polskich sądach e-protokołu, monitorowanie rzetelności dyktowania treści zeznań będzie tracić na znaczeniu. Dopóki jednak tradycyjny protokół pozostaje kluczowym dokumentem przebiegu rozprawy, sędzia ma największy wpływ na jego zawartość. Prosimy więc naszych obserwatorów, aby zwrócili uwagę, na ile dyktowana do protokołu treść odzwierciedla rzeczywistość sali sądowej, co z kolei świadczy o profesjonalizmie i bezstronności składu sędziowskiego.

Choć jedynie w 2% przypadków obserwatorzy mieli wątpliwości co do sposobu dyktowania do protokołu, nie uszły ich uwadze sytuacje, w których uczestnicy postępowania zmuszeni byli interweniować, gdy ich słowa referowane były w sposób niepełny lub nadający im inny wydźwięk.

Czasami w trakcie dyktowania zeznań powoda sędzia przekreślała zeznania. Kiedy mecenas oskarżonego zadał powodowi pytanie o dokumenty jakie dostał, wymieniając kolejno każdą z umów i powód zatwierdził otrzymanie jednego z dokumentów, sędzia zrozu-

miała, że otrzymał wszystkie dokumenty. Powód musiał się upomnieć, iż chodziło mu o jeden z wymienionych dokumentów.

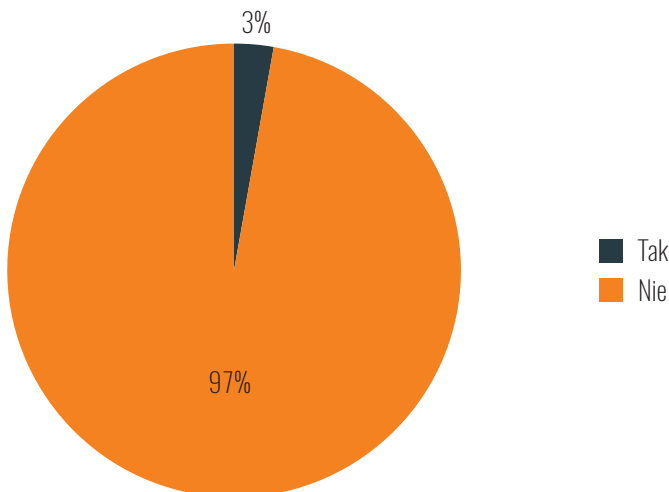
SR Łódź-Śródmieście, Wydział XII Gospodarczy, 09.06.2021

Była jedna sytuacja, gdy sędzia podyktował z rozpędu więcej niż powiedział świadek. Uwagę na to zwrócił obrońca obwinionego. Sędzia przyznał się do błędu, przeprosił i szybko się poprawił.

SR Ełk, Wydział II Karny, 07.09.2020

Wykres 39. Czy masz jakieś zastrzeżenia do protokołowania rozprawy, np. zdarzało się, że sędzia dyktował niezgodnie ze słowami uczestników posiedzenia? (n=1021)

Nadal zdarzają się sytuacje, gdy treść protokołu nie jest dyktowana na głos, a zapis przebiegu rozprawy protokolant sporządza przysłuchując się bezpośrednio wypowiedziom uczestników. Uniemożliwia to skontrolowanie zgodności notowanej treści ze słowami padającymi na sali sądowej.

Sędzia nie dyktował wypowiedzi uczestników posiedzenia protokolantce. Na bieżąco patrzył w monitor i kontrolował, czy prawi-

dłowo je ona zapisuje. Jest to jednak problematyczne z tego względu, że obwiniony nie wiedział, jak protokołowane są jego wypowiedzi – nie mógł się zatem do nich w żaden sposób odnieść, aby np. je sprostować.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 22.01.2021

Protokolantka sporządzała protokół samodzielnie, a sędzia śledził, czy wszystko się zgadza. Prawie nic nie było dyktowane na głos. Zdarzało się to jedynie w momentach, kiedy sędzia sygnalizował protokolantce błąd. Pozbawiało to świadka wiedzy o tym, jak jego słowa są protokołowane i uniemożliwiało jakiegokolwiek odniesienie się do swoich zeznań.

SR Kraków-Krowodrza, Wydział II Karny, 19.02.2021

Choć głośne protokołowanie przebiegu rozprawy jest z powyższych względów właściwe i pożądane, z doniesień naszych obserwatorów wynika także, że notoryczne przerywanie wypowiedzi może przełożyć się na jakość składanych zeznań.

Sędzia często przerywała wypowiedzi świadków, aby móc podyktować je protokolantowi, co jest oczywiście zrozumiałe. Jednak często przez coś takiego świadkowie ucinali swe wypowiedzi w połowie i nie wracali już do tego, co początkowo chcieli powiedzieć. Sędzia często pomijała te przerwane zdania, nie dopytywała o nie, tylko kontynuowała zadawanie pytań.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 28.05.2021

Okazuje się, że sytuacja pandemiczna ma wpływ także na formę protokołowania rozprawy. Związane z pandemicznymi obostrzeniami częstsze niż dotychczas prowadzenie rozpraw w formie wideokonferencji ma uniemożliwiać korzystanie z protokołu elektronicznego, gdyż mogłoby rodzić konflikty natury sprzętowej.

Z powodu wideokonferencji pani sędzia wskazała tylko na protokół pisemny – uargumentowała, że ciężko byłoby połączyć oba nagrania.

SR Jelenia Góra, Wydział III Rodzinny i Nieletnich, 17.02.2021

Sąd poinformował, że nie nagrywa się posiedzeń z racji pandemii Covid.

SR Gdańsk-Południe, Wydział II Karny, 20.08.2020

Sędzia poinformowała, że na mocy zarządzenia Prezesa Sądu odstąpiono od nagrywania protokołu elektronicznego.

SR Katowice-Zachód,
Wydział VII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 18.12.2020

Nasi obserwatorzy korzystają z okazji, aby wyrazić swoje uznanie dla staranności sędziów w kwestii rzetelnego zarejestrowania przebiegu rozprawy w protokole.

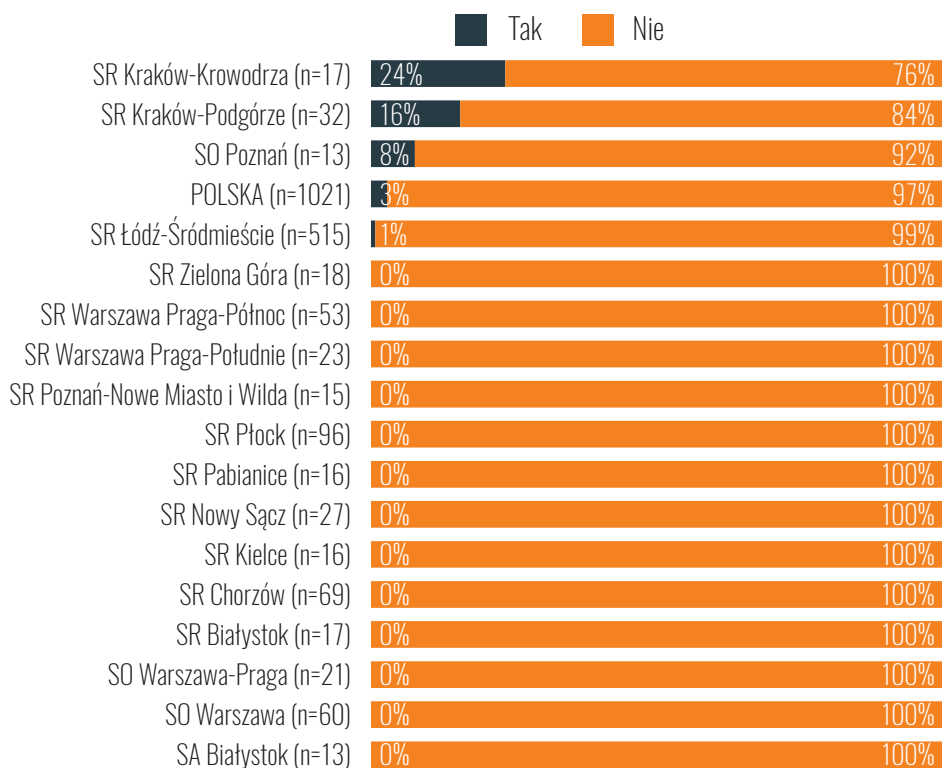
Sędzia wiele razy dopytywała się, czy dobrze zrozumiała świadków, aby ich słowa zostały właściwie zaprotokołowane. Za każdym razem wypowiadała się bardzo uprzejmie, miłym głosem. Pokuszę się o stwierdzenie, że była to jedna z lepiej prowadzonych rozpraw, na których byłem.

Sędzia Aneta Frączek, SR Grajewo, Wydział II Karny, 06.08.2020

Sędzia była bardzo rzetelna, dokładnie i precyzyjnie dyktowała protokolantce treść protokołu. Bardzo podobalo mi się to, że sędzia nie chciała zbędnie przedłużać rozprawy (trwała ona 3 godziny) i prosiła pełnomocników o zwięzłe i precyzyjne wypowiedzi. Cała rozprawa była usystematyzowana i sędzia starała się zgrabnie realizować punkt po punkcie.

Sędzia Katarzyna Bartosiewicz, SO Warszawa,
Wydział XVI Gospodarczy, 17.07.2020

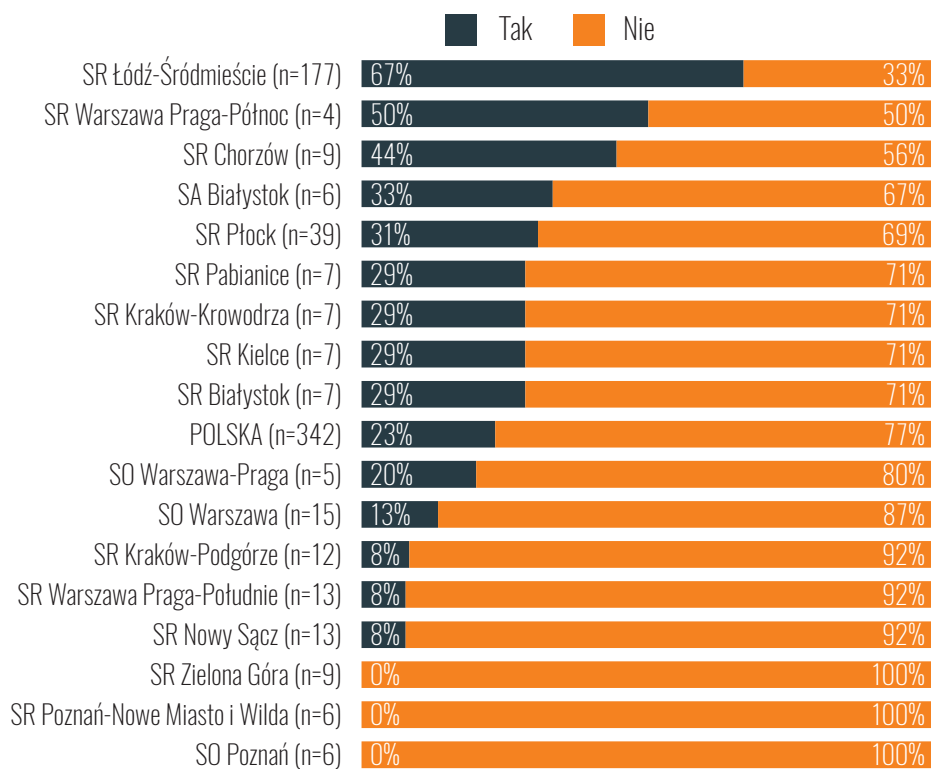
Wykres 40. Czy masz jakieś zastrzeżenia do protokołowania rozprawy, np. zdarzało się, że sędzia dyktował niezgodnie ze słowami uczestników posiedzenia? (sądy)

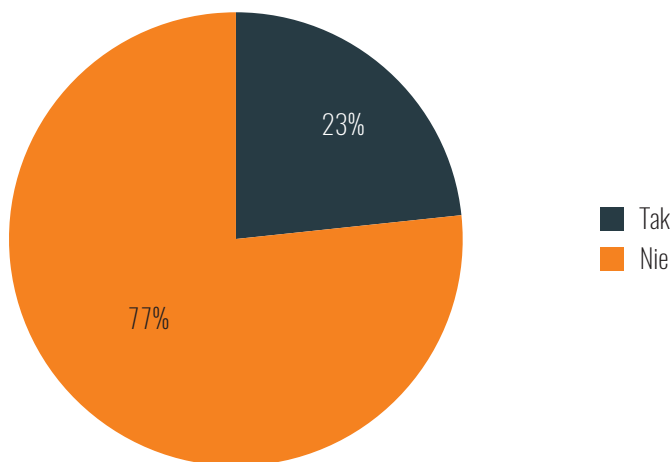
Ogłaszanie wyroków

Nieustannie zachęcamy naszych obserwatorów, aby wizytując ostatnie posiedzenie w danej sprawie wysłuchali wyroku i postarali się określić, czy jego uzasadnienie było przekonujące i zrozumiałe. Niestety, w prawie co czwartym przypadku (23%) ogłoszenie orzeczenia zostało przełożone na inny dzień. Nie jest to rozwiązanie dogodne, zwłaszcza dla uczestników rozprawy, którzy zmuszeni są udać się do sądu ponownie w innym terminie.

Wykres 41. Czy ogłoszenie orzeczenia zostało odroczone na inny dzień? (sądy)

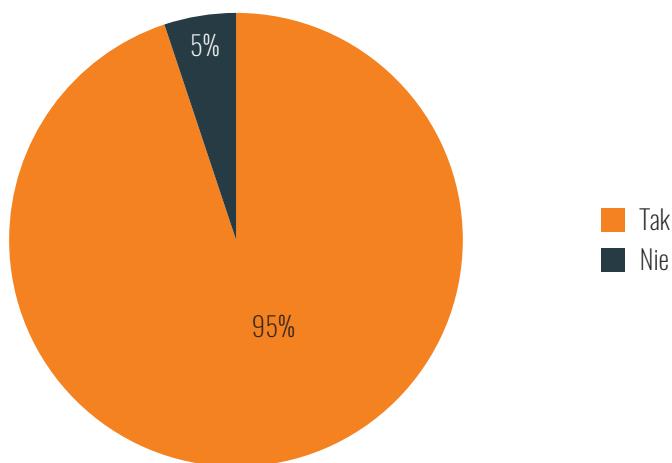

Wykres 42. Czy ogłoszenie orzeczenia zostało odroczone na inny dzień? (n=342)

Każda decyzja sądu powinna zostać wyczerpująco umotywowana, a racje obydwu stron szczegółowo rozpatrzone. Uczestnicy rozprawy nie powinni mieć wątpliwości, czym kierował się sąd podejmując taką, a nie inną decyzję. Uczestnicząc w rozprawie zamykającej postępowanie, nasi wolontariusze podejmują próbę oceny, na ile sądowi udało się przedstawić wyrok w sposób przekonujący. W aktualnej turze monitoringu swoje wątpliwości zgłosili w przypadku 5% obserwacji.

Wykres 43. Czy sąd wyjaśnił w sposób przekonujący, dlaczego podjął taką, a nie inną decyzję? (n=175)

Przede wszystkim sędzia bardzo się spieszyła, przez co trudno było nadążyć nad tym co mówi. Jej uzasadnienie polegało na powołaniu się na orzecznictwo oraz wskazanie konkretnych artykułów, co dla zwykłego obywatela jest trudne do zrozumienia (nie orientuje się on przecież w takich rzeczach, bo i po co miałby).

SR Warszawa-Mokotów, Wydział XIV Karny, 12.02.2021

Dzisiejszy termin był tylko na ogłoszenie wyroku. Pierwszy raz spotykam się, żeby sąd nie uzasadniał wyroku, tym bardziej,

że zdarzyło się w innym postępowaniu, że na ogłoszeniu nie było stron, a uzasadnienie było.

SR Poznań-Nowe Miasto i Wilda, Wydział III Karny, 06.07.2021

Sędzia wydawała się bardzo niepewna swoich słów, uzasadnienie brzmiało bardzo nieprzekonująco, natomiast warto zauważyć, iż nastąpiła próba wygłoszenia go językiem potocznym, zrozumiałym dla wszystkich.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 09.03.2021

Być może wynikało to z braku obecności stron, jednakże wyrok nie został uzasadniony w żadnym stopniu – został odczytany wyrok i na tym skończyła się ta rozprawa.

SR Kraków-Podgórze, Wydział II Karny, 30.03.2021

Pomimo powyżej zgłoszonych zarzutów, odnotowano także godne pochwały starania, by motywy podjętej decyzji przedstawione zostały wyczerpująco.

Uważam, że sędzia wydał bardzo dobre ustne uzasadnienie wyroku. Po części było oparte (jak wiadomo) na przepisach prawa, ale uzasadnione również życiowym doświadczeniem i zasadami współżycia społecznego. Sąd dostosował treść swojego uzasadnienia do osób obecnych na odczytaniu wyroku, czyli zarówno do pełnomocnika, jak i do publiczności, co było bardzo miłe i pouczające od strony osób, które dopiero zaczynają swoją przygodę z prawem.

Sędzia Krzysztof Kurosz, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział XVIII Cywilny, 12.07.2021

Dobrze wyjaśnione motywy wyroku. Sędzia jest jawnym przeciwnikiem kary grzywny – stwierdził, że stosowanie potrąceń wyna-

grodzienia na cele społeczne jest bardziej zasadne, szczególnie w tej rozpatrywanej sprawie. Daje to skazanemu świadomość, na jaki cel idą zasądzone od niego pieniądze.

Sędzia Andrzej Gołaszewski, SR Białystok,
Wydział XIII Karny, 26.03.2021

Bardzo dobre wrażenie wywarła na mnie postawa sędziego, który już po ogłoszeniu wyroku zwrócił się bezpośrednio do oskarżonego (który dostał drugą szansę) i otwarcie, a zarazem z troską, z dobrej woli wyjaśnił oskarżonemu, co jest od niego oczekiwane i jak wiele znaczy zmiana jego postępowania.

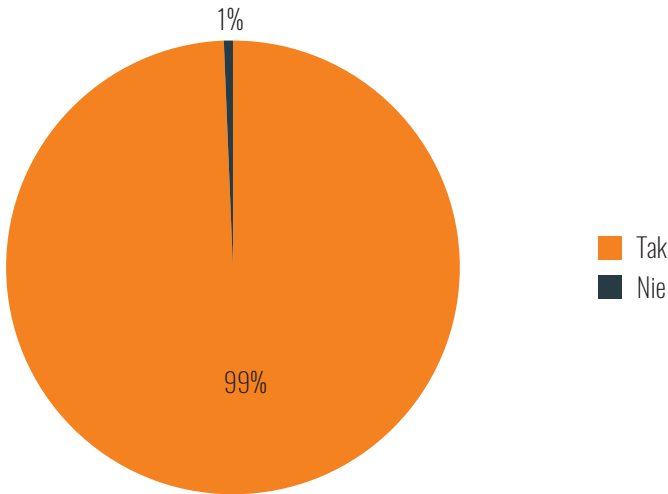
Sędzia Grzegorz Król, SR Nowy Sącz, Wydział II Karny, 23.04.2021

Nieustannie podkreślamy, że przed obliczem sądu może stanąć każdy obywatel, niezależnie od wykształcenia, poziomu dochodów, pochodzenia społecznego czy stanu zdrowia. Uzasadnienia wyroków powinny być przedstawiane nie tylko wyczerpująco i przekonująco, ale przede wszystkim zrozumiale. Dzięki temu uczestnicy rozprawy opuszczą salę sądową bez wątpliwości, co w praktyce oznacza dla nich dane rozstrzygnięcie. Zastrzeżenia do zrozumiałości uzasadnienia decyzji sądu zgłoszono w 1% zgromadzonych w obecnej turze monitoringu obserwacji rozpraw kończących postępowanie.

Sędzia posługiwała się trudnym językiem prawniczym.

SR Warszawa-Mokotów, Wydział XIV Karny, 12.02.2021

Wykres 44. Czy sąd wyjaśnił swoją decyzję w sposób zrozumiały dla wszystkich obecnych? (n=170)

Obserwacje wolontariuszy w aktualnej turze Obywatelskiego Monitoringu Sądów dostarczyły nam wielu przykładów sędziów, którzy zauważalnie i skutecznie podejmują starania, by uczynić motywy i skutki swojej decyzji przystępnymi.

Wyrok w tej sprawie zapadł po dwudziestominutowej przerwie. Sędzia uzasadniła go bardzo zrozumiale oraz zastosowała też środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu przez sprawcę przemocy.

Sędzia Justyna Kabzińska, SR Kielce, Wydział IX Karny, 20.05.2021

Sędzia z kulturą zwracała się do wszystkich obecnych. Bardzo jasno i zrozumiale wyjaśniła treść postanowienia. Na koniec dopytała, czy ktoś z obecnych ma jeszcze jakieś pytania co do jego treści. Dopiero po upewnieniu się, że wszystko jest jasne, zakończyła rozprawę.

Sędzia Magdalena Sojka, SR Kraków-Podgórze,
Wydział I Cywilny, 24.02.2021

Nie dało się przedstawić bardziej szczegółowego uzasadnienia w tej sprawie. Było wygłaszane pode mnie, a sędzia najwyraźniej domniemywał, że moja wiedza prawnicza jest nikła. Sędzia wyjaśnił nawet, w jaki sposób obliczać terminy przy składaniu odwołania – długo opisywał możliwe sposoby złożenia pisma odwoławczego. Pozytywnie oceniam te starania.

Sędzia Piotr Witkowski, SO Suwałki,
Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych 28.08.2020

Sędzia w trakcie odczytywania niejednokrotnie robił pauzy i tłumaczył mi (poza nim, protokolantką i co jakiś czas świadkami tylko ja byłam obecna na sali), co właściwie oznaczają czytane przez niego sformułowania. Podobnie było z tłumaczeniem wyroku, który miał zostać doręczony osobie winnej spowodowania stłuczki – sędzia jasno wyraził, dlaczego wyrok jest taki, dlaczego będzie doręczony do nieobecnej winnej osoby i co sprawiło, że wyznaczył niską karę finansową (zła sytuacja materialna osoby winnej stłuczki). Ogólne wrażenie jest bardzo pozytywne. Sędzia odnosił się dobrze również do świadków.

(brak nazwiska sędziego na wokandzie), SR Krosno,
Wydział II Karny, 22.02.2021

Byłam tylko na ogłoszeniu wyroku, więc niewiele wiem, ale pani sędzia była bardzo sympatyczna i mówiła w sposób bardzo jasny i zrozumiały, bardzo obrazowy (np. „jak oskarżony zniszczy malucha, to pokrzywdzony nie może się domagać kupna mercedesa, nawet, jeśli ten mercedes jest mu niezbędny do funkcjonowania”). Powiedziała pani oskarżycielce posiłkowej, że może dochodzić dalszych roszczeń w sądzie cywilnym.

Sędzia Joanna Hetnarowicz-Sikora, SR Słupsk,
Wydział II Karny, 17.08.2020

Sędzia wyjaśnił, z czego wynikało jego postanowienie odnośnie do sprawy. Pouczył, że przysługuje apelacja od wyroku, jak również wyjaśnił, jak to zrobić. Sąd odpowiada szczegółowo na wszelkie pytania.

Sędzia Tomasz Kotkowski, SR Łódź-Śródmieście,
Wydział I Cywilny, 15.06.2021

W trakcie wygłaszania uzasadnienia sędzia zapytała mnie, czy jestem zaznajomiony ze sprawą — zapewne by dostosować przekaz do mojej wiedzy na ten temat. Na koniec zapytała również, czy wszystko było dla mnie zrozumiałe.

Sędzia Aneta Ineza Sztukowska, SO Suwałki,
Wydział I Cywilny, 28.08.2020

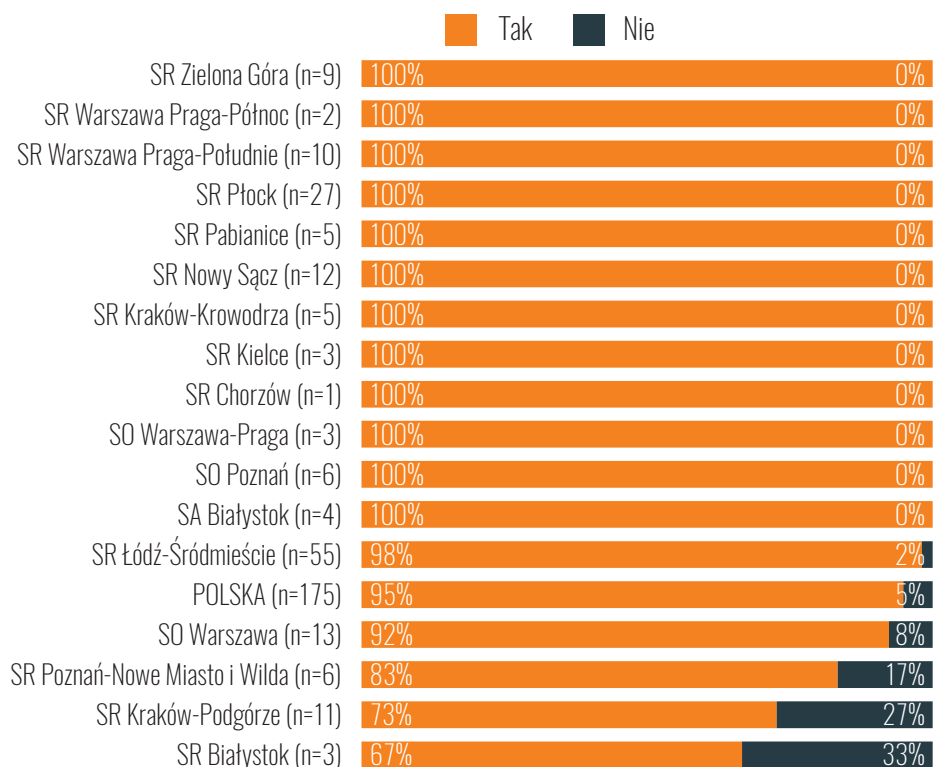
Uzasadnienie ustne bardzo zrozumiałe nawet dla osoby niezapoznanej ze sprawą, określony każdy zarzut z pozwu i uzasadnienie danej decyzji.

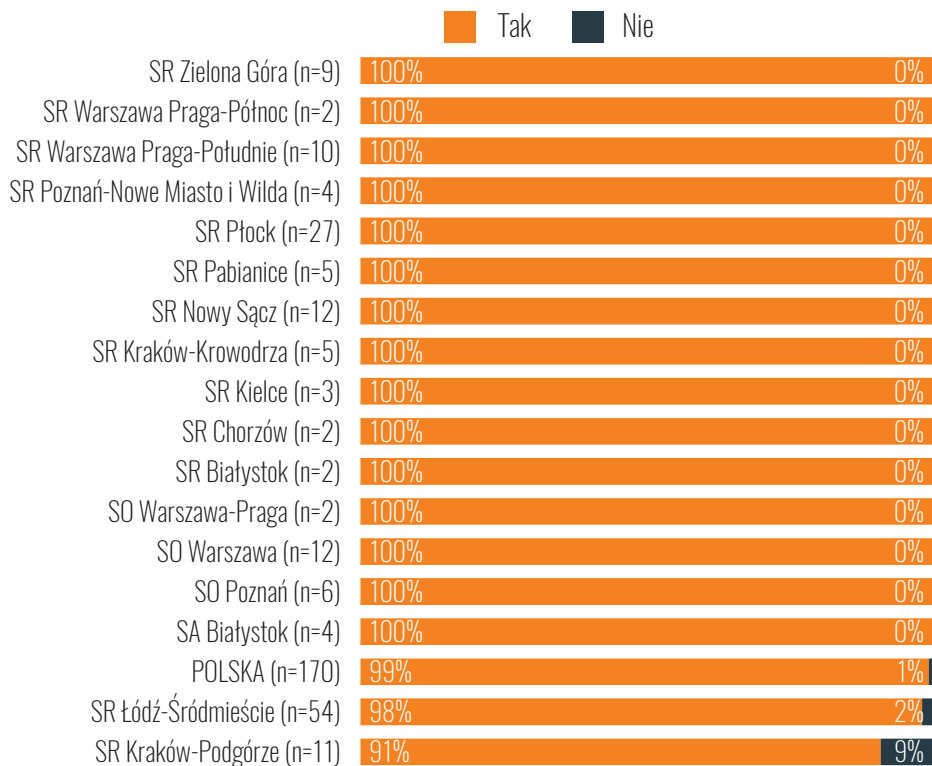
Sędzia Edyta Maria Bryzgalska, SO Warszawa,
Wydział XXV Cywilny, 28.04.2021

Strony ani ich przedstawiciele nie stawili się. Chociaż przewodnicząca składu mówiła na początku cicho, należy przyznać, że uzasadnienie wygłaszała w sposób zrozumiały. Starła się wtrącać w wypowiedź wyjaśnienia pewnych kwestii, mechanizmów; przypominała treść przepisów nie ograniczając się wyłącznie do podania numeracji artykułów. Widoczna była, w każdym razie, intencja uczynienia tej wypowiedzi bardziej zrozumiałą.

Sędzia Małgorzata Korycińska, Naczelny Sąd Administracyjny,
Wydział II Gospodarczy, 19.08.2020

Wykres 45. Czy sąd wyjaśnił w sposób przekonujący, dlaczego podjął taką, a nie inną decyzję? (sądy)

Wykres 46. Czy sąd wyjaśnił swoją decyzję w sposób zrozumiały dla wszystkich obecnych? (sądy)

Spis wykresów

Wykres 1. Średnie proporcje odpowiedzi „Tak” i „Nie” na wybrane pytania w sądach, gdzie przeprowadzono minimum 15 obserwacji posiedzeń.	17
Wykres 2. Procentowy udział posiedzeń on-line wśród posiedzeń jawnych rozpoznawanych na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w apelacjach... ..	20
Wykres 3. Odsetek obserwacji przeprowadzonych w XI cyklu Obywatelskiego Monitoringu Sądów w sądach powszechnych poszczególnych apelacji. (n=1628).....	25
Wykres 4. Liczba obserwacji posiedzeń.....	26
Wykres 5. Liczba obserwacji posiedzeń w poszczególnych typach sądów. (n=1656).....	30
Wykres 6. Liczba obserwacji według wydziałów sądów. (n=1656).....	31

Wykres 7. Czy rozprawa lub posiedzenie umieszczone na wokandzie odbyło się? (n=1187).....	32
Wykres 8. Czy rozprawa lub posiedzenie umieszczone na wokandzie odbyło się? (sądy).....	34
Wykres 9. Jaka była forma poinformowania o odwołaniu lub odroczeniu rozprawy lub posiedzenia? (n=88).....	36
Wykres 10. Czy rozpoczęcie było punktualne? (n=1083).....	39
Wykres 11. Czy rozpoczęcie było punktualne? (sądy).....	40
Wykres 12. Opóźnienie nastąpiło z winy... (n=364).....	41
Wykres 13. Jeśli rozpoczęcie było niepunktualnie, czy ktoś wyjaśnił/przeprosił? (n=346).....	46
Wykres 14. Jeśli rozpoczęcie było niepunktualnie, czy ktoś wyjaśnił/przeprosił? (sądy).....	46
Wykres 15. Czy rozprawa lub posiedzenie odbywało się z wyłączeniem jawności? (n=1083).....	53
Wykres 16. Czy rozprawa lub posiedzenie odbywało się z wyłączeniem jawności? (sądy).....	55
Wykres 17. Czy wywołanie rozprawy lub posiedzenia było słyszalne na holu? (n= 769).....	58
Wykres 18. Czy wywołanie rozprawy lub posiedzenia było słyszalne na holu? (sądy).....	59
Wykres 19. Czy sędzia miał zastrzeżenia do Twojej obecności lub robienia przez Ciebie notatek w trakcie rozprawy? (n= 1068).....	62
Wykres 20. Czy sędzia miał zastrzeżenia do Twojej obecności lub robienia przez Ciebie notatek w trakcie rozprawy? (sądy).....	80

Wykres 21. Czy zdarzyło się, że sędzia zwrócił się do kogoś na sali w sposób niekulturalny lub agresywny? (n=1035)	82
Wykres 22. Czy zdarzyło się, że sędzia zwrócił się do kogoś na sali w sposób niekulturalny lub agresywny? (sądy)	89
Wykres 23. Czy masz zastrzeżenia do zachowania jakiejś innej osoby na sali rozpraw? (n=1050)	90
Wykres 24. Czy masz zastrzeżenia do zachowania jakiejś innej osoby na sali rozpraw? (sądy)	98
Wykres 25. Czy sąd proponował ugodę, mediację lub ze słów uczestników wynikało, że taka propozycja padła? (n=714).....	111
Wykres 26. Czy sąd proponował ugodę, mediację lub ze słów uczestników wynikało, że taka propozycja padła? (sądy).....	113
Wykres 27. Czy przed przyjmowaniem zeznań lub wyjaśnień sąd w sposób zrozumiały dla świadków i stron pouczał ich o przysługujących im prawach? (n=803)	115
Wykres 28. Czy przed przyjmowaniem zeznań lub wyjaśnień sąd w sposób zrozumiały dla świadków i stron pouczał ich o przysługujących im prawach? (sądy)	117
Wykres 29. Czy wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron były dobrze słyszalne dla wszystkich obecnych? (n=1038)	118
Wykres 30. Czy wypowiedzi sądu, pełnomocników i stron były dobrze słyszalne dla wszystkich obecnych? (sądy)	122
Wykres 31. Czy sędzia dawał równe warunki przedstawienia swojego stanowiska obu stronom, traktował obie strony tak samo? (n=871).....	125

Wykres 32. Czy sędzia dawał równe warunki przedstawienia swojego stanowiska obu stronom, traktował obie strony tak samo? (sądy).....	129
Wykres 33. Czy strony mając głos mogły wypowiedzieć się swobodnie i widać było, że sąd ich słucha? (n=941).....	130
Wykres 34. Czy strony mając głos mogły wypowiedzieć się swobodnie i widać było, że sąd ich słucha? (sądy).....	131
Wykres 35. Czy prokurator lub pełnomocnik którejś strony był obecny na sali rozpraw przed rozpoczęciem rozprawy, po jej zakończeniu lub w czasie przerwy? (n=286, tylko wydziały karne).....	132
Wykres 36. Czy prokurator lub pełnomocnik którejś strony był obecny na sali rozpraw przed rozpoczęciem rozprawy, po jej zakończeniu lub w czasie przerwy? (sądy; tylko wydziały karne).....	134
Wykres 37. Czy w rozpoznawaniu sprawy brali udział ławnicy? (n=1066).....	135
Wykres 38. Czy w rozpoznawaniu sprawy brali udział ławnicy? (sądy).....	136
Wykres 39. Czy masz jakieś zastrzeżenia do protokołowania rozprawy, np. zdarzało się, że sędzia dyktował niezgodnie ze słowami uczestników posiedzenia? (n=1021)	138
Wykres 40. Czy masz jakieś zastrzeżenia do protokołowania rozprawy, np. zdarzało się, że sędzia dyktował niezgodnie ze słowami uczestników posiedzenia? (sądy)	141
Wykres 41. Czy ogłoszenie orzeczenia zostało odroczone na inny dzień? (sądy).....	142
Wykres 42. Czy ogłoszenie orzeczenia zostało odroczone na inny dzień? (n=342).....	142

Wykres 43. Czy sąd wyjaśnił w sposób przekonujący, dlaczego podjął taką, a nie inną decyzję? (n=175).....	143
Wykres 44. Czy sąd wyjaśnił swoją decyzję w sposób zrozumiały dla wszystkich obecnych? (n=170)	146
Wykres 45. Czy sąd wyjaśnił w sposób przekonujący, dlaczego podjął taką, a nie inną decyzję? (sądy).....	149
Wykres 46. Czy sąd wyjaśnił swoją decyzję w sposób zrozumiały dla wszystkich obecnych? (sądy)	150

O Fundacji Court Watch Polska

Fundacja Court Watch Polska działa na rzecz pozytywnych zmian w polskim wymiarze sprawiedliwości. Chcemy, żeby sądy w naszym kraju działały w taki sposób, aby każdy kontakt z nimi budował zaufanie. Naszym celem jest powszechne i uzasadnione przekonanie, że w Polsce każdy może liczyć na sprawiedliwe rozpatrzenie swojej sprawy przed sądem.

Uważamy, że niskie zaufanie polskiego społeczeństwa do sądownictwa nie wynika wyłącznie z niskiej świadomości prawnej lub wad wymiaru sprawiedliwości, ale również z braku komunikacji i wzajemnego zrozumienia. Fundacja stara się ten problem rozwiązać. Wykorzystuje do tego przede wszystkim możliwość udziału publiczności w rozprawach sądowych.

Prawo do publicznego procesu umożliwia społeczeństwu kontrolę nad tym, jak sprawowany jest mandat władzy sądowniczej. Pozwala także przekonać się na własne oczy, czy sądy rozpatrują sprawy zgodnie z prawem, bezstronnie i rzetelnie. Wierzymy,

że na dobrym doświadczeniu może być budowane autentyczne zaufanie społeczne do wymiaru sprawiedliwości. Jest ono jest najlepszym gwarantem niezależności sądownictwa i niezawisłości sędziów w państwie demokratycznym.

Fundacja nawiązuje swą nazwą do międzynarodowego ruchu społecznego. Polega on na monitorowaniu pracy lokalnych sądów przez mieszkańców. Ta popularna w Ameryce Północnej forma aktywności obywatelskiej przyjęła z czasem nazwę *court watch*, co można tłumaczyć na język polski zarówno jako *obserwowanie*, jak i *strzeżenie sądu*. Ideą, która przyświeca ruchowi, jest bowiem nie tylko kontrola sądów, ale i stanie na straży ich niezależności i niezawisłości. Ruch ten urzeczywistnia fundamentalną w państwie prawnym zasadę publicznego procesu.

Fundacja Court Watch Polska jest apolityczną i niezależną organizacją non-for-profit zarejestrowaną w 2010 roku w Toruniu. Posiada status Organizacji Pożytku Publicznego. Poza Obywatelskim Monitoringiem Sądów prowadzi także działania edukacyjne, badania naukowe oraz analizy dotyczące wymiaru sprawiedliwości. Jest rzecznikiem interesu publicznego w debacie publicznej na temat przyszłości sądownictwa w Polsce.

Fundacja jest laureatem licznych nagród, m.in. Nagrody Prezydenta RP „Dla dobra wspólnego” czy Nagrody Polskiej Rady Biznesu za działalność społeczną. W ciągu 11 lat działalności Fundacja zgromadziła obserwacje z ponad 47 tysięcy posiedzeń sądowych, przygotowała kilkadziesiąt raportów, zorganizowała kilkaset szkoleń i kilkanaście konferencji, w których wzięło w sumie udział kilkanaście tysięcy osób. Częstość występowania na salach rozpraw niektórych niekorzystnych zjawisk udało się w tym czasie zmniejszyć nawet trzykrotnie.

About Court Watch Poland

The Court Watch Poland Foundation strives for positive changes in the Polish justice system. We want the courts in our country to operate in such a way that every contact with them builds trust. Our goal is the common and justified belief that in Poland everyone can count on a fair hearing of their case in court.

We believe that the low confidence of Polish society in the judiciary is not simply due to low legal awareness of the people or shortcomings of the judiciary, but also a result of lack of communication and mutual understanding. The Foundation is trying to solve this problem. To achieve that goal it primarily uses the possibility of the public to participate in court hearings and organizes Civic Court Monitoring.

The right to a public trial enables the public to control how the mandate of the judiciary is fulfilled. It also allows you to see for yourself whether the courts hear cases lawfully, impartially and fairly. We believe that good experience can build genuine social

trust in the judiciary. It is the best guarantor of the independence of the judiciary and judges in a democratic state.

The name of the Foundation refers to the international civic movement. It involves community members monitoring the work of their local courts. Over time, this form of civic activity, popular in North America, adopted the name of court watch, which can be translated into Polish as both an observer and a guardian of the court. The idea behind the movement is not only to control the courts, but also to guard their independence and independence. This movement puts into life the fundamental principle of the rule of law – the right to a public trial.

Court Watch Poland Foundation is an apolitical and independent non-for-profit organization registered in 2010 in Toruń. It has the status of a Public Benefit Organization. In addition to the Civic Courts Monitoring, it also conducts educational activities, research and analyzes in the field of the administration of justice. We are an advocate of common good in the public debate on the future of Polish judiciary.

The Foundation has won numerous awards, incl. Award of the President of the Republic of Poland „For the Common Good” and Award of the Polish Business Roundtable for social activity. During the 11 years of its operation, the Foundation has collected observations from over 47,000 court sessions, prepared several reports, organized hundreds of training sessions and several conferences attended by a total number of several thousand people. The incidence of some unfavorable phenomena in courtrooms reduced by up to three times during that time.

Dane kontaktowe / Contact details

Adres / Address:

Fundacja Court Watch Polska

ul. Moniuszki 5/8
87-100 Toruń
Poland

ul. Zajęcza 13/16
00-351 Warszawa
Poland

www.courtwatch.pl

Kontakt / Contact details:

Bartosz Pilitowski

Prezes zarządu / President of the Board

tel. +48.608.084.086

e-mail: b.pilitowski@courtwatch.pl

Fundacja jest organizacją non-profit. Swoje działania finansuje z darowizn i grantów. Wesprzyj działania Fundacji, wpłacając darowiznę na cele statutowe na konto:

Alior Bank 61-2490-0005-0000-4500-2357-9689

lub na stronie: <https://courtwatch.pl/badz-darczynca/>

Fundacja prowadzi działalność pożytku publicznego, dlatego darowizny na jej rzecz można odpisywać od dochodu do opodatkowania, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Gdy zainicjowaliśmy Obywatelski Monitoring Sądów w 2010 roku nie zdawaliśmy sobie sprawy, jak dużych problemów sądownictwa będziemy świadkami. Pandemia COVID-19 okazała się wyzwaniem dla państw i społeczeństw na całym świecie. Sądy dotknęła w sposób szczególny. Mimo wszystko kończymy ten cykl monitoringu z nadzieją. Symbolizuje ją nowoczesna fasada świeżo wybudowanego gmachu Sądu Rejonowego w Toruniu, która zdobi okładkę tegorocznego raportu. W sądach rejonowych zaczęła orzekać kilkusetosobowa grupa absolwentów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Są wśród nich osoby, którym, mimo młodego wieku, nie tylko nie brakuje wiedzy, ale także kultury osobistej, kompetencji komunikacyjnych i umiejętności zbudowania sobie autorytetu na sali rozpraw.. Dołączają oni do sporego już grona sędziów, których nazwiska pojawiają się w naszych raportach pod pozytywnymi komentarzami obserwatorów. Cieszymy się, że lista takich sędziów tak mocno w tym roku urosła. Stanowi to pozytywny prognostyk na przyszłość.

Fundacja
Court Watch Polska

ISBN 978-83-959265-4-9

9 788395 926549 >

